İNSANCIL

AYLIK
KÜLTÜR
SANAT
DERGİSİ

YIL: 3 SAYI: 36 EKİM 1993 12.000.-TL. (KDV DAHİL)

SİSTEMİN ÇARPIŞTIĞI ÇEKTİKLERİ

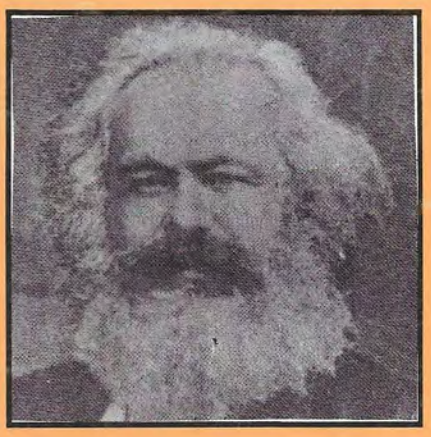

• **Sahibi - Yazılışleri Sorumlu Yönetmeni**
BERRİN TAŞ

• **Genel Yayın Yönetmeni**
CENGİZ GÜNDOĞDU

• **Kurum Yazmanı**
ŞADİYE GÜLE

• **Görsel Yönetmen**
AYLİN KILIÇ

• **Teknik Danışman**
MUSTAFA DOKUMACI

• **Katkıda Bulunanlar**
B. SADIK ALBAYRAK
İSA ÇELİK
İBRAHİM AKYÜREK
SEDAT TOSUNOĞLU
NECMETTİN BORTEÇİN
MÜFİT GÜRGÜN
TURGAY TOPAL
HIDIR GEVİŞ
BURAK GÜRCAN
TOLGA AKIŞ

• **GENEL DAĞITIM**
YAY-SAT

• **Yönetim Yeri:**
Mollafenari Sok. Nadir Han
No: 40-42 Kat: 5 34410 Cağaloğlu / İST
Tel: 511 79 94 - 513 93 99
Posta Çeki No: 666 043

Dizgi: Sel Dizgi ve Yayıncılık, 511 10 05
Baskı: Ekinci Ofset, 565 73 76

Abone olmak için PTT'den 666 043 Nolü Posta çeki hesabına Berrin Taş adına 120.000 TL. yatırmanız yeterlidir. (Öğrenci - Öğretmen 100.000 TL, Yurtdışı: 50 Mark)

İnsancıl'a gönderilen ürünler, yayımlansın ya da yayımlanmasın geri verilmez.

İÇİNDEKİLER

Cengiz GÜNDOĞDU
O Toprağın Adı 1
Vedat GÜNYOL
Önyargıların Horlayan Gücü 3
Alişan ATA
Acılı Yurdun Güncesinden (Şiir) 3
Cafer Can AYDIN
Sivas'ı Gerçekten Yaşadık mi? 4
Koray KILIÇ
Varmış (Şiir) 5
Yusuf Ziya BORAZAN
Yeni Düşünceler 6
İsmet kemal KARADAYI
Ugulamalar - Uyumsuzluklar 7
Ali Ersin GÜNÇE
Korkuyorum (Şiir) 8
B. Sadık ALBAYRAK
Düş Kıranlar 10
Peter HEARTLING
Dünyayı Kim Düşünür (Şiir) 12
A. Necmettin BORTEÇİN
Can Sıkıcı Yazılar 13
Ozan YILMAZ
Bir Çocuk Dünyaya Getirmek 15
Eylem
Su Kenarında Düşünen kadın (Şiir) 19
Alberto MODİANO
Fotoğrafımız Üzerine Üç Sorun Üç Öncelik 20
Yunus YAŞAR
Ömrü Yetmemiş Sevdaların Mezarındayım (Şiir) 21
Aramis KALAY
Fotoğraf Sanatı-Sanatçı-Galeriler Üçgeni 22
Sevil ÜZREK
Fotoğrafta Üç Sorun Üç Öncelik 24
Ayhan ERGÜN
İlk Göz Yaşları (Şiir) 25
Ahmet Üner GEZGİN
Fotografi'nin Sanatsal Boyutunu İncelemede Bir Yöntem Araştırması 26
Ali YÜCE
Özel Adam (Şiir) 29
Rıfat ILGAZ
"Halktan Yana Olan Yazarlar Her Dönemde Suçlanmışlardır" (Söyleşi) 30
M. Yılmaz KARAİBRAHİMOĞLU
Narın Kırmızısı (Şiir) 31
Mehmet GÜLER
Sürçerken Hayat (Öykü) 32
Hilal YERLİ
Yaşamın Özü (Şiir) 34
Dursun Mehmet ŞEKEROĞLU
Alman Demokratlarına Mektuplar 35
Berrin TAŞ
Yakarı (Şiir) 37
Şahn-i Mezalime Boyun Eğmeyen Kalem 38
Özgen SEÇKİN
Sofrasındayız Günün (Şiir) 39
İnsancıl'a Mektup 40
Meliha AKAY
Yarım Kalmış Masal (Şiir) 41
Cengiz GÜNDOĞDU
Yıldız Güncesi 42
Müfit GÜRGÜN
Memet Fuat'ın Mektubuna Bezirci'nin Cevabı (Şiir) 48

O Toprağın Adı

Merhaba sevgideğer okur, **İnsancıl Emekçileri,** biliyorsunuz sanatta sistemin yazarlarını... şairlerini... ressamlarını... oyuncularını geçersiz ilan etti. Kimi yazarların üstüne çarpı çekti... **İnsancıl Emekçileri**'nin bu tavrı ciddi bir rahatsızlık yarattı.

Bu rahatsızlık bizi sevindirdi.

Şimdi bir noktanın bilinmesini istiyorum. Kapitalizm, bu dünyada birçok düşünceyi... birçok duyguyu kökten değiştirdi. Eskiden böyle değildi. Söz gelimi masallarda dinlerdik. Bin yıl... beşbin yaşardı insanlar... Viva Zapata'nın ölmediği söylenir... Bütün bunlar halkın basit bir süslemesi değil. Bu, sürekliliğin bilinçte yansıması... Kapitalizm, bu sürekliliği kırdı. Şimdi hayat yaşanan yaşla sınırlı. Biz **İnsancıl Emekçileri** bunu reddediyoruz. Biz **İnsancıl Emekçileri,** onbin yıldır bu dünyada yaşıyoruz. Nerde yaşadık. Biz elini ilk kez kullanan... aracı ilk kez kullananlardan biriyiz. Biz Spartaküs'le Roma'ya yürüdük. Gün geldi cadı diye yaktılar bizi... derimizi yüzdüler.

Bizi tapınaklar için çalıştırdılar. Gemilere doldurup Amerika'ya götürdüler... 1789'da Bastil'e yürüyenlerin arasında biz de vardık. Potemkin zırhlısı demir aldığında biz oradaydık.

Bizler insanî mücadelenin her noktasında vardık. Ama bizler insana karşı hareketin hiçbir noktasında olmadık.

Biz, onbin yıllık bir tarihin çetelesini çıkarıyoruz. İşte bu yüzden iddialıyız... bu yüzden sertiz. İşte bu yüzden kim,tarihi süreklilikte, beynini... sanatını insana karşı kullanmışsa, bizler onbin yılın hesabını o kişinin önüne koyarız. Bizler, insan karşıtlarının kimleri yok ettiğini biliyoruz. Yokedilenlerin adlarını yazsak... tek tek yazsak bu derginin sayfaları yetmez. Ama çok yakın zamandan... burnumuzun dibinden iki örnek vermek istiyorum. Geçenlerde bir gençle konuşuyordum. **İnsancıl**'ınçarpılarını beğenmediğini söylüyordu. Yazar olmak isteyen bu genç'e sordum. "Kemal Bekir'i okudun mu". Okumamış. Okumaması bir yana Kemal Bekir'in adını ilk kez benden duymuş.

Kemal Bekir yaşıyor. Ama gerçekçi edebiyatta direndiği için üstü çizildi.

İkinci örnek Günay Akarsu... Daha ölmeden önce üstü çizilmek istendi Güney Akarsu'nun. 1982'nin koşullarına uygun düşmüyordu çünkü. Bütün tiyatrocular yardım yardım diye devletle dans ederken Akarsu, bu dansa karşı çıkmıştı. Akarsu öldükten sonra bunun bedelini ödedi... Çiziverdiler üstünü.

Nasıl yaptılar bunu. Son on yılın dergilerini tarayın. Kemal Bekir'in de... Günay Akarsu'nun da üstüne çarpı çekilmiş tek bir fotoğrafını göremezsiniz...

Onlar... yazarların üstüne gizlice çarpı çekenler... Samimi değillerdir... ödlektirler... son derece kabadırlar. Bunun için hakiki davranmazlar. Samimiyetleri... medeni cesaretleri... incelikleri sahtedir. Bu yüzden onların görüntülerini görebilirsiniz... Onlar, hiçbir zaman sözünü etmeyecek... hiçbir yerde... hiçbir yazıda adını geçirmeyerek silerler kültür emekçilerini. Adı duyulmasın... merak edilmesin diye o yazar... o tiyatrocu kötüydü bile demezler.

Sonra **İnsancıl**'da fotoğrafını çarpı işareti konmuşları görünce. "Ama bu kadarı da olmaz" diye görüntüde bir incelikle üzülürler... Kimi safdil liberaller de **İnsancıl**'ın bu çıkışını "Devlet terörüne" benzetirler. Liberal bakış açılarından kaynaklanan bu kavram kaydırması biz **İnsancıl Emekçileri**'ni ancak güldürür.

Şu bilinsin. Biz hasımlarımızca bile "takdir ve tebcil" edilmek istenen insanlar değiliz. Bizler, bugün dünya resmi edebiyatının temsilcilerinin gözünde haklı çıkma mücadelesi vermiyoruz.

Bilinsin. Dünyada... çevremizde olup bitenlere sinirlenmiyorsa... elini pat diye masaya vurmuyorsa... bir gazetede okunduğ haber yüzünden tansiyonu 20'ye çıkmıyorsa... sokakta söylene söylene yürümüyorsa... felç olmanın içinde yaşamıyorsa o insan sanatçı olmasın. Şiir yazmasın... roman yazmasın... öykü yazmasın... resim yapmasın... gitsin erik satsın.

Felsefesiz... matematiksiz bir kafayla günlük hesaplarla insanlığın onbin yılına çarpı işaretleri koyanlara çarpıyı koyduk biz.

Shakespeare şöyle der. "Şeytanın işine gelirse kutsal kitapları ezbere okur" Bizler... İşine geldiği yerde gibileşenleri doğrunun çarpısında teşhir ettik. O çarpı, teşhirdir göremeyenler için...

Çürüntü topraklarda yetişen kokusuz sahte gülleri yakamıza takmayız... sevgilimize götürmeyiz. Bizler, derin sürülmüş... taze topraklarda yeni güller yetiştirme mücadelesi veriyoruz.

Yeni güllerin yetişeceği o toprağın adına onbin yılın insani kültür birikimi denir.

İnsancıl Emekçileri ordan geliyor.

Cengiz GÜNDOĞDU

İNSANCIL

OKUMA TİYATROSU
ÜÇÜNCÜ DÖNEM ETKİNLİKLERİ

1.

Cengiz Gündoğdu
DÜŞÜNEN ADAM

Yöneten / A. Necmettin Borteçin

Okuyanlar:Hıdır Geviş, B.Sadık Albayrak, Mehtap Eliuz, Koray Kılıç, Cengiz Gündoğdu, Müfit Gürgün, A.Necmettin Borteçin

16 Ekim 1993 Cumartesi, Saat:l5.00

2.

*GÜNEŞLEME**

CUMHURİYET GAZETESİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Değerlendiren / B. Sadık Albayrak

23 Ekim 1993 Cumartesi, Saat: 15.00

3.

Saltıkov
BÜYÜKLERE MASALLAR

Yöneten / Cengiz Gündoğdu

Okuyanlar :.Methap Eliuz, Berrin Taş, Müfit Gürgün, Koray Kılıç, B.Sadık Albayrak

30 Ekim 1993 Cumartesi Saat: 15.00

4.

GÜNEŞLEME
TÜRKİYE 1993

Cengiz Gündoğdu

6 Kasım 1993 Cumartesi Saat: 15.00

(*) Bu bölümde çeşitli konularda değerlendirmeler yapılacaktır.

Yer: İNSANCIL OKUMA TİYATROSU SALONU

Molla Fenari Sokak, Nadir Han No: 40/42 K.5 Cağaloğlu - İSTANBUL Telefon 513 93 99 - 511 79 94

Önyargıların Hortlayan Gücü

Vedat GÜNYOL

Çağımızın en büyük bilginlerinin başında gelen Albert Einstein'ın şu saptaması hop oturttu hop kaldırdı beni. Şöyle diyor büyük bilgin: "Ne hazin bir çağda yaşıyoruz... Bir önyargıyı ortadan kaldırmak, atomu parçalamaktan daha güç."

Nicedir önyargılar üzerinde kafa yoruyor, düşüncelerime bir atılım sözü bulmak istiyordum. 18 Ağustos 1993 tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde dost Ekmekçi'nin şu saptaması, aradığım formülü hazırlop koydu önüme. Şöyle diyor o yazıda Ekmekçi: "Gericilerin yapıları, araştırmaya değil, duyduklarına inanıp, bunları da doğru sanarak kaleme sarılmalarıdır."

Evet, gericiler, yani geçmişin hiçbir geçerliği kalmamış, donmuş inanışlarına mal bulmuş mağribi gibi sarılanlar, ya da saldırtılanlar, ne yazık ki kafalarını işletme olanağından yoksun bırakılmış insanlarımızdırlar.

Gerici dediğimiz insanlarımızın, körpesinden kaşarlanmışlarına kadar hepsi de kafasını işletmeyen, sarıklı sarıksız cahillerin çağ dışı eğitici sözlerinde çarpık dünya görüşü edinen kimselerdir. Çehov'a bakılırsa, "tembel bir kafa için inkar etmek, onaylamaktan kolaydır."

Sözünü ettiğim bu insanlarımız, tümü değilse bile, çoğunluğu tembel kafalı kişilerdir. Kendileri düşünmezler, kendileri adına düşünenler vardır. Bunlar da, çoğu kez, aslında her zaman, gerçekleri saptıran, geçim kaynaklarını geçmişin hortlanmasında bulan, çıkarcı, sözde din adamlarıdır.

Bugün, tüm doğu Müslüman ülkeleri korkunç bir gericilik destekleyiciliği içindedirler. Fransız biyoloji profesörü Jean Rostand bu konuda şöyle diyor: "İnançlarınızı paylaşmayanlara saygı göstermek, gencecik bir çocuğun kollarını ayrı ayrı kımıldatması kadar olanaksızdır, çoğu insan için."

Bu ilerici - gerici savaşım, doğu ülkelerini nereye götürür bilinmez. Batı'da nakilcilik - bilimcilik savaşımı uygarca bir çözüme ulaşmışken, Doğu hala ileri- geri çatışmasında kan dökmekte direniyor.

Doğu'da aklı başında, İnsancıl düşünürler eksik değil bereket, Cemil Meriç'in **Hint Edebiyatı** (Dönem Yayınları, 1964) adlı eserinin 133. sayfasında şu saptama içimize gönenç salıyor.

Rabindranat Tagor, Cemil Meriç'e göre dünyanın en dindar şairi.

Ne var ki, Cemil Meriç'in deyimiyle "Batıl (kör) inançların kökünü kazmak için maddeciliğe el uzatacak kadar anlayışlıdır."

Peki nedir bu anlayışlılık? Yine Cemil Meriç'e kulak verelim: "bir ateizm (tanrıtanımazlık) dalgası Hint için çok hayırlı olurdu, diyor. (yani Tagor diyor). Bu dalga ormana zarar veren çalıları siler süpürür, büyük ağaçlara dokunmaz."

Tagor'un, Hindistan'a böylesi bir kaftan biçmesi için, bağnazlıktan önyargılardan bağrı yanmış olması gerekir.

Bugün, doğu dünyasında, gençler softalığa itilmektedirler. Belli bir inanışın, hele bu inanış çağ dışı bir inanışsa, softaları, ön yargıların durmadan hortlayabilen gücünü kullanıp, özgür düşünceye kilit vurmak amacıyla yetiştiriliyorlar. Troçki: "Bir düşüncenin softası, candarmasız bir dünya düşünemez" derken, bugünün ve her günün kaba güce başvurup özgür düşünceyi ortadan kaldırıp, kendi çıkarları doğrultusunda bir rezil dünya kurmayı tasarlayanları insanlık düşmanı ilan ediyordu bence.

Konfüçyüs: "Düşünmeden öğrenmek, boşuna bir çabadır" derken, sanki günümüzün gericilik şampiyonlarını düşünmüş gibidir.

Bugün, din uğruna yapılan propagandalar (ki bunların ardında bu yoldan çıkar sağlayanların rezillikleri yatıyor) cahil insanları etkilemektedir. Ne yapalım, nüfusumuzun yüzde sekseni bu cahil insanlardan oluşmaktadır. Bu da, şeriatçıların ekmeğine yağ sürmektedir.

İnanmak güzel şey. Ama, inanılanın özü, içeriği önemlidir. İkibin yıl öncesinin inanışına saplanıp, o gün bugün, uygarlık ve teknik alanlarda elde edilen kazançları hiçe sayarak yaşamaya gönül bağlamak bir gaflettir, bir cinayettir bence.

Salt gerçek diye bir şey var mı dünyamızda? Dünün gerçeği, bugünün yanılgısı olabilirken, sen kalk ikibin yıl öncesinin yargılarına ölesiye gönül bağla. Olacak şey mi?

Charles Baudouen adlı bir Fransız bilgin: "Mutlak gerçeği erdiğine inanan kimse, hoşgörülü olamaz" derken, Sivas olaylarına ışık tutmuş olmuyor mu?

Yazımı Andre Gide'in şu sözleriyle bitirmek istiyorum. A. Gide şöyle diyor: "Bilimin başlangıcında şüphe vardır. Din ise buna durmadan engel olmaya çalışmaktadır."

ACILI YURDUN GÜNCESİ'NDEN

aklı karalı seçiliyor dağlar
ay yüzlü sarı saçlı bir şafak
salına salına
iniyor dağlardan aşağıya
iniyor dağılıyor sokaklarına şehrin
çaydanlığı sürüyorum ateşe
açıp pencerenin camını bakıyorum dışarı
dışarda çıt yok
çıt yok kavak dallarında
oysa bu saatte şarkı söylerdi serçeler
bir şey olmalı diyorum kendi kendime
tuhaf bir şey olmalı şehirde ya da bizim sokakta
susması için serçelerin böyle sabah sabah
açıyorum radyoyu... radyoda marşlar çalıyor
tamam diyorum geldiler
bir ananın can çekişen yavrusuna
baktığı gibi bakıyorum kitaplarıma

Alişan ATA

Sivas'ı Gerçekten Yaşadık mı?

Cafer Can AYDIN

Sivas ellerinde saz nasıl çalınır, onu görmeye gitmiştik. Pir Sultan'ın yaşadığı topraklarda bir nefes de biz soluklanalım, o havayı biz de koklayalım diye, bir heyecanla gittik Sivas'a... Cengiz Gündoğdu "Bayrama gittik, şenliğe gittik, çoluk çocuk" diyor yazısında. Hastanede aynı odayı bir geceliğine paylaştığımız Aydoğan Yavaşlı "İlk göz ağrımdı Sivas" diyordu. Ozanlar kenti Sivas. İlk kez öğretmenliğe orada başlamış, davet gelince de sevinçle karşılamış... 18 yıl sonra ilk kez görecekmiş, heyecanlıymış... Yitirdiği sevgilisine yeniden kavuşacakmış sanki... Almış karısını da yanına, sevincini paylaştıracak. Aşağı yukarı gidiş nedenlerimiz aynı; sevinç... Sevinci paylaşacaktık. Aşağı yukarı gidiş nedenlerimiz aynı; sevinç... Sevinci paylaşacaktık.

İlk gün, esen olumsuz rüzgarlara karşın işler pek de kötü gitmiyordu. Kitap, tiyatro, slayt gösterileri, semah oyunları, gür sesli Pir Sultan yorumcuları... Her şey iyiydi... Ta ki, koşullandırılmış yobaz sürüsü iyi, güzel ve aydınlık ne varsa onlara saldırana kadar...

Saldırının ana üssü **Merkez Camii**'nden (isimde yanılmış olabilirim) kapkara sakalları ve en az onlar kadar siyah vicdanlarıyla bu insanlık ve hayvanlık dışı yaratıklar yürüyüşe geçtiklerinde ben ve karım (Lütfiye Aydın) Cumhuriyet Lokantası'ndan henüz çıkmıştık...

— Vali istifa!

— Sivas Aziz'e mezar olacak,

— Yaşasın şeriat, kahrolsun laiklik.

Böyle bağırıyorlardı. Gırtlakları yırtılıyordu... Alacakaranlıktaki ülkemizi aydınlatacak ne varsa, işte onlara saldırıyorlardı... Çok da kalabalık sayılmazlardı ama, yok edici bir güç oldukları kesindi... Önümüzden geçip giderlerken karıma "Bunlar şimdi otele yönelebilirler, biz biraz dolaşalım, ortalık yatışınca döneriz" dedim. Öyle yaptık. Karşı kaldırıma geçip, dikkatleri üzerimize çekmekten sakınarak birkaç dükkân dolaştık. Karım, "Sivas işi büyük bir yazma bulabilirsem, masa örtüsü yaparız" diyordu. Bakındık. İstediği gibi bir şey bulamadık. Herhalde 15-20 dakika böyle geçti, ana caddeye çıktık yeniden. Güruh uzaklaşmış, valilik önünde slogan atıyordu. Eh, vali buna da göz yumacak değildi ya, dün ne de güzel konuşmuştu... Demokrat adama benziyordu. İşte bunlara böyle bir vali ders verebilirdi. Neredeyse toplum polisi gelir, yasalarda yazılı olduğu gibi önce dağılmalarını ihtar eder, sonra da zor kullanarak bunları dağıtırdı. Köpeksiz köyde sopasız gezmek ha... Görürlerdi günlerini... Böyle düşünüyorduk.

Otele döndük. Lobide tanıdık yüzler. Arif Sağ da gelmişti. Dün sabah yetişemediği konser yerine bugün saat 14.00'te konser verecekti. Kendisinden emindi, kendisinden ve sesinden...

Saatin 14.00 olmasına daha epey vakit var. Zamanı nasıl geçiştireceğiz? Yanıma satranç takımımı almıştım. İyi bir rakip bulursam oynarım diye. Bir gün önce o iyi rakibi bulmak için epey uğraşmıştım. Yazar-çizerler kitap imzalarken ben de medresenin serin bir yerinde satranç oynayabilirdim. Ama Gündoğdu ve O'nun İnsancıl ekibi dahil yaptığım araştırma sonuçsuz kalmış, bulabildiğim iki rakip ise hemen hiç zorlamamıştı beni. Asım Bezirci'nin bir satranç tutkunu olduğunu söylemişti karım, tanıştırdı bizi. İlk fırsatta da oynamaya söz kestik. Lobide karşılaşınca "Haydi, vakit varken bir el oynayalım" deyince sevinerek odamıza çıktım ve satranç takımını getirdim. Eş, dost yer açtı, bir sehpayı boşalttık. Beyaz taşları Asım beye verdim. Saygıdan, ilk hamleyi o yapsın diye. Öylece başladık. Ama, yobaz sürüsü daha da kalabalıklaşıp otelin bulunduğu tarafa gelince ve dışarıdaki kelle avcılarının istekleri yakından işitilmeye başlayınca sanırım Lütfi Kaleli'nin önerisiyle Asım bey izin isteyip kalktı. Saldırıyı bildiren bir yazı hazırlayıp, ilgili yerlere fax geçeceklerdi. Öylece yarım kaldı oyunumuz. Sonsuza kadar da yarım kalacak, hiç bitmeyecek bir oyun...

Seslerin daha da artması üzerine odalarımıza çıkmamız istendi. Öyle yaptık. Zerrin Taşpınar, ismini hatırlayamadığım bir arkadaş, Lütfiye Aydın ve ben odamızda sohbete başladık. Hatta küçük bir tartışmaydı bu. Sohbetten öte birşeydi. Böylece dışarıdaki isterik nağraları da duymuyorduk. Tartışma Alevilik ve vicdan özgürlüğü çerçevesinde idi. Ama dışarıdaki sesler eyleme dönüşüp otelin camları taşlanmaya başlanınca koridorlara çıktık ve böylece kendimizi kırılan cam parçalarından ve taşlardan korumaya çalıştık. Koridorlara açılan kapıları da kapadık ve ölümcül bir bekleme böylece başlamış oldu...

İnsanlar koridorlarda oturmuş, konuşuyorlardı. Konular yalnızca dışarıdaki saldırıyla ilgili değildi, aşırı korku ve panik yaşayana da rastlamadım. Nesimi Çimen "Biz böyle şöylere 1965'lerden beri alışığız" diyordu, "ta İşçi Partisi döneminden beri..." Bir arkadaşın miğde ağrısı tutmuştu. Çantamızda "kepekli ekmek" vardı, onu getirdim. Bir parça kopardı, teşekkür ederek. Al, dedim, daha al... "Yok" dedi "Bakarsın burada kalışımız uzun sürer, acıkan arkadaşlar olur, siz de acıkabilirsiniz" dedi. Özveriliydi. Üstelemedim. Hastaneden çıkıp eve geldiğimizde tanınmaz haldeki çantamızda ekmek kırığına rastlayamadım, biri gerçekten acıkmış olmalıydı... Hasılı, kimsenin ölümle bitecek bir sonucu beklemediği belliydi. Safça, hatta aptalca bir yargıyla "nasılsa dağıtılacaklar" diye bekliyorduk. Hatta öylesine inanıyorduk ki, Arif Sağ lobide konserin gecikmesinden yakınıyor, bir an önce olayların yatıştırılması için hattın öbür ucunda bilmediğim bir kişiye serzenişte bulunuyordu. Ya da ona yakın bir şeydi, tam hatırlamak zor... Bu safça yargımızı da, Tokat'tan, Kayseri'den yardım geliyormuş şeklinde çıkarılan asılsız söylentiler ve yanımızdaki polis memurunun merkezle yaptığı telsiz görüşmeleri pekiştiriyor, sabrımızı tazeliyordu. Oysa gerçekte yardıma mardıma gerek yoktu. İtfaiyeden alınacak iki arazöz bu çapulcu alayını dağıtabilirdi.

Kimsenin de burnu kanamazdı. Haydi Refah Partili belediye başkan arazözleri vermeyi reddetti diyelim -ki valinin emrini çiğneyemez- oradaki polis ne güne duruyordu. Ya Jandarma, ya Asker... Onlar henüz kullanılmamıştı ki, takviyeye gerek duyulsun. Bir manga asker ve üç beş polis, hepsi bu... Dur, yapma etme türünden göstermelik birkaç söz ve aradan sıyrılıp camları kıran, lobiye saldıran azgınlar...

Taş yağmurunun seyreldiği ender zaman aralıklarında koridorlara açılan kapıları açıp, birşeyler yakalamağa çalışıyorduk. Bir ara artık herkesçe bilinen belediye başkanının konuşmasına tanık olduk. "Sizlere söz veriyorum", diyordu. "Etkinlikler yasaklanacak, bir daha da yapılmayacak. İşte heykeli de getirtiyorum. 12 Eylül sonrasını biliyorsunuz, içlerinizde yargılanan, işkence gören oldu, burada da öyle olabilir, dağılın" filân yollu sözler ediyordu. Sesi sevecendi. Korkusu yapanın yanında kalmacağındandı... Bize aldırdığı yoktu. Ya da biz öyle anlamıştık... Bu arada Kültür Sarayı önündeki ozanlar anıtı yerinden sökülmüş, belediyeye ait bir arabayla meydana getiriliyormuş. Bir ara Zerrin Taşpınar "Yahu sokaktan çocuk sesleri geliyor, bu da nesi" diyor... Meğer Kur'an kursu öğrencileri, takviye kuvvet olarak meydana getirilmiş, ola ki katliamdan kurtulanlara karşı kullanılsın diye...

Otel dört kat... Aynı yerde durmuyor insanlar, dolaşıyorlar. Birinci kat merdiven başında hazırlıklar yapılmış, bir masa yıkılarak merdivenin önüne konulmuş. İsmi büyük, barikat... Oysa zavallı bir masa. Gençler uzun ayaklı pirinç küllüklerin ayaklarını söküp silahlanmışlar. Beklenen şey, içeriye saldırılacak ve göğüs göğüse çarpışılacak... Asıl tehlike bu, yangın belki ikinci üçüncü olasılık... Saldırganlar o kadar kalabalık ki bir yüklenseler parçalarlar. Ama göğüs göğüse döğüşe ya razı değiller ya da plânlarını önceden yapmışlar, niye tatlı canlarını üzsünler... Benzin ve kibrit... işte hepsi bu..,

Bir delikanlı oraya sokulanlara "Siz gidin, yukarılara çıkın, biz koruruz sizleri" diyor. Elinde o pirinç küllük ayağı... Kimbilir kaç kitapta okuduğum direniş sahnelerini hatırlıyorum, gözlerim yaşarıyor. Gelip, Lütfiye'ye anlatıyorum, gençleri görmelisin diyorum, nasıl da dirençliler... Seviniyor o da, göneniyor. Gençlerin bir bölümü de 4. katta, daha çoğu kız... En kabadayısı 20 yaşında var yok... Yerlere oturmuşlar, söyleşiyorlar. Saatler uzamış. Dışarıda taş yağmuru var... İçeride umutlar tükeniyor. Bir yanık kokusu geliyor, odaların kapılarını aralayıp bakıyoruz, hayır yanar çaput filân atmamışlar. Dışarıda arabalar yakılmış, bu arada Arif Sağ'ınki de... Biri "ağbi" diyor, "sigortası varmıydı arabanın?"... Sonra karşılıklı gülüşüyorlar, sorunun saçmalığını anlayıp... Bir grup saldırgan karşıdaki binaların bacalarına tırmanmış, oralardan kopardığı parçaları fırlatıyor otele, kırık camlardan içeri... İçeride hazırlıklar tamamlanıyor; çöp kovaları boşaltılıp içleri suyla dolduruluyor, yangın söndürme aygıtları bir araya toplanıyor... Bunları kim kullanacak, merak ediyorum... Kimse de denemiyor, nasıl kullanılacağını... Demek ki yangın en uzak olasılık.

Saat 19.30. İkinci katta bir oda -bir kısım insanların B.B.P.'ne geçip canlarını kurtardıkları oda, ya da bir üstündeki olabilir burası- Zerrin Hanım ve Lütfiye 19.30 haber bülteninin sonunu yakalıyorlar İnter Star'da... İki üç sözcükle Sivas'ta bir otelin taşlandığı geçiştiriliyor. Öfke duyuyor izleyenler. Belli ki herkesin kulakları tıkalı. TV. için haber değeri bile taşımıyoruz.

Bir zaman sonra elektrikler kesiliyor. Zaten loş olan koridorlar kararıyor. Dışarıdan karanlığı yaran alkış ve ıslık sesleri geliyor... Otel ateşe verilmiş... YANGIN... Kesif bir duman sarıyor ortalığı ve alev... Koşuşturmalar, telâşlı hareketler... İkinci katta arka odalardan birinin önündeyiz. Bir çıkış yolu var gibi... Kadınlar önden, diyor birileri... Kadınlar geçiyor... Ama sıra gelebilir mi geridekilere... Sıra gelene kadar ateş arkadan yakalayacak ya da duman boğacak... BİRİNCİ KATA! diye bir ses geliyor aşağılardan... Mantıklı geliyor bana. Öyle ya duman yukarı yükselir, alev de öyle... Belki orada bir delik bulabiliriz. Koşuşuyoruz... Birinci kat biz gelene kadar ateşe kesmiş, merdivenlerden inmek olanaksız... Merdivenin hemen bitiminde cam bölmeli bir yer var, yukarıdan ışık sızıyor... Bir odacık. Daha önce görmüştüm., hiçbir işe yaramazdı. Ama geri dönüş yok, Lütfiye, ben, Aydoğan ve karısı oraya doluşuyoruz. Başkaları var mıydı şimdi anımsayamıyorum. Tam bir kapan burası, hiçbir hava deliği yok. Tam tepede camlar var. Işık oradan sızıyor. Duman yoğun... Bağırıyor bizimkiler. "İmdat, kurtarın bi-

VARMIŞ

Yüreğin taşları sökük
bir mezara dönmüş.
Yaşamın kısa özeti
İki sözcük altındaki
İki tarihte kaybolmuş.
Dipsiz bir karanlık
Sevdanı çarmıha germiş.
Tenine gömülen
Adresi tanıdık çiviler
Umudunu kanatmış.
Isırgan tarlalarında
Çıplak gövden dağlanmış,
Alev alev kavrulurken
Başının üzerinde
Ardıç kuşları şakımış.
Kanatlarından dökülen
SAM amca'nın tüyleri
İçindeki pınarın suyunu bulandırmış.
Kulağında yankılanan sesi
Yeni düzen bezirganlarının
Satılık kavgalar varmış
Omuz omuza yükseltilen
Satılık karanfiller
Namluda filizlenen
Satılık yarınlar varmış
Kan bedeli gidilen
Satılık sıcak düşler
Uğruna dövüşülen
Varmış, varmış, varmış...

Koray KILIÇ

zi" diyorlar. Kesin, diyorum, sizi yakanlar sizi kurtarır mı? Kimden yardım istiyorsunuz?... Lütfiye, "hakkını helâl et", diyor, saçını okşuyorum ovalar gibi. Camlar patlıyor sıcaktan, TV. alıcıları patlıyor. Silâh sesleri de karışıyor arada... Bilincim ayakta... "Başını koru" diyorum Lütfiye'ye; "camlardan başını koru"... Ölüme ramak kalmış... 48 yaşındayım... Çok değil diyorum kendi kendime... Çok değil... Ne bir pişmanlık ne bir korku... Yalnızca 48 ve oldukça az. Son düşündüğüm bu sanıyorum. Sonrası... Sonrası bir düş. Sivas öncesi gördüğüm uzun düşler vardı. Hiçbir romanda rastlamadığım, hiçbir filmde izlemediğim mekânlarda geçen düşler... Uzun mu uzun... Uyandığımda unutmasam tamamını, yazabilsem, yakalayabilsem her anını, güzel bir öykü çıkacak... Ya da radyoda yayınlanacak bir arkası yarın... Lâtif, diyordum karıma, şunları bir yazsam var ya, seni sollayabilirim... Yine öyle bir rüyaya benziyor yaşadıklarım... Bir uyuşukluk kaplamış her yanımı... Sarhoş gibiyim. O tatlı rehavet içinde, işte diyorum, uyanacak ve bunların da bir düş olduğunu göreceksin. Haydi Ankara'dan Sivas'a geldik, şunca olayı da yaşadık hadi bunlar gerçek diyelim, ya insanın insanı yakmasına ne diyelim?... Oğlum Caf, hepsine inanılır, ama şu yakma olayı saçma... Burada zırvalıyorsun... İnsan insanı yakmaz, uyan da bak; gözlerini Ankara'da açacak ve balkonda bir sabah kahvesi içeceksin... Bu bir kâbus, artık uyanmalısın... İstersen uyanabilirsin... Hadi, uyan!... Uyanıyorum, göz gözü görmüyor. Ayaklarım dolaşarak, sendeleyerek, belki de yerdeki vücutlara basarak kalkıyorum. Alev var mı yok mu, bilmiyorum... İstediğim bir şey var. Temiz havaya çıkmak... Bölmeden çıkıyorum. Gücümün bitiş noktasındayım... İşte merdivenler, doğru bizi yakanların içine... Ama ne olursa olsun, bir kez bile solusam o oksijeni bana yetecek gibi... Ama dur, kalleşlik bu... Karın ve arkadaşların buradayken çıkıyorsun ha? Tüh, yazık sana... Kalleşlik bu, kalleşlik... Hatırlasana filimleri... Nasıl vurur sevdiğini sırtına adam, nasıl çıkarlar birlikte kol kola, sallanarak... Bu duruma rağmen kim yapabilir bunu kim... O filmler yalan... yalan... Sen kimseye sırtını dönmedin, yolda bırakmadın. Şimdi tek yapacağın dışarı çıkmak...

İşte dışardayım. Bakınıyorum. Siyaha kesmişim. Acıyan yerim pek yok gibi. Gömleğimin cebinde kimliğim duruyor, tükenmez kalemim de orada takılı... Anahtarlarım arka cebimde... Hiçbir bok yok sende... Yuh olsun!...

Polislerin dışında kimse kalmamış dışarıda. Üç-dört polis iri iri açılmış gözleriyle bu cehennemden kaçan adama bakıyorlar. Şaşkınlar... "İçeride kimse var mı?" diyor birisi... "var" diyorum "karım ve birkaç kişi daha", "Polis de var mı?" diyorlar, "Polis de var mı?" "var" diyorum" "var, polis de... İçeride..." Kararsızlar, girmeye cesaretleri yok... Durun size yol göstereyim, diyorum. Öne doğru bir hareket yapıyorum. Dur, diyorlar, sen dur... Biri çekip karşı kaldırıma götürüyor, oraya çöküyorum... Gözlerim otelin kapısında... Önüme kocaman şöyle iki kiloluk bir plastik kabın içinde yoğurt getiriyorlar... Bir ağız alıyorum. Simsiyah kesiliyor yoğurt, devam etmiyorum.. Zaten karbonmonoksit zehirlenmelerine bir yararı olmaz...

İşte birisini getiriyorlar, bu bir erkek... Biri daha ve belki de üçüncüsü Lütfiye... Polisin kucağında, hayat izi yok gibi... "Bu ölmüş" diyor taşıyan adam, "bu ölmüş"... "Hayır", diyorum, "ölmez o"... Ölmeyecek... ve bağırıyorum "Lâtif ÖLME, diren, ben yanındayım", Lâtif, DİREN...

YENİ DÜŞÜNCELER

35. sayımızda yayımlanan aşağıdaki yazı, düzelti hataları nedeniyle anlam kaybına uğramıştır. Yazıyı, yeniden yayımlıyor, hem okurlarımızdan, hem yazardan özür diliyoruz.

Bugün evrene baktığımda, yükselti ve çökelti, derinlik ve yükseklik, iniş ve çıkışlardan oluşan bir yasanın hakim olduğunu görüyorum. Doğaya bakınız: En derin denizler, en yüksek zirvelerle bir dengelenme içinde.. Kızgın bir günün ardından, yağmur, sel geliyor. Toplumlara bakınız: Bazılarının zenginleşmesi, diğer bazılarının yoksullaşmasıyla doğru orantılı olarak görünüyor. Dostluklar ve düşmanlıklar, aşklar ve nefretler yanyana, içiçe..

Düzenli ve istikrarlı olan tek şey, dünyanın şaşmayan düzeni.. Geceyi gündüz, baharı yaz, yazı güz ve kış izliyor. Evrende dairesel bir dönüş hareketi var ki, belki de pekçok sırrın anahtarı orada.. Güneş, dünya, ay ve gezegenler arasında, kasırgaların oluşumunda, salyangozların kabuklarında bu yasanın izleri var.

Evet, eşitlik, özgürlük, huzur mükemmel bir özlemdir ama, yaşanan gerçek, yalnızca bu ve buna benzer şeyler.. İnsanların ve toplumların esin, zekâ ve deneyimlerinden oluşan sanat, bilim, felsefe de tüm bu gerçeklerin peşinde ama, çözülemeyen daha çok şey var: Açıklanamayanları açıklamak, düzeltilemeyenleri düzeltmek, ilkel olanları yetkinleştirmek, özlemleri gerçekleştirmek gibi.. Değişen ve gelişen hayata karşı çıkanlara karşı çıkmak, lâik ve özgür düşünceye, yaşama hakkına sahip çıkmak gibi.. Hızla yok edilen çevreye ve insanlığa, onura, sevgiye, saygıya sahip çıkmak gibi.. Bilime, akla, demokrasiye ve hoşgörüye yaşam hakkı tanımak gibi..

Donmuş gerçekler, alışılmış çözümler yok belki, fakat halihazırda oluşmakta olan gerçekler, verilmekte olan mücadeleler var.

Çalışmak, çok ve bilinçli çalışmak, duyarlı olmak, güçlerimizi, birikimlerimizi birleştirmek zorundayız.. Dünyamızın ve ülkemizin geleceği için.. sağlıklı bir dünya, gelişmiş bir yurt için.. Haksızlıklara karşı mücadele, yanlışlara karşı savaşım, tuzaklara karşı tedbirlilik için.. Bölünmez bütünlük, çağdaşlık, iyilik doğruluk ve kardeşlik, barış ve mutluluk için, yükselmek ve ilerlemek için... Daha yapılacak çok şey var..

Zeki Yusuf BORAZAN

Hukukun Gerçekleri

Uygulamalar-Uyumsuzluklar

İsmet Kemal KARADAYI

Yineleyelim: Hukuk Devleti demek, dünya ve ülke içindeki insan ve yurttaş haklarını herkes için tam, eşit tanıyan, getiren, uygulayan devlet demektir. Devlet kavramı soyut; devlet adına, herkes adına görev sorumluluğunu üstlenmiş politik, bürokratik uygulayıcıların, yöneticilerin varlığı somuttur.

İnsanlık ve yurtaşlık haklarının tümü hukuk'u; yaptırımlı kurallar toplulğunu taşıyan kuruluşlar da bir yandan düzeni, öte yandan tüze'yi (adalet'i) oluşturur, kurar. Hiçbir düzen, hiçbir hukuk, hiçbir tüze, doğa-insan-toplum yapıları gereği, genel değişimin o değişmez yasasının dışında değildir, öyle tutulamaz.

Akıl, mantık, düşünce bağlantıları ile insan sevgisi, insana saygı duyarlılıklarıdır ki, hukukun tüzenin, düzenin gereklerini ve gerçeklerini havada bırakmaz, onları insan yaşamalarının içine, yeryüzüne indirir. Zamanında, yeterince, yeteneğince dağıtımlara ulaşmanın sağlıklı yolu, yoksa nasıl bulunacaktır?

İşte bu yolda "uygulama görevi"ni alanlar, yalnız, diyelim haklı olarak elde ettiği "diploma'larına ya da sık sık başlarının üzerinde sallanan "'demokles'in kılıcı'na değil, daha çok çevrelerine, içeriklere, aynada kendilerine bakmalıdırlar. Bilgi ile, uzmanlıkla, araştırma ve uygulayabilme gücüyle; ve kuşkusuz ki sevgiyle, saygıyla, vicdanlılıkla, yüreklilikle donanmalıdırlar. Onları hiçbir yerel, genel, siyasal, parasal,dinsel baskı yıldıramamalı; herhangi bir çıkar, zaaf, tamah, kayırma, tutku, duygusallık, yanıltmamalıdır.

Zaman zaman hukuk'un "guguk" edildiği yerler oluyor, biliyoruz. "Hukuk nosyonu"nu bozuk losyonlara dönüştürmüş kimi sözüm ona "hukukçu"lar var, onları da görüyoruz. Oralarda, onlarla "haklar" nasıl alınabilir, nasıl dağıtılabilir ki? Oralarda, onlarla ne öğrenilir, neye inanılabilir ki? İşin kötüsü, "makam"larını sağlama almışların katında, bu örnekler şaşırtıcı bile değil artık, üste de ödüllendirilebilmektedir.

Asıl değinmek istediğim birkaç "hayati" konu var, ona geçmek istiyorum. Örneğin:

Laiklik:

Türkiye'nin kuruluşunun, Cumhuriyet ilkelerinin birinci ve en önemli maddesi, bir değil, bin kez gördük ve anladık ki "laiklik"tir. Laik düşünce, laik eylem olmazsa, ne ulusalcılık (milliyetçilik), ne de halkçılık, devletçilik, hatta özelcilik, hiçbiri kalmaz; "birlik beraberlik ruhu" dedikleri bütünleyici toplum mutluluğu sağlanamaz. Kalmayınca, sağlanamayınca da, şu atlarını katlarını yatlarını türlü arsalar parsalar ve borsalarla yarıştıran, mangalda kül, kimsede hal ve para bırakmayan bir avuç "kan emici"ye değil, siz gerçekten yurdunu ve insanını sevenlere sesleniyorum, türü bol her "vurgun" liberalleşir, tezi belli "şer'i at" durmadan celallenir, "celali"leşir. "Kul" cehennemi başlar, "çul" cenneti ağlar o zaman. Yalan mı; olmuyor mu, olmayacak mı bunlar? Onlar, "mal da yalan mülk de yalan"ı anlamaz; "bu dünya sana bana kalmaz"ı düşünmezler. Varsa yoksa, ben, mal ve sömürü! Sonra gel git, sonra parçalanma! "Yerli"ye düşman "yabancı"nın istediği de bu değil mi zaten?...

Örgütleşme:

"Görünen köy" görünmez olmuş, "kılavuz"u bile yok. (Şimdi kılavuzlar acaba ne kargası?...) ve ne ayıp! Gerektiğinde canını veren "sol", ya "orta"da, ya da ortalıkta dolaşıyor. Küsüyor, geziniyor, ters bakıyor, "yol ayrımı"na geldiğini sanıyor. Çağını (onlar hendek bile atlayamaz) atlayamadığı için "ikinci cumhuriyet" kervanının hem de en önüne katılan orada kalsın, hani bitmesi beklenen "çocukluk"? Niçin hep, "ben sen o, biz siz onlar"? İki kez ikinin beş ettiğini gerektiğinde bilmek ve söyleyebilmektir kişilik, bilinç, değişiklik... Sonra da başbaşalık, kolkolalık ve uygun adım; ayaklarda, tabanda... "Sağ", çok ders aldı "sol"dan. Ne ki sol, dersini biliyor da, "birlik"de tam öğretemiyor, "beraberlik" notuna indiremiyor... Hani, nerede "sol"un tahran'ları, kuveyt'leri, katar'ları, medine'leri? Hani "karınca dua"sız, "ihlah"arz, "masal"sız, "nur"suz, "yemin"siz, "ilahi"siz, adım başı "taala"sız milyonlarca kitap, broşür, kaset, bildiri? Hani, karacahil kadınlardan da beklenen "vaaz"lara, "vaaz"lara avaz avaz karşılık? Hani, açık gizli "öbür dünya" toplantılar, kamplar, kurslar, dış yardımlar ve devlet desteklerinin karşısına çıkıp çıkıp direnmeler? Hani, "bey paşa ağa", "kıyafet", "öğretim birliği", "fuhuş", "kumar" vb. yasalarının savunucusu Cumhuriyet savcılarına "görev" uyarıları? Hani, gravatlılara gravatsızlara başı açıklara kapalılara; özelde geneli, genelde özeli tutanlara; "cihad"ı cahit'le, "rol"ü petrolle, mafyayı "af,,ya" ile karıştıranlara; aş'ı "maaş"da, aracılığı "kaçakçılık"da yok edenlere tam yanıt, tam yürüyüş, tam yumruk?... Sağ, bilesiniz, "ekonomi"de ve "yobaz"lıkta iyiden iyiye güçlenmiştir, hemen hemen ulusun kılcal damarlarına dek uzamıştır. Bunu herkesten önce, devlet

KORKUYORUM

Kim aşacak bu engelleri
Ölü doğan bebe yılana atılır mı
Korkuyorum anneciğim
Somali geceleri açlık kokuyor

Sözüm yok anneciğim
Kan bizim soyumuzdan
Yakama iliştirdiğin zeytin çiçeği
Tozlu yollarında düştü Somali'nin
Ak kanım çeşmelerimi özledim
Kazların akşam sefalarını
Utanç duvarları bitmeyecek
Bosna'dan, Mozambik'e
Çok bunaldım, ateş hattındayım
Ellerini özledim.

Ali Ersin GÜNÇE

yöneticileri anlamıyor, anlamak istemiyor. Onlar "oy" kaygusunda. Bizler ise onların da "bir gecede" yok edilebilecekleri endişesindeyiz... Öyle ise gelin birleşelim, örgütlenelim. Sosyalist, sosyal demokrat, çağdaş ne varsa; şimdiki hangi dernek, sendika, vakıf, parti oluyorsa...

"Suçlu" mu, "Sanık" mı?:

"Hükümlü"lüğü Yargı Erki uygulamasıyla kesinleşmeden, hiçbir kimseye "suçlu" yaftası yapıştırılamaz. Önyargı ve tezcanlı kuşku, sonradan giderilmesi güç sakıncalar yaratır. Sürekli "belki"lere yer verdiğinde "yetkili ağızlar", orada ya kararlı bir acımasızlık, ya da savsama haksızlığı solunuyor demektir... Ya resmi burjuva sözcüsü "medya"? Örneğin, "suçlular yakalandı... örgüt suçu işleyen ondört kişi yakalandı... poliste suçunu itiraf etti... suçlunun intihar ettiği anlaşıldı... rüşvet suçlusu hakkında soruşturma açıldı... koca dayağına dayanamıyan suçlu kadın, sonunda onu yaraladı... ırz düşmanı suçlu, halk tarafından linç edilmek istendi... vb." Gazete, dergi, radyo, televizyonun bu, kişiyi önceden "suçlu" kılan başlıklarına, aslında, "suçlu kim", "suçlu hepimiz" duyuru ve algılarını eklemeliyiz. Belki o zaman "yargılayıcı"lar koşullandırılamaz, kolay etkilenmezler. Belki o zaman, nice kımıl gibi, kırmızı karıncalar gibi davransalar da, o çok yüz bulmuş "şer" örgütleri ve adamları birilerini kolay kışkırtamaz, meydanı boş bulmazlar...

Karışık Baskı Öğeleri:

Bir kargaşa, bir kaos! Nereye gidiyoruz, baylar, bayanlar? Bu soru yıllardır soruluyor. Devrim gitmiş, yerine,herşeyi bir yumrukta devireceğine inancı ve güveni çoğalmış olan kapkara akımlar, lekeler gelmiş. Aziz Nesin açıkladı Aydınlık'da "Kuran kursu ve şeriat yemini"ni. Korkunç! Cumhuriyet adına yüz kızartıcı, göz yumanlar için "vatan hainliği"ni anımsatan açık belge!... Peki, nerede iyiniyetli devlet yöneticilerimiz? Ne oldu, şu yeri göğü inleten "sosyal demokrat"lar ya da "demokratik sol" yanlıları? Neden gecikir sevgili Baro'larımız; nicedir değerli kültür sanat edebiyat derneklerimiz, sendikalarımız, vakıflarımız?... Güçsüzlüğünü, kuru masalara yumruk atarak kanıtlayanlar her yerde görünüyor da, karanlıkları uçurumlarla birleştirenlerin üzerlerine az sıkılmış yumruklarla neden yürünmüyor? Niçin benzer gözler, birbirine benzemeyen gözlük camlarıyla bir de, oyulmak isteniyor?... Bildiğim birşey var, yıllar önce de belirtmeye çalışmıştım: "Kurtarıcı tek"ler öyle ha deyince çıkmazlar, çıkmaları de beklenmemelidir. Salt kahramanlığa gelince o, günümüzde hem geçersiz, hem de gereksizdir.

Yaşatıcı toplumsal mutluluklara mı varmak istiyoruz? İşte burada biz toplumcular (sosyalistler), insana toplumu emeğe yeri ve saygısı olanlar diyor, uyarıyoruz ki, bundan böyle; herkes, karşı baskı öğeleri olmalı; bu açıdan örgütlenmeli, ya da şimdiki belli örgütlere girmeli, bir olmalıdır...

Yargılar, İnfazlar, Kolluk'lar:

Yıllar var: Biz "adli kolluk" diyoruz; onlar, bu ne bolluk, "huzur hakkı, yolluk"!... Biz "tarafsız yargı" diyoruz; onlar, "yargısız infaz"!... Biz, "namussuzu yakalayın" diyoruz, onlar, "bunu yakaladım, o suçsuz"!... Biz, "hak var, demokarsi var, işçi yürüsün" diyoruz; onlar "görürsün"!... Biz, "yahu hangi hukuk, hangi adalet, hangi insaf; uyuşturucuları, intihar girişimcilerini, uçak kaçıranları bakın ne güzel kıskıvrak yakalıyorsunuz da nedir bu açık yargısız infazlar; "yalan söylüyor, utanmıyorsunuz" diyoruz; onlar, "sıra şimdi sizde, siz kim oluyorsunuz"!... Bir de, "gelmeseydi, yazmasaydı, buluşmasaydı, konuşmasaydı vb..." bahanelerini, kendilerinin de çıktığı güzelim Anadolu'nun "saf" çocuklarına yutturmaya çalışanlar!... Bunun için diyoruz ki, "Adli kolluk"lar, "infaz mahkemeleri" kurulsun, "yüksek hakimler ve savcılar kurulu" yeniden düzenlensin; Anayasa ile birlikte iş, sendika, avukatlık, Türk ceza yasaları değiştirilsin; kısa adlarıyla DGM, Olağanüstü Hal, Terör, Pişmanlık vb. yasaları kaldırılsın; İmam Hatip Liseleri dondurulsun, Diyanet İşlerine ve kuran kurslarına son verilsin...

Uzmanlıklar, Adli Tatil'ler:

Asıl "bilirkişi"nin Yargıç olduğunu, öyle olması gerektiğini hep söylemişizdir. Doğaldır, çok teknik olaylar ve bilgiler dışında, nice C. Savcısı, nice yargıç görmüştür ki birçok "bilirkişi", yemin edip de öyle pek bilmediği hususlarda "Mahkeme"leri yönlendirmişlerdir. Çare ne? Uğraşısı gereği, yargılayanın (Savcı, Yargıç) uzmanlaşması! Uzmanlaşırken de bilimi, kendinden öncekileri, yeteneği ve yetişkinliği dışlamaması! Sürekli olarak "başka" şeyleri araması, "kendi"ni yenilemesi!... İstemedikçe, hiçbir C. Savcısı ve Yargıç'ın bulunduğu yer ve görevinin değiştirilmemesi!... Kişi önemli olunca, kuşkusuz "bilirkişi'ler de... Yarım yüzyıl öncenin "köylü gereksinmesi", "iletişim güçlüğü" mü kaldı? Nedir o, birbuçuk ayı içeren" adli tatil'ler? Nedir o, "yılbaşı" aravermeleri? Bir de "geciken adalet"in "adaletsiz"liğinden söz ediyoruz "benim davam şunca yıldır bitmedi" diyoruz... Yenileyin, kaldırın, düzeltin bunları. "Adam gibi adam" olun, insan'a saygı duyun lütfen... "Adalet diye diye" boşuna mı soluk tüketiyoruz?... Tüketin! O sizin olsun...

YOLARKADAŞLIĞINA ÇAĞRI

Hangi alana bakarsak bakalım... hangi veriden yola çıkarsak çıkalım şu görülüyor. Türkiye'de insani bilinç sıfırın altında dondurulduğu. Aydın denilen insanların oluşturduğu bir ortamda bile, biz **İnsancıl Emekçileri**, herhangi bir sorunu tartışamadık. Tezlerimiz kahredici bir sövgüyle susturulmak istendi hep.

İnsani her etkinliğin hemen... hızla metalaştırıldığı... insanın milyonlarca yılda oluşturduğu, insani becerinin... insani kültürün alışverişle insanın çürüntüye götürülmek istendiği bir süreçteyiz.

Şu bilinmeli. İnsani bilincin sıfırın altında dondurulduğu... milyonlarca yılda oluşan kültürün metalaştırıldığı bir toplum, aydınlık günlere.. güzel günlere gidemez.

Bu ortamda dört yıldır dişe diş bir mücadeleye girişen **İnsancıl Emekçileri,** şimdi **Özgür Üniversite İstanbul İnsan Bilimleri Fakültesi**'nin kuruculuğunu üstlendi.

Güzel... insani bir dünya düşünü ayakta tutan... direngen... umutlu insanları yolarkadaşlığına çağırıyoruz.

ÖZGÜR ÜNİVERSİTE

İSTANBUL İNSAN BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

• KASIM AYINDA AÇILIYOR

• ÖĞRENCİ KAYDINA BAŞLADI

Düşünmek...tartışmak...eleştirmek...

olguların arkasındaki hakikati görebilmek için...

ÖZGÜR ÜNİVERSİTE

İSTANBUL İNSAN BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Başvuruların aşağıdaki adrese yapılması rica olunur.

Mollafenari Sokak, Nadir Han. 40-42. Kat:5 Cağaloğlu-İstanbul. Tel.:513 93 99 - 511 79 94

Düş Kıranlar

B. Sadık ALBAYRAK

Herkes edepsizliğe hak veriyor; bana diyorlar ki: Zaman haklıdır, akıllıdır; sen budalasın! Allah aşkına siz öyle yapmayın, siz bari deyiniz ki: Sen budalasın; fakat zaman haklı, akıllı değildir! Ye'simin derecesini düşünemezsin kardeşim; kendimi taşlara çarpacağım geliyor. Fakat hani benim hun-i hamiyetimle (yurtsever kanımla) kirlenecek bir temiz taş!

Tevfik Fikret

En güzel şiirlerinden birini Tevfik Fikret'in yazdığı kente giden tirendeyiz. Necmettin arkadaşımla ortak bir düş kuruyoruz. Gülümser bir görevli, "Merhaba yolarkadaşlar." diyor. Bir kart uzatıyor. "Tirenimizin kitaplığından yol boyu okumak istediğiniz kitabı seçebilirsiniz. Kartı doldurun lütfen." Karta, **Haluk'un Defteri**/Tevfik Fikret, yazıyorum. Bir yandan da gözucuyla Necmettin'in hangi kitabı yazdığını okumaya çalışıyorum. Brecht'in **Epik Tiyatro**'sunu istiyor Necmettin. Görevli kartları alıyor, ön koltuktakilere geçiyor. Önceki yolculuklarımızı anımsayarak geçtiğimiz ovayı seyrediyoruz. Bu kadar kısa sürede nasıl değişti her şey. Sınırsız bir yeşillik, bereket fışkırıyor toprak... İnsanın ortaklaşa etkinliğiyle yeniden yaratılan doğanın sevincine kapılmış gidiyoruz. Birazdan insan boyu kitap yüklü bir arabayla geliyor kitaplarımız. Kitaplarımızı açmadan, önümüzdekilere kitaplarını dağıtan görevliyi izliyoruz bir süre. Değiştirilen sadece doğa değil, insanımız da ne kadar değişti. Bir düşün içinde akıyor tiren.

Yan koltukta oturan balrengi gözlü kız elindeki kitabı kapatarak, kitaptaki körü düşünüyor. Diderot'nun incelediği körün, toplumsal hiyerarşiyi algılayamadığı için korkusuz davranmasının anlamını çözmeye çalışıyor. Kara kaşları çatılıyor. Yeniden okuyor o bölümü. "Nüfuzlu kişilerin bizi etkileyen dış görünüşleri körleri hiç etkilemez. Bu yüzden, körümüz, karşısındaki kendisinden farksız biri imiş gibi çıktı zaptiye amirinin karşısına. Yapılan tehditler onu zerrece yıldırmadı."(1) Nüfuzlu kişilerle dolu bir geçmişi düşünüyor genç kız. Şimdi kör olmayanların da, dış görünüşlerinden, giyimlerinden korkuya kapılacakları nüfuzlu kimseler yok artık. Nüfuzlu sınıflar kaldırıldı. Genç kız insanın acılı ortak tarihini düşünüyor. Dünyanın elkoyucu sınıfların yönetiminde insana dar edildiği tarihi. İnsanın özgürlükler dünyasına geçmeden önceki ezici yolu. Peki ama bu kadar kolay mı oldu, toplumsal gerçeklik değiştirilince, insanın algılaması, iç dünyası, yanlış bilinç durumları kendiliğinden, otomatik olarak ortadan kalktı mı? Nasıl oldu da körün bilgisiz cesaretinden, bilinçli cesarete, güvenli ve eşit bir dünyanın korkusuzluğuna geçildi? Bir düşün içinde yanıtlanması güç sorular soruyor balrengi gözlü kız. Onun önünde oturanlardan biri dışarıyı seyrediyor. Yanındaki kıvırcık saçlı delikanlı okuduğu kitaba gülüyor. Zorlu bir mücadelenin içinden çıkmış, bir zamanların sahte özgürlükçüsüne gülüyor. Saltıkov Şçedrin'in kitabında bir sahtekar, liberal, yerlerde sürünüyor.

Bizim önümüzde genç sevgililer ortak bir kitaba dalmışlar. Kitabın adını okuyunca şaşırıyorum. Necmettin şaka yapıyor, "Hasımlarımızı sinirlendirecek bir kitabı neden sokuşturuyorsun düşe." Genç çift **İnsancıl Edebiyatı Tarihi** kitabında **Yıldız Güncesi**'nden bir bölüm okuyor. Cengiz Gündoğdu, soruyor, "Siz hiç bir yıldıza gittiniz mi..." Birazdan tarihin şiir bölümüne geçecekler ve orada Müfit Gürgün'ün şiirini okuyacaklar. **Kara Gözlü Oğlana Suikast.** Hemen arkasından Koray Kılıç'ın **Köprüaltında Batanlar** şiiri geliyor.

Kitabıma dönüyorum. Yirminci yüzyıl İstanbul'unun şiirini bir kere daha okuyorum. **Sis.** İnsanı "zulmet-i beyza", beyaz karanlığa gömenlerden kurtuluşumuzun tarihini düşünüyorum. Gerçekçi şiir hiç eskimiyor. Dilini sözlükle çözsem de, bir "sahn-i mezalim"e çevrilen İstanbul'un o dönemini, yirminci yüzyılını ne kadar iyi anlatıyor. Bir zamanlar insan için bir zulümler meydanına çevrilmiş bir kente, güzel toprakların içinden geçerek bir düşte, bir tirenle, uçarcasına gidiyoruz. Güzel insanlarla dolu bir tirenle... Birden, elinde kablolarla yanıbaşımızda bitiyor tirenin bayan görevlisi. "Buyrun." diyor. Ne bu? Televizyonu seyrederken kulağa takılacak şeymiş. Görevli düşümüzü parçalayan işini yapıyor, kulaklıkları elimize tutuşturuyor ve öne geçiyor. Sıra öndekilerin düşlerinde...

Bir Ağustos sabahında, en güzel romanlarından birini Mithat Cemal Kuntay'ın yazdığı kente giden tirenin içinde, unufak edilen ortak düşümüzle kalakalıyoruz. Kitaplar yerlere atılıyor. Tirenin içinden aktığı bereketli ovanın yeşili buharlaşıyor. Toprak, sınırlardan geçilmez oluyor. Tiren, Fikret'in kendisini çarpacağı bir temiz taş bile bulamadığı kente gidiyor. Düşkıranların aleti çalışmaya başladı. Vagonun tavanından üç televizyon sarkıyor, televizyonda adı bile düşkırıcı bir film başlıyor. Bir kekemeye güldüren, yanlış gülmeceyle insanı aşağılayan filmi, ne yazık, daha önce de izlemiştim, gözlerimi kapıyorum.

Gözlerimi açıyorum. Çantamdan bir kitap çıkartıyorum. **Emperyalist Türkiye.** Necmettin arkadaşımla bu kitabın yazarıyla, Sevgideğer Yalçın Küçük'le bir söyleşiden geliyoruz. Ankara'dan. Yalçın Hoca'nın Karakusunlar köyündeki evinde yaptığımız güzel görüşmeyi düşünüyorum. Yalçın Küçük, büyük bir heyecanla **Osmanlı Üzerine Tezler**'i yazıyor. Bize, vebanın ortaçağdan çıkıştaki etkisi üzerine yeni bulgularını anlatıyor. Sistemin kültürünü, sanatını, insanını sorgulayan, geleceğin insanını, yeni insanı arayan yararlı bir söyleşi oldu. Yalçın Küçük, uzağı yakın eden, yakını uzak eden düşler içinde koştururcasına çalışıyor. Tarihi bugüne bağlayan, güzel geleceği yakınlaştıran kitaplar yazıyor. Uzaklaştırılması gereken yakın ise, tabii, bugündür. Düşkıranların insanı her

alanda kuşattığı bugün ve bugünün eşitsizlikçi sistemi.

Sınırları insanın içine taşıyan sistemin düşkırıcı filmi sürüyor. Televizyon, bu kültürün kilit aracı, söyleşimizde de konuşuldu, Yalçın Hoca, sistemin en asalak işiyle, reklamla ayakta durmasının belirleyici olduğunu vurguluyor. Tiren tatsız bir kente doğru hızla yolalırken biz uzağı yakın eden kitaplara dalıyoruz.

Düş Kıran Afiş

İnsancıl Okuma Tiyatrosu'nun üçüncü yılını başlatan etkinliğimiz, **Genç Ekin** Derneği'ndeydi. 4 Eylül Cumartesi saat 16.00'da. Şçedrinin **Büyüklere Masalları**'nı okuduk Saltıkov masallarında, aristokratik sistemi kıyasıya eleştiriyor. Geçmişi, bugünü ve ne yazık ki, geleceği de kucaklıyor eserinde Sçedrin. Liberali, bugünün liberalinin daha iyi anlaşılmasını sağlıyor. **Yalancı Gazeteciyle Kolay İnanır Okuyucu** masalı ise, belki bugünün tekelci basınının bayağılaşmasının çok uzağında ama metalaştırılan haber ve bilginin insanı yanıltmadaki işlevini çok güzel anlatıyor. **Taptukoğlu** ise despotik sistemlerin baskı mekanizmalarını eleştiriyor. Saltıkov'un eseri, gerçekçi edebiyatın bazı özelliklerinin iyi kavranması için de ipuçları içeriyor. Sözgelimi, gerçekçiliği, gerçekliğe benzeyen olgulardan edebi eser oluşturmak olarak anlayanların yanlışını göstermek için Saltıkov'a başvurulabilir. Saltıkov kurduğu gerçekdışı imajlarla, gerçekliğin temel hakikatlerini gösteriyor. Olgu düzeyinde gerçekçi değil, olguların ötesine geçebildiği için gerçekçi öyküler yazıyor. Sözgelimi **Vicdan** öyküsünde, vicdanı insanların ceplerinde dolaştırıyor. Bununla baştan aşağı çürümüş bir sistemin ahlaki değerlerini gösteriyor.

Genç Ekin Derneği, insanı edilginleştiren, yaşlılığın fizyolojik özelliklerini her yaştan insana, her yaştan insanın kafalarına yerleştirmek isteyen burjuva kültürüne karşı güzel çağrışımlar yapıyor. Her alanda geniş olanaklarla örgütlü kapitalist sanatın insanı edilginleştiren etkinliğini kırmak için bu türden örgütlenmelerin geliştirilmesi son derece önemli.

Saltıkov'un eserinin geleceği de içermesine yazıklanmamın nedeni şu. Bu eserde dile getirilen sorunların hâlâ aşılamamış oluşu. Sözgelimi Saltıkov'un liberali her köşe bucakta karşımıza çıkıyor. O gün de, **Genç Ekin Derneği**'nin duvarında asılı bir afişte bize bakıyordu liberal. Bize bakıyor ve halimize gülüyordu.

İnsan Hakları Derneği bir barış gecesi düzenlemiş. Afiş bu gecenin afişi. Afişte geceye katılan sanatçıların adları var. Bu adları okuyunca, liberalin gülüşlerini duyuyorum. İnanılmaz adlar var afişte. Bunlardan biri Haluk Bilginer. Bir insan hakları çiğneyicisi. Ne arıyor **İnsan Hakları Barış Gecesi**'nde...

Televizyonda bir programın sunuculuğunu yapıyor Haluk Bilginer. Her sahnesiyle insana küfreden bir program bu. Haber diye, sistemin diliyle sunulan yürek kaldırıcı sahneler. Her sahnede de bu adam çıkıyor, sirk sunucuları gibi bağırıyor. Bir intihar, bu programla "zalim kocanın" suçu haline getirilebiliyor. Bir katliam, öylesine sunuluyor ki, haklı gösteriliyor. Her hafta insan hakları suçu işleyen bir adam, **İnsan Hakları Barış Gecesi**'ne "sanatçı" diye çağrılıyor.

Yalnızca Haluk Bilginer değil, afişteki adların yarısı için geçerli bu söylenenler. Sözgelimi Rutkay Aziz. İnsan için tiyatro yapmayı, magazin basının birinci sayfasında fotoğraflarının çıkması karşılığında satan bu adam insanın nesini savunacak? Tiyatroyu sistemin güdümünde laf salatası derkesine düşüren bir sübvansiyon uygulamasının pay belirleyicilerinden birinin ne işi var insanlar ve "haklarıyla"... Saltıkov'un liberali İnsan Hakları Derneği'nde dolaşıyor ve **İnsan Hakları Barış Gecesi** programlıyor anlaşılan.

İnsan Hakları Derneği'nin **Barış Gecesi** afişi düşlerimizin karşısına çıkıyor. Kırıyor düşlerimizi. İnsani bir kültürün düşleriyle Saltıkov'un masallarına günlerce çalışan bizler, bu afiş karşısında acı duyuyoruz yalnızca. İnsani kültür ve sanatın, insanın insanlaşmasındaki vazgeçilmez rolünü nasıl anlatacağız bunlara? Oysa adlarına bakınca, İnsan Hakları Savunucuları, böyle bir sorunumuzun olmaması gerekiyor. Ne yazık, bizi en önce anlaması gerekenler, bizi en son anlıyorlar. Düş kıranlara katılmakta duraksamayanlar, düş kuranları, insani bir toplumun düşünü kuranları anlamak istemiyorlar...

Sübvansiyonlu Düş Kıranlar

Sübvansiyon, bir iktisat kavramı, devletin çeşitli alanlara iktisadi desteğini anlatıyor. Sözgelimi, bir dönem, petrolü pahalı alıp ucuza satarak petrol kullanıcılarını sübvanse ediyordu devlet. Bir dönem kağıt sübvanse ediliyordu. 80'den sonra ise ihracat büyük sübvansiyonlarla desteklendi. Sübvansiyonların niteliği devletin tercihlerinden çıkıyor. Kağıt sübvansiyonu ile ihracat sübvansiyonu birbirinden oldukça uzak seçimlerdir. 80'lerin "piyasa" çığlıkları arkasında tekelci sermayeye sağlanan olanaklar, örtülü sübvansiyonlar gizlidir.

80'lerin sübvansiyonlar açısından bir başka gelişmesi, sanatın sübvanse edilmesinde ortaya çıkar. Tiyatroyla başlayan, sinema, resim, edebiyat, bütün sanatlara uygulanan sübvansiyonlarla bir sübvansiyonlu sanat yaratılmıştır. Festivaller devlet sübvansiyonlarıyla düzenlenmiştir.

Ancak ben sübvansiyon kavramını devletle sınırlamak istemiyorum. Sübvansiyonun sanat alanında reklamı da açıklayabilecek bir kavram olduğunu düşünüyorum. Tekellerin sübvansiyonu reklamlarla gerçekleşiyor. Sözgelimi, **Gösteri** dergisini açın, on onbeş sayfa reklam göreceksiniz. Bu rakamların parası, **Gösteri** yazarlarına telif hakkı, "yaratma" hakkı olarak ödeniyor. Ancak bu derginin ödediği paranın çok düşük olduğunu tahmin ediyorum, paranın niceliği sübvansiyon ilişkisinin niteliğini görme noktasında önemli değildir. Başka bir alana, Haluk Bilginer'lerin alanına, televizyona geçildiğinde, reklam ve sübvansiyon ilişkisi çok daha net olacaktır. Kurulan özel televizyonların tek gelir kaynağı reklamlardır. İnsan haklarını çiğneyen her program başına Haluk Bilginer'in aldığı büyük paralar, işte bu reklamlardan, tekellerin reklam sübvansiyonlarından geliyor.

Reklam tekelci sistemin en çürümüş, en asalak, en parazit araçlarından biri, Yalçın Küçük, 80'ler sonrasında bu asalak işi eski solcuların ve eski sanatçıların üstlendiğini vurguladı söyleşimizde. Böylelikle, reklam, bir sanatçı istihdamı yaratarak, bir başka anlamda sübvansiyon işlevi görüyor.

Haber dergiciliğinde, star sistemi yazarlarının birçoğu bu dergilerde berbat yazılar yazıyorlar, reklam gelirlerinin sübvansiyon niteliği önemli. Liberal Murat Belge, yeniyetme star Kürşat Başar, küfür romancısı Ahmet Altan

ve benzerleri maaşlarını bu sübvansiyonlardan alıyorlar.

Sübvansiyonla beslenen sanat, ekonomi politiğinin zorlamasıyla da, sistemin sanatıdır. Reklam ve sübvansiyon benzerliği, bu ekonomi politiği görmeyi kolaylaştırıyor. Burada sistemin sanatçısını besleme mekanizması ortaya çıkıyor. Sisteme karşı sanat yapan, insani değerlerin sanatını yapan sanatçının ise bu toplumda hiçbir dayanağı bulunmuyor.

Sübvansiyonlu yazarların temel işlevi insani düşleri kırmaktır. Sistemin değerlerini her yazıda, her oyunda,her televizyon programında mutlak ve değişmez göstermek, bir başka toplumu, gelişmiş ve güzelleşmiş insanı düşleyenlerin yolunu kesmek içindir. Ne yazık, bu toprakları bir zulüm meydanına çevirenlerin sübvansiyonlu sanatçılarını zulme karşı çıkma gecelerine çağıranların liberal kuruntularla uyudukları bir toplumda yaşıyoruz.

Böylesi bir toplumda, bitmek üzere bir sistemde, Tevfik Fikret'in çığlığı ne kadar anlamlı. Tevfik Fikret de, Abdülhamid'den sübvansiyonlu sanatçıların saldırıları ortasında yapayalnız kalmıştı. Bu yalnızlıkta, bu çürümüşlükte, kendini parçalayacağı tek bir temiz taş bulamamanın çığlığını yazıyor Fikret. Sistemi haklı gösteren sübvansiyonlu sanatçıların bugün de, sistemi eleştirenleri kuşatmak istemeleri tarihi bir gereklilik. Onlar sübvansiyonlarını daha çok haketmek ve artırmak istiyorlar.

Düşünlü ve Eylemli Düşler

İnsani düşler kuranların işi çok zor. Zoru yenmek için örgütlenmek gerekiyor. **Genç Ekin** benzeri örgütlenmeler, insani kültürün yaşatıldığı, geliştirildiği, yeni insanlara öğretildiği alanlar olabilir.

İnsani kültürün düşünü kurmak yetmiyor. Düşün gerçekle bağını kurmak, düşü, düşünceyi harekete geçirmek gerekiyor. **İnsancıl**'ın baştan beri temel yöntemi düşüncelerini eyleme geçirmek oldu. Düşünlü ve eylemli düşler kurduk hep. Düşünlü ve eylemli düşlerimizde, felsefenin önemli bir yeri var. İnsanın gerçekliği dönüştürmede en bütünsel bilgi kaynaklarından biri felsefedir. Felsefe, toplumun ve tarihin en özlü bilgisinin aranışı oldu. İnsanın kendini arayişında felsefe temel oldu. **İnsancıl Felsefe Kalkışması,** düşünlü ve eylemli düşlerimiz içinde yeni bir başlangıç oluyor. İnsanın kendini, dış dünyayı, yani toplumu ve doğayı, öbür insanı kavramasında, bu kavrayışın ışığında kendini ve dış dünyayı yenileştirmesinde gereken felsefeyi yaratmak zorundayız. **İnsancıl Felsefe Kalkışması,** bu noktada, insanı varolanın sınırlarına hapseden sübvansiyonlu felsefeye karşı da, bir eleştiri başlatmak zorunda.

Her alanda, asalak ilişkiler üstünde temellenen bu sübvansiyonlu kültürü değiştirmenin yolu ortaklaşa düşün ve eylemden geçiyor. Bizi ayakta tutan, insanlaştıran kültürün kaynaklarından birini, felsefeyi, kavramak ve geliştirmek için **İnsancıl Felsefe Kalkışması**, insani bir felsefe ortamı kurmak istiyor. Düşlerimizi kıranlara karşı, sübvansiyonlu kültüre... sübvansiyonlu düş kıranlara karşı...

1. Diderot., **Körler Hakkında Mektup**, s.19, Çev: Adnan Cemgil, İstanbul 1984,

DÜNYAYI KİM DÜŞÜNÜR

Belleksiz karanlık
karanlık
Bir kıvılcım, henüz ışık yok.
Bir damla, daha taş yok.
Bir kütle, yeryüzü yok.
Var olmayan nasıl başlar?
Henüz hiçbir şey bilmeyen, nasıl bir şeydir?
Nereden gelir ilk düşünce?
Ne düşünür?
Dünyayı mı?

Kim düşünüyor?
Kim biliyor bu düşünce
ilktir diye?
Başlangıcı düşüneni kim düşündü?
Kim başlangıcı düşüneni
ilk kez adıyla seslendi?
Tanrı.
Tanrıça.
Babam.
Annem.

Bir damla, henüz ruh yok.
Bir kütle, henüz vücut yok.
Bir ses, henüz söz yok.
Sen geliyorsun dünyaya.
Sen
Öncelikle ve yalnızca bir Sen
Sen sendeki Ben'i henüz tanımıyorsun.
Sen osun
Bir ruh, bir vücut, henüz söz yok.
Sen varsın.
Isıdan çıkartıldın
bilinmiyene, senin yaşamını kavrayan

Hava ve ışık korkutuyor seni
Başlangıcın ağrı veriyor
Sen bir Sen tanıyorsun
Eller dudaklar seni okşayıp öpen.
Soluk seni ısıtan.

Biliyorsun bu o.
Ama ne, henüz bilmiyorsun.
İşte o neyse, seni duyguyla dolduruyor
ve bekliyor sözü.

Bir şey nasıl başlar?
Bir ruh, bir vücut.
İlk söz.
Sen.
Ben.
Karanlıktan sonra ışık.
Başlangıçla benim aramda
zaman başlar.
Dünyayı kim düşünüyor?

Peter HEARTLING Çev: Necdet NEYDİM

Can Sıkıcı Yazılar

A. Necmettin BORTEÇİN

Tektipler

Bir zamanlar sosyalizme karşı çıkmanın en "sağlam" gerekçelerinden biriydi tektip giysiler. Çok kızanlar, karşısındakini susturmak için "Bak Rusya'ya... bak Çin'e... istediği giysiyi bile giyemiyor insanlar. Herkes aynı şekilde giyinmek zorunda." derdi. Yıllar geçti, şimdi insanların tektip giysilerini bir yana bırakın, düşünme yöntemleri... düşünceleri... üretimleri de tektip. Yedikleri... içtikleri... ilişkileri de. Kapitalizmin insanı getirdiği nokta bu. Tektip yaşam... tektip insan.

Bunu anlatmak zor. Biliyorum. Çünkü şimdi tektipliğin içindeki "çoğulluğu" gösterip beni susturmak isteyenler olabilir. Örneği sanattan verelim. Postmodernizm var... yapısalcı yöntem... ruhçözümcü yöntem... dışavurum... içebüküm var. Hem insanlığın bilgisi de gelişti. Artık göstergebilim... yorum bilgisi var. Bunca zenginlik içinde tektipten sözetmek yalandır... dese biri, der...

Gazeteler... sanat, edebiyat dergileri de böyle bir tektip oluşturuyor. İnsanı maymunlaştıran kapitalizm, yaratan... üreten insanın yerine taklit eden insanı koydu. Ha bre postmodernizm konuşuluyor. Türkiye'de de "aman... geride kalmayalım..." telaşı içinde, postmodernizm dosyaları... Orhan Pamuk postmodern mi yazıyor... yazmıyor mu... soruşturmaları. Peki Orhan Pamuk postmodern yazsa ne olacak... yazmasa ne olacak... diye bir an düşünen yok. Bir yaygaradır gidiyor. Postmodern mi, değil mi... neredeyse silahlar konuşacak.

Şunu bilmek gerekiyor. Kapitalizmin yapısalcılığı... postmodernizmi... dışavurumculuğu çoğulluk değil tektiptir. Sonuçta vardığı nokta, insanın güzelle... hakikatle doğru ilişki kurmasını engellemektir. İnsanın gerçekle doğru ilişki kurmasını engelledi. Çünkü, ne insanlık tarihinin geldiği en ileri bilgi düzeyi önemlidir bu yöntemlerde... ne tarihsellik... ne de toplumsallık. İnsanın milyarlarca yıllık birikimini reddeden kapitalizm, bu çoğul görünen tektipi giydirmeyi başardı insanlara.

Şimdi gazeteleri... dergileri açtığınızda karşınıza çıkan budur. Şu ya da bu şekilde, "yeniyi aramak" bahaneleriyle... çağdaşlık... modernlik bahaneleriyle kaçgun döneminin pekiştirildiğini görürsünüz.

İşte o zaman, o tektipçi korkutucular gelir aklıma. Kapitalizmin tektip kalıbından çıkmışlıklara yeni... çağdaş... modern diyenlerin yazdıkları son derece can sıkıcı... tatsız oluyor. İlkesiz... yöntemi önemsemeyen... maddeci diyalektiğe, ha bre yapısalcılığı... postmodernizmi... göstergebilimi şırıngalayanların yarattığı can sıkıcılıklarla yeni ile sulandırılmışı bir sanıyor. Yeni ile eskiyi birbirine mutlak karşı şeyler sanıyor. Can sıkıyor sonuçta...

Tek Eksik

Gösteri dergisinin Eylül 1993 sayısında, Hasan Bülent Kahraman üzülüyor. "Türkiye'nin birçok şeyde olduğu gibi eksikli başladığı 'kavramsal sanat'ta üretim sanatçının sezgisiyle oluyor" diyor. "Batı bilinci"nin bütünlüğünden söz ediyor Kahraman, "Onu oluşturan çeşitli evrelerin dönüşümlerin, kopmaların birbirine bağlandığını" anlatıyor. Bir yere dikkat edilmesini istiyor, "Batı düşüncesi başlıca iki nokta etrafında oluşmuştur: **İktidar** ve **sınıf**... Bunlar, bir noktada doğal gerçekliklerdir." Böyle yazmış Hasan Bülent Kahraman... ne demek "başlıca iki nokta etrafı". Ne demek, "iktidar ve sınıf etrafında oluşmuş düşünce". Sınıf çelişkileri dışında... iktidarla zorunlu ilişki dışında kurulabilen düşünce disiplinleri mi var da Batı böyle olmayanlardan. Düşünce, sınıf çelişkilerinden etkilenmeyen... iktidar... sınıf ilişkilerinin dışında mı. Başka yerlerde böyle değil de Batıda mı böyle olmuş. Hasan Bülent Kahraman'ın üzülmesine bir diyeceğim yok ama beni neden üzüyor. İktidar... sınıf gerçekliklerini doğal gerçeklik kabul etmenin sezgisel olduğunun farkında değil Kahraman. Türkiye'de sanatçının sezgisiyle üretiyor olmasına üzülürken, sezgiyle yazı yazıyor, o da.

Kahraman, Türkiye'de neden "Kavramsal Sanat" yok... diyor ya da istediği türden olanını bulamıyor. Arıyor Kahraman. Ama yok. Bulamıyor. Ona göre nedeni şu... Türkiye'de Batı'da olduğu gibi üslupçu ve biçimci gelenek yok. Kahraman'a göre, **Kübizm** önce, "maddenin bilinçaltına deşilmesine tanık olmuş ordan bir sıçramayla kendisini ortaya koymuştur. **Dışavurumculuk** çok katmanlı bir toplumsal gerçeğin yaşanmasıyla üretilebilmiştir. (...) **Duchamp,** kendi özgül gerçeğiyle bir yeniliktir." Ne güzel sözler... ama ne can sıkıcı... ne üzücü. Madde bilinçaltına "deşiliyor"... dışvurumculuk "çok katmanlı bir toplumsal gerçeğin yaşanmasıyla" üretiliyor... Duchamp, "yenilik" oluyor. Peki hani bunları doğuran iktidar... sınıf çelişkileri. Yok. Klozete imza koyup, buna sanat eseridir diyerek ortaya çıkan Duchamp'ı yücelten iktıdar hani... Duchamp'ın yenilik oluşu hangı ilişkiler içinde gerçekleşiyor. Nasıl oluyor da kapitalizmin tektipliği çoğulculuk... yenilik... kopma oluveriyor.

Devam ediyor Hasan Bülent Kahraman, "Batı sanat tarihinin de bir parçası olduğu Batı düşünce tarihinin ana gerçeği budur. Oysa Türkiye toplumunun böyle bir geleneği yok." Kahraman'a göre Batı sanat tarihi... Batı düşünce tarihi bu kadar. Diderot yok... Hugo yok... Condorcet yok... Brecht... Lukacs yok... Bunları gözardı eden Batı, kapitalizme gidiyor. İnsanı sanatın anlamından... felsefenin anlamından koparan kapitalizm kübizme... yapısalcılığa... dışavurumculuğa... postmodernizme sürüyor insanı. Kavramsal sanat bilinçaltı deşiciliğiyle anlamı insandan... değiştirici etkisinden koparıyor. Kapitalizme giden Batı için 'Kavramsal Sanat'ı bilgiyle yapıyor... biz hala sezgiyle yapıyoruz diye yakınıyor Kahraman. Türkiye'de kapitalizmin geriliğine üzülüyor.

Devam ediyor Kahraman... "Bu anlam çerçevesi içinde keşke 1960'larda **Altan Gürman**'ın çıkışı sürdürülseydi denebilir mi? Nasıl olacaktı ki... Yapı söküm (deconstruction) mu tanınıyordu, yapısalcılık (structuralism) mi biliniyordu, göstergebilim (semiotics) yorum bilgisi (hermenatics) mi öğrenilmişti, onların verilerine mi ulaşılmıştı ki, dil bir kavram olarak 'değerlendirilecekti'?!..." Yanlış

sorguluyor Kahraman. Bütün bunlar olsaydı ne değişirdi. Batı'da oldu da insani bir sanat... kapitalist ekonomiye bağlı olmayan bir sanat... kültür mü yaratıldı. Tersine, bu akımlar... yöntemler... bu yolla yapılan sanat, insanı durdurdu. Toplumu çürüntüye sürükledi... tüketim toplumuna uygun... tüketilebilen mallar üretti sanat eseri yerine.

Bütün bunların Türkiye'ye hiç girmemiş olmasını dilerdim. Ama girdi. Bu kaçınılmazdı. Şimdi oturup da Kahraman gibi, "efendim... bizde kavramsal sanat hala sezgiyle yapılıyor... bilgiyle... birikimle değil." diye yakınmak, "bizde kapitalizm neden Batı'daki gibi değil... bizim kültürümüz... sanatımız neden onlarınkinden daha çürüntü olamıyor..." diye hayıflanmaktan başka bir şey değildir. Hele ki dilin "iktidar olgusu" olduğu saptamasını yapabildikten... sanatçının yerleşiklikle... iktidarla kurduğu ilişki olduğu saptamasını yaptıktan sonra, bunun çözümünü "Kavramsal Sanat" bağlamında aramak bütünüyle yanılgıdır.

Bir kere, kavramsal sanat denen şey gerçeklikle... insanla... güzelle... felsefeyle doğru ilişki kuramıyor ki yerleşik olmayan bir dil yaratabilsin. Egemen dil kalıpları Platoncu tuzaklarla doludur. Kavramsal sanat denen şey tam olarak Platoncu bir yöntemle... gerçeklikleri... hakikati... olguları modellere... model nesnelere indirgeyen tavrıyla bilinci bir milim ileri götüremez. Tam bir egemen dil olan kavramsal sanattan, olduğundan başka bir şey beklemek yanlıştır. İnsanı yanlışa götürür. Dikkatli olmak gerekiyor.

Eğer sanat eseri yaratımında... kültür yaratımında bir gelenekten... bir birikimden söz edilecekse, önce bir felsefe geleneğinden söz etmek gerekiyor. Türkiye'de bir felsefe geleneği kurulamadı. Felsefe ile estetiğin... insanın... sanat eserinin bağı kurulamadı. Bu kurulamayınca Batıdan taklit yöntemler... hazırlop modellerle sanat yapılmaya çalışıldı.

Gelinen nokta şudur. Orhan Pamuk postmodern mi yazıyor... yapısalcılık saygı duyulacak... erdemli bir yöntem... sermaye sanata destek vermelidir... anlam boştur, önemli olan sanat eserinin biçimidir... gerçekçilik... insani gerçekçilik uydurmadır... sanat eseri malıdır.

Bu noktadaki yazar... eleştirmen yazdıklarıyla insanı yanlış bilinç durumuna sürükledi. Türkiye'nin sorununu doğru saptamak gerekiyor. Türkiye'nin sorunu "Kavramsal Sanat" yaratımında sezgiyle mi... bilgiyle mi hareket edilsin değildir. Sorun, Kavramsal Sanatın insana katkısı olup olmadığıdır. Kavramsal sanatın insana katkısı yok. Olamaz da. Sanat eseri... sanat eserinde güzel gösterilen... bu güzel gösterişin insana katkısı sorgulanmalıdır. Sorgulanması gereken bu yaratımın hangi ekonomi politik bağlamda doğru gösterildiğidir. Düşünce dünyamızdaki felsefe geleneksizliğinin yarattığı çürüntüdür sorun.

Batılı Hasan Bülent Kahraman... üzülme. Postmodernizminizi de... kavramsal sanatınızı da... yapısalcılığınızı da... göstergebiliminizi de reddetti insan. Değişmeyeni hayat reddeder çünkü. Değişim ise, **Duchamp'ın Helası** değil. Yeni insanın ilk örnekleri bunu biliyor. Bedri Baykamların kadın güreştiren barları... çıplak kadını elle boyama "sanatı"... postmodernizmin insanın bütün birikimini yoksayan eskiliğini reddetti insan. Çünkü bunlar değişim değil. Bunlar, kapitalizmin değişim diye sunduğu yüzyıllık tektipler.

Batı Kompleksi

Zehra İpşiroğlu, aynı derginin aynı sayısında Vaclav Havel dolayımı ile kapitalist Batı'nın Sosyalist ülkelerde yarattığı sahte özgürlük kavramını yanlış anlatıyor. İnsanı bir bütün olarak kapsayan... ortak bir insan kültürünün yaratılmasında en büyük engel olan kapitalist Batıyı... kapitalist kültürü sorgulamak yerine, "Batı'nın toplumu, Çek toplumundan farklıdır" yargısıyla insanı bir insanlık idealinden Batılılar... Batılı olmayanlar kategorisine ayırıyor.

Sık yapıldı bu. Bu da yanlış bir sorgulamaydı. Sorgulanması gereken kültürdeki eşitsiz gelişmenin kaynaklarıyken, sorgulama, o ötekinden ne kadar farklı... bu ötekinden ne kadar başka derkesine düşürüldü. Buradan bir çözümlemeye... gidilmedi. Oysa sorun, bu eşitsiz gelişmenin bu farklı konumun neden kaynaklandığı sorunuydu.

Felsefe geleneği dendiğinde işte hep budur, söylenen. Felsefe, nedir... sorusunu sorar çünkü. İnsan nedir... eşitsiz gelişme nedir... Baskı altındaki toplum... diye niteliyor İpşiroğlu Çek toplumunu... "baskı altındaki toplum" nedir...

Felsefesi kapitalist kültüre ayarlı İpşiroğlu, Havel'e yaslanarak Sosyalist toplum düzenindeki Çek toplumunu "baskı altındaki toplum..." diyerek kestirip atıyor. Sorunu yok ki İpşiroğlu'nun. Olgular yetiyor ona. Havel'in söyledikleri de. Şöyle söylüyor İpşiroğlu... "İleri Batı toplumlarında ise sanatçı, çok daha gizemli ve soyut bir dünyanın içinde buluyor kendini, neye karşı ve nasıl savaşacağını bilemiyor. Bugün Batı'da sanatın giderek anlamını ve işlevini yitirdiği postmodern bir dönemin bunalımları yaşanıyor."

Ne güzel. Tek ölçütümüz Batının kendisi. Her şey Batıya göre sınanıyor... Batının iyileri... güzelleri alınıyor... kötüleri atılıyor. Hep böyle bu. Peki, Batı nedir... sorusu neden sorulmuyor. Cevabı çok net. İpşiroğlu'nun felsefeyle sorunu yok. İnsanın... insanlık tarihinin yerini Batı... Batı tarihi alıyor. Böyle olunca da insanı yok eden kapitalizm... kapitalizmin bunalımı... bütün toplumsal sınıfsal temelden koparılarak, "postmodern dönemin bunalımları" diye açıklanıyor... kapitalist dünya "gizemli ve soyut bir dünya" oluveriyor...

Olumlu ya da olumsuz olsun ölçü hep Batı'ya göre. İnsan yok. Bu, kapitalizmin başarısıdır. İnsansızlığı yaratan kapitalizm, felsefesizliği de yerleştiriyor. Kendi egemen dil kavramlarıyla algılatıyor dünyayı.

Vazgeçin

Eğer, Hasan Bülent Kahraman bir kopuş istiyorsa... eğer Zehra İpşiroğlu, bir kültür sanat politikamız olsun istiyorsa şunu bilmek zorunda... Bir. Önce doğru yöntemle düşünmek gerekiyor. Tarihsel maddeci diyalektik yöntemle... somutun zenginliğinden yola çıkarak felsefeyi insanla bağını koparmadan ... İki. Ölçü Batı değildir. Batıyı ölçü almak, kapitalizmi ölçü almaktır. Önce, Batıyı ölçü almaktan vazgeçsinler. Ölçü insanlığın ortak birikimidir. İnsanın güzel gelecek düşüdür. Havel de... Duchamp da... Batılı ya da Batılı olmayan kategorileri ile açıklanamaz. Bulundukları toplumsal yapının doğruları... yanlışları ile açıklanabilir. "Batı Düşünce Tarihi" yanılgıdır. "Batı Tarihi" yanılgıdır. Batının tarihinde... düşünce tarihinde bütün insanlığın kavgası vardır. Eşitsiz gelişme denen şey açıklanmadığı sürece, bütün insanlık... düşünme süreçleri... insanlaşma süreçleri geçici kategorilerle açıklanacak. Bundan vazgeçin. Hayatta karşılığı olmayan kategoriler insanı... dünyayı... toplumları... üretimlerini açıklayamıyor. Böyle açıklamalar, kapitalizmin hakikatini mutlaklaştırmak oluyor.

Sanatın... kültürün... politikanın anlamını bulandırmaktan vazgeçin.

Bir Çocuk Dünyaya Getirmek...

Ozan YILMAZ

"...Sizler, evlatların birer canlı ok gibi fırlatıldıkları yaylarsınız. ... Sizin diyebildiğiniz evlatlar gerçekte sizin değildirler. Onlar kendini özleyen hayatın oğulları ve kızlarıdır.

... Onlara sevginizi verebilirsiniz ama düşüncelerinizi asla. Çünkü onların kendi düşünceleri vardır."

Halil Cibran

Genellikle böyle bir konu "BİR ÇOCUK SAHİBİ OLMAK" başlığıyla yazılır. Böyle bir başlıktan özellikle kaçındım. Çünkü bu söylem egemen sistemin dildeki yansımasını çağrıştırıyor bana. "Bir çocuk sahibi olmak"... Çok yaygın kullanılan bu "egemen" söylemle, dünyaya henüz gelmiş bir insana -gelir gelmez- birilerine ait bir eşya gibi "sahip olmak" anlayışı ile yaklaşılır. Böylece aileye (daha sonra vatana, millete, orduya vs.) "ait" olan çocuk, doğumuyla birlikte, bir sözle özgürlüğünü yitirme sürecine girer. Bu süreç, yetiştirme tarzıyla, sahiplenme, denetleme, sınırlama, ailenin / çevrenin kendi duygu, düşünce, istek ve inançlarını belletmesiyle sürüp gider. Adım adım yasaklarla, kurallarla, günah-ceza öğretileriyle pekiştirilen bu anlayışla, düşünen özgür bireyler yerine, bilmediği her şeyden korkan, az bilen / çok inanan, kendine hep bir otorite arayan köle ruhlu insanların temeli atılır.

Konuşurken, yazarken egemen dilin, yaşarken egemen sistemin bir tuzağına düşmek, (örneğin; "bir çocuk sahibi olduk çok şükür" diye konuşmak / düşünmek, bu anlayışla çocuk yetiştirmek) zincirleme kaza gibi birbirine bağlı birçok -istemediğimiz- davranışlara / sonuçlara götürebilir bizi. Bu kaygıya ve çabalarımıza rağmen, bilerek-bilmeyerek içinde yaşadığımız sistemin tuzaklarına düşe-çıka ilerlemeye çalıştığımızı düşünüyorum. Bir çocuk dünyaya getirmek, belki de bu tuzaklardan biridir. Sahip olmacı / mülkiyetçi bir toplumda çocuk, aile ve miras müesseselerini güçlendirici, anne-babayı sistem karşısında pasifleştirici bir rol oynayabilir, bu da sisteme biraz daha entegre olmak sonucunu doğurabilir.

Çıkar ve yalan üzerine kurulu, insanı insanlıktan uzaklaştıran bir sistemde, ırk, din ve çıkar savaşlarının, katliamların, sömürünün azgınlaştığı bir dünyada, bir çocuk dünyaya getirmek cesaret, onu insanca yetiştirmek birçok zorluğa göğüs gerebilmek demektir. "Böyle bir dünyaya bir çocuk eklemek yanlıştır" diye kestirip atmak ta mümkün. Fakat tümden olumsuz / umutsuz olmak istemiyorum; farklı yönlerden bakıp, güzelliklerine de işaret etmek istiyorum.

Aile İçin Bir Çocuk Dünyaya Getirmenin Anlamı

Türkiye'de (ve birçok ülkede) evli bir çiftin "aile" sayılması "bir çocuk sahibi olmasına" bağlanmıştır. Mekanizma öyle otomatikleşmiştir ki; "insanlar doğar, yaşar, evlenir, çocuk yapar ve ölür" şeklinde bilinçlerde yer etmiştir. Kadın ve erkeğin birlikte olmasının yöntemi evlilik, amacı ve anlamı çocuk yapmak olarak belirlenmiştir. Öyle ki; iyi gitmeyen ilişkilerde / evliliklerde bebek, evliliği / beraberliği kurtaracak "cankurtaran simidi" olarak görülmüştür. (İki mutsuz kişiye bir kişi daha eklendiğinde, üç mutlu kişi mi olur, üç mutsuz kişi mi?) Böylece milyonlarca -doyurucu olmayan, mutluluk vermeyen- beraberlik, "çocuğum için katlanmalıyım, çocuğumun annesi / babası, çocuklar ortada mı kalsın" düşünceleriyle, ekonomik ve sosyal çıkmazlar nedeniyle (dini ve ahlaki baskıların da katkısıyla) sürdürülmektedir. Doyurucu olsun olmasın, tüm geleneksel evliliklerde / ilişkilerde çocuk, bir "sevme objesi" olarak, büyüklerin önemli bir psikolojik gereksinimini de karışlamaktadır. Anne, baba ve "aile çevresi", doyurulmamış sevgi gereknisinimini çocuğu severek, onun da kendilerini sevmesini koşullayarak ya da sevdiğini varsayarak gidermektedir. (Çocuk, "farklı bir kişi" olana dek bu sürer gider.) Dikkat ederseniz, anne, baba (büyükler) sevme ihtiyacı olduğunda çocuklarına sevgi gösterirler. Çocuğun sevilme ihtiyacı olduğu zamanlar ise bunun farkına varmazlar çoğu kez. Hatta bazen çocuk azarlanır bu yüzden; "bıktım senden, isteklerin hiç bitmiyor, başımın belası..." Çünkü sevme ihtiyaçlarını önceden gidermişlerdir, yorulmuşlardır, daha önemli işleri vardır. Çocuğun sevilme ihtiyacı olduğu ve bunu söyleyemediği / belirtemediği zamanlar o kadar çoktur ki... Bu sevgi eksikliğinin izleri yaşam boyu sürer ve çoğu kez sistem içinde doğal kanalına akamaz; yanlışlara sürüklenir, yalan olduğundan kuşkulansa da sevgi sözlerini duymak, ilgi görmek ister. Çoğu sahte olan -beklentili- sözler duyar, davranışlar görür, inanır, yanılır, üzülür... (Çocukluğunuzu ve sonrasını anımsayın....)

Yine çoğu ailede çocuk(lar), karşılıklı ekonomik bağımlılık anlamına da gelmektedir. Bu bir tür "sigorta"sistemidir. Şöyle ki; çocuk "yetişene kadar" aile sigortasıdır; ekonomik ve sosyal güvencesidir. Aile, çocuk meslek edinip para kazanana kadar ya da evlenene kadar gereksinimlerini -çoğu kez bağımlı bir ilişki koşulu ilekarşılar. Bu ise, çocuk için genellikle kısıtlanma, baskılanma, denetlenme sonucunu doğurur. Daha sonra çocuk anne-babanın sigortası görülür. "Geleceğe yatırım" olarak görülen çocuğa verilen emek ve harcanan paranın dönüşü beklenir adeta. "Biz sana o kadar baktık, şimdi de sen bak" denir farklı sözcüklerle. "Biri bakmazsa diğeri bakar... Hepsi "hayırsız çıkacak değil ya" mantığıyla çok çocuk dünyaya getiren aileler de az değildir. (Daha feodal tarzda düşünüp / yaşayan çok çocuklu ailelerde, erkek çocuk iş gücünden ve "gelin getireceğinden" dolayı daha olumlu, kız çocuk "başlık parası / çıkar evliliği yaptırılabilir" avantajlarına rağmen, "ellere gidecek kaşık düşmanı" olarak daha az olumlu (!) beklentilerin hedefindedir.) Beklentiler oluşmadığında, dövmeden küsmeye, evlatlıktan redde ya da mirastan mahrum etmeye varan cezalar düşünülür. Bu yaklaşımların hepsi "sahip olmacı-özel mülkiyetçi" sisteme uygun düşünce ve davranışlardır.

"Soyunu devam ettirme isteği ya da içgüdüsü, "çocuk sahibi olmak" isteğinin diğer bir sebebidir. Bu amaç ön planda olduğunda, genelde "erkek" tercih edilir. Çünkü soyun erkek üzerinden sürebileceği (soyadı yaşatılarak)

tarzında erkek egemen bir mantık hakimdir.

Nihayet kısırlık, eksiklik, eşcinsellik gibi eleştirilerden ve kaygılardan kurtulmak ve dedelerin-nenelerin torun beklentilerine karşılık vermek için de "çocuk sahibi" olunur...

Bir Çocuk Dünyaya Getirmenin 'Faydaları'

Öncelikle sisteme faydalıdır: Bir bebeğin dünyaya gelmesi, çocuk bezi sektöründen, mama-ilaç-giyim sektörüne kadar birçok kâr amaçlı sektöre yeni bir müşteri demektir. Her ne kadar "nüfus artışı enflasyonu ve işsizliği arttırıyor" ise de kapitalistler için çocuk müşteri daha makbüldür. (Enflasyon ve işsizlik, zaten kapitalistler için avantaj "halk" için dezavantajdır.) Çünkü anne-baba kendisi için harcamaya kıyamadığı parayı, çocuk için kolaylıkla harcar. Böylece tüketim artar, gelirin yetmediği yerde daha çok kazanmanın yolları aranır, eğlenmeye, dinlenmeye, düşünmeye, okumaya (hem bu yüzden hem de çocuğa zaman ayırma gerektiğinden) zaman ve para ayrılması güçleşir. Yaşanılan biçimle şekillennen düşüncede, aile-miras-evlilik kurumları ve sistem meşrulaşabilir / meşru ise pekişir. Mevcut ahlak anlayışını ve onu besleyen kanalları da güçlendirir. Farklı kişilikleri törpüleyip, sistemin deresinde direnen, tersine yüzen "balıkları" edilgenleştirerek, kendini akıntıya bırakmasına yol açabilir. Farklı, özgün ve güzel olanı, farksız ve sıradan hale getirebilir çaktırmadan. "Normal ve sıradan" yığınlar, sanki bu bilinçle kutlar evleneni ya da çocuğu olanı; "nihayet sen de bize benzeyeceksin" der gibi sevinirler...

Bir çocuk dünyaya getirmek ikinci derecede anne ve babaya faydalıdır: Tüm zaman ve para harcamalarına karşın, bunlarla mukayese edilmeyecek bir doyum (sevgi) objesi elde edilmiş olur. İstenildiği gibi şekillendirildiğinde, gelecekte tutunacakları bir dal olarak görülür. Sistemin yarattığı tüm sıkıntılardan ve sorunlardan kaçmak için bir sığınak, bir mutluluk kaynağıdır artık çocuk...

Bir Çocuk Dünyaya Getirmenin Zararları

Zarar, sanırım öncelikle çocuk için söz konusudur; her gün şikayetçi olduğumuz bir yaşama, beğenmediğimiz bir sisteme, kirletilmiş bir dünyaya (ona soramadan) çocuk getirmek, acılara, kötülüklere, çirkinliklere maruz kalmasına sebep olmak anlamına gelebilir. "Çıkarcı-yalancı-kötü" insanlardan başka, sistemin okulundan - kışlasına kadar tüm kurumları saldırmaya kendine uygun hale getirmeye hazır bekliyor yeni insanları; çocukları... biz -seçeneksizlikten- ellerimizle teslim ederiz çocuklarımızı bu kurumlara, "çok hırpalanmamasını" umut ederek... "İnşallah iyi öğretmene düşer... Umarım çocuğa iyi davranırlar... Askerlik bu, sık dişini, Komutan bu, döver de sever de, aman bir delilik yapma..."

Ayrıca farklı bir açıdan bakıldığında yukarıda saydığım "faydalar" da zarar hanesine yazılabilir. Özellikle anne-babanın çocuk için ayırması gereken zaman / emek, onları yapmak istediği birçok şeyi ertelemesine / yapamamasına, bir noktadan sonra kendi yaşamını yaşayamamasına yol açabilir. Çocuğun yaşamın merkezi olması sonucu, anne-baba "periferde" kalabilir. Titiz davranıp, çocuğunu iyi ve sağlıklı yetiştirmeye çalışan kızkardeşim durumlarını şöyle özetliyordu; "Eskiden ana-erkil aileler varmış, sonra ata-erkil aileler oluşmuş, şimdi de çocuk-erkil aile dönemi yaşanıyor..."

Bir Mucize; Bir Çocuk Dünyaya Getirmek

Birçok dinde ve mitolojilerde anlatılan ve inanılan efsaneler değil, bir canlının oluşumu, doğumu gerçek bir mucizedir. Doğa'nın mucizesi. Somut bir mucize. Hayalde-inanışta değil gerçekte yaşanan, yaşamın kaynağını oluşturan mucize. Gözle görülemeyecek kadar küçük iki hücreden, milyarlarca hücrelik bir canlı; bir insan oluşması... Ne var ki, bu mucize, bu güzellik insani olmayan, insanın insanı "yediği", kâr için canlıların / insanların yaşamının hiçe sayıldığı sistemlerde kaosa dönüşebiliyor. Sistemden soyutlayıp biyolojik ve felsefi açıdan bakıldığında, iki insandan yeni bir insan oluşması ve bunun sürekliliği, o iki insanın "ölümsüzlüğü" (yeni bedenlerle, yeni kişiliklerle yaşaması) olarak ta düşünülebilir. "Sanatçı doğa"nın en büyük eseri (ve canlılığının kaynağı) yeni canlılar / çocuklar değil midir?

Bir Çocuk Dünyaya Getirmenin Güzelliği

Her ne kadar anne-baba kendileri için (sevme objesi, beklentiler vs.) bir çocuk dünyaya getirse de, doğumla birlikte (hatta anne için doğumdan önce bir özveri dönemi başlar. Birçok anne-baba ilk ciddi "verme" eylemine başlar. Beklentiler vardır, fakat bunu bir garantisi yoktur, bir "temenni / umut" halinde kalabilir hepsi. Özellikle annelerin özverisi ve verme eylemi önemlidir. Birçok insan için -görece- koşulsuz, saf, içten, yoğun sevme deneyimi (-ki bazıları için hiçbir çıkar beklemeden / beklentisiz sevme-verme anlamına gelir ki bu çok kıymetli bir deneyimdir) bu ilişkide yaşanabilir. En çok ta bebeklik döneminde böyledir. "Bencil" olarak tanımlanan bir insan bile, en az bencilce olan ilişkisini yaşayabilir; kendi dışında bir insan için birşeyler yapmayı, sevmeyi, vermeyi -yaşayarak- öğrenebilir. (Tabi, bebekle olan ilişkisini de, ailesini kapsayan daha geniş bir bencillik çemberinde de yaşayabilir...) Belki de tüm insanların, anne / baba-çocuk ilişkisi gibi ya da çocukların birbiriyle ilişkisi gibi -görece- çıkarsız, içten ilişkilere gereksinimi vardır. Çocuğa sevgi, (kendi çocuğu olmasa bile) çıkar ilişkisinden genellikle uzak olduğu için kolay kabul edilir, güvenli ve korkulmazdır. Bir bebeği kucağımızda severken duyduğumuz güveni, içtenliği, bizden bir çıkar beklemeyeceği, kandırmayacağı, düşüncesini-duygusunu kaç erişkin arkadaşımıza, sevgilimize, insana o düzeyde duyabiliyoruz? Bu yönden bir güzellik söz konusudur. Bize düşen bu güzelliği yaşatabilmek, kirlenmesini, çirkinleşmesini engelleyebilmek... Bu çıkar üzerine kurulu, insanı kirleten sistemde bunu başarmak çok zor. Fakat yine de "imkansız" diye umutsuzluğa kapılmamak gerektiğini düşünüyorum. Bir çocuğu insanca, (çok) kirlenmeden yetiştirebileceğimize umutlu olamazsak, milyonlarca çocuk için nasıl umutlu olabiliriz?

Bir Çocuk Dünyaya Getirmenin Çirkinliği

Bir kadın ve bir erkeğin sevgiyle biraraya gelmesi, doğalarındaki canlanmaya, yeşermeye, bu sevgiyle cinsellik yaşaması çiçeklenmeye, sonuçta çocuk meydana gelmesi de, meyve vermeye benzetilebilir. Doğada (doğal) çoğalma böyle bir güzellik içinde sürer; bitkiler çiçeklenir, hayvanlar koklaşır, sevişir sonuçta yeni canlılar oluşur. Düşünen hayvan olarak ta tanımlanan insan, kıskançlık, sahiplenme, çıkarcılık, suç, günah gibi doğada olmayan, kendi yarattığı birçok kavramın esiri olarak bu güzelliği çoğu kez çirkinliğe çevirmiştir. Konumuza odak-

laşırsak bir çocuk dünyaya getirilmesi nasıl çirkinliğe dönüştürülür "insanlarca" bakalım.

Vereceğim örnek henüz anılarımızda tazeliğini korumaktadır: Bosna-Hersek'teki dinci, ırkçı, paylaşımcı (yerel ve "global" çıkarların paylaşımı) savaşta olduğu bildirilen, kadınların toplu tecavüzle gebe bırakılması, olayı baştan çirkinleştirmiştir. Savaş koşulları dışında da, evlilik dışı ilişkilerde tecavüz olsun, olmasın, istenmeyen gebelik kadını, "suçlu günahkar, kötü" yaptığı gibi doğurulursa çocuğu da "suç, günah, kötülük ürünü" olarak mahkum etmekte... Bunlardan daha yaygın olarak "evlilik içi tecavüz"lerin çoğunun gebelik ve doğumla sonuçlandığını da unutmamak gerekir. Bu anneler, bu çocuklar baştan "kötü kaderlidir"! (Kim, ne hakla yazar böyle "kötü kaderi"? Görünmez güçler mi, tanrı mı, kötü insanlar mı?) Sonuçta bir yanda yaralanmış, kirletilmiş bir anne (sevgisi)... karmaşık duygular... Bir yanda "suçsuz-günahsız yavru" denen, fakat (bazen annenin bile) suçlu-günahkar gibi davranılan bebek... bedeni doğmadan daha, ruhu yaralanan, zedelenen, suçlanan bir "İNSAN"... Çıkarcı sisteme, kirletilmiş "acımasız" dünya'ya fırsat kalmadan çirkinlik başlar...

Henüz doğmamış bir insana yapılan bir kötülükten daha büyük hangi kötülük vardır? Sevgi içinde, "meşru" beraberliklerden olan çocukları bile binbir zorluğun / çirkinliğin beklediği bir dünyada ya bu çocuklar? Ya açlığa, hastalığa, sakatlığa, savaşa doğan çocuklar? "Hepsi insanca olmayan sistemlerde, çıkarcı faydacı, özel mülkiyetçi anlayışlarla var oluyor" demek, çirkinlikleri bitirmiyor, azaltmıyor... Çok daha fazlasını yapabilmek gerekiyor. Belki de "dünyaya getireceğimiz bir çocuk" için harcayacağımız enerjiyi, emeği, çabayı, zamanı, parayı "tüm dünya çocukları" için harcamalıyız (değerlendirmeliyiz).

Nasıl Bir Dünyaya Çocuk Getiriyoruz?

Çocukların lafta sevildiği, gerçekte sevilmediği bir dünyaya çocuk getiriyoruz. Savaş, silah, para, güç, çıkar çocuklardan daha çok seviliyor bu dünyada. Çünkü:

Her gün yüzbinlecre çocuğun önlenebilir hastalıklardan öldüğü dünyada, silahlanmaya dakikada 1.700.000 dolar harcanıyor. Bu paranın 12 saatlik bölümü ile dünyadaki tüm çocukların salgın hastalıklara karşı aşılanabileceği, 18 dakikalık bölümü ile 2 milyar insanın temiz içme suyuna kavuşabileceği, 1 günlük bölümü ile açlığın, hastalıkların büyük ölçüde önlenebileceği bilindiği halde yapılmıyorsa ve bu yüzden çocuklar / insanlar hastalanıyor / acı çekiyor / aç kalıyor / ölüyorsa... bu dünyada çocuk / insan sevilmiyor demektir. Yılda bir ay... bir hafta... bir gün... bir saat... silahlanmaya aktarılan para insana" harcansa" (düzeltiyorum, insan için değerlendirilse) böylesine açlık, yoksulluk, hastalık, erken ölümler yaygın olmazdı herhalde... "Herkes bize düşman" ideolojisiyle, dünyanın dört bir yanında ülkelerin silah deposuna çeviren, üstelik de silahı en çok kendi halkına karşı kullanan yöneticileri "biz" seçiyoruz ya da başta tutuyoruz.. BU "DOĞAL" DEĞİLDİR. DOĞA'DA, bitkilerin, hayvanların dünyasında özel mülkiyet, çıkar çatışmaları, din / ırk savaşları, tahakküm, zorbalık, kıskançlık, tecavüz... HİÇBİRİ YOKTUR. Arazisini korumak ya da genişletmek için silahlanan / saldıran...örneğin bir ceylan sürüsü ya da aslan grubu duydunuz mu hiç? Hayvanlar ihtiyacına göre yuva yapar ve sadece tehlike gördüğünde savunmaya geçer. Kuş yuvasını yavrusunu kollarken, başka kuşun diğer dala yuva yapmasını engellemez, "bu ağaç benim" diye çatışmaz. İnsan (?) yalnız ağacı değil, ormanı, ovayı, dereyi sahiplenir, sınır koyar, bekçi / silah koyar... yetmez komşusunun toprağına / malına / insanına... göz koyar... Yoksulla bir şeyini paylaşmak istemez... İnsanın aklının kendine düşman olduğu, insanların çoğunun "düşünen-medeni vahşiler" haline geldiği bir dünyada yaşıyoruz. Hızla kirletiyor, tüketiyor, yok ediyoruz... bindiğimiz dal koptu-kopacak... Çünkü doğa... çünkü çocuk... çünkü insan sevilmiyor bu dünyada... İnsanlarca... birkaç yüz dolar, bir silah, bir araba lastiği kadar... kanunlarla koruma altındadır tüm bu çirkinlikler... Doğacak bir çocuğu "atalarının" kirlettiği dünya ve onu (kirliliği) koruyan ve kollayan kanunlar bekler. Kimi kanunlar vardır ki bebeğin canını hedefler. "Bizden" bir örnek; T.C.K.- 453; "Gayri meşru bebeğini öldüren anneye ceza indirimi uygulanır, şeref kurtarmak içindir..." Şerefiniz batsın! Canlının doğasında olmayan, insanların uydurduğu "şeref, gayri meşru..." gibi kavramlarla bebeğin katline, annenin katilliğine davetiye çıkarılıyor... İğrenç... Nerden baksan tutar yanı yok... Sonra hasatalık, açlık, savaş, sömürü, çıkar, bencillik...

"Hoş (?) geldin bebek, yaşama sırası sende..."

Bir Çocuk Dünyaya Getirmenin Sorumluluğu

Çocuk sayılacak yaşlarda bile "çocuk sorunu" aklıma takılmıştır: Neden iyi çocuk yetiştirebilecek aileler az, yetiştiremeyecekler çok çocuk dünyaya getiriyordu? "Çok çocuk" gelişemiyor, olanaksızlıklarla bedensel ve düşünsel yetersizlik ortaya çıkıyordu genellikle. Olanakları olan, kültürlü, aydın, -görece- zengin ailelerin / kişilerin ya çocuğu yoktu, ya az çocuğu vardı. Bu bana bir kısır döngü gibi geliyordu. Sonraları, iyi çocuk yetiştirme ile çocuk sayısı arasında ters orantı olduğu sonucuna vardım (Kimin umurundaydı? Yine bilinçsizler, bilinçsizce çok çocuk "yapıp", bilinçsiz insanlar yetiştiriyordu genellikle... Kalabalıklaşan bilinçsizler, "demokrasi oyunu"nun figüranları olarak, bilinçsizlerin ve aykırı bilinçlilerin aleyhine kullanılıyordu her alanda...) Şimdi bir çocuk dünyaya getirmenin ve yetiştirmenin çok ciddi, sorumluluk ve cesaret isteyin bir durum olduğunu düşünüyorum. Çünkü çocuğun iyi yetişmesi için (sağlıklı, kültürlü, bilgili, bilinçli...) anne / babanın çabası, bilinçli, varlıklı olması yetmiyor. Çevre, toplumsal koşullar, sistem, kanun ve kurumlar, vs. birçok etken söz konusu. Bugün çocukları en çok etkileyenlerden televizyonlarda (çizgi filmlerden başlayarak), basında, okulda korku-şiddet-baskı-resmi ideoloji (mil-li ve man-evi "değerler") "içselleştirilmeye" çalışılmaktadır. "Çocuk yetiştirmek" deyince besleyip-büyütmekten önce, bunlara karşı açık bir bilinçle, özgürce, insanca, barış içinde ve sevgiyi "doğal" yaşamasını / yaşatmasını anlıyorum. Bu çok zor olsa da, "dünyaya getirdiğimiz hayattan sorumlu" ve "dünyaya gelmiş hayatlardan sorumlu" olarak, başarmaya çalışmalıyız. "İnsanın kendini insanlaştırması bile alabildiğine zorken, başka bir insanı / insanları insanlaştırması daha zor değil mi?" diyebilirsiniz ve haklılık payı da büyüktür bu sözde. Fakat anımsamamız gereken bir şey var; biz (büyükler) örselendik, yıpratıldık, kirletildik / yalana-yanlışa bulandık yıllardır... "geldik bugüne". Çocuklar, karalanmamış, kirletil-

memiş, boş-ak bir defter gibidir; kirletilmesine engel olmaya çalışırken, -"bizce" olanlarla doldurmadan- ona "yazma / kendini ifade etme, var etme yetisi kazandırmaya da çalışmalıyız. Çünkü, bize ne kadar iyi, güzel, insani gelse de düşüncemizi ve yaşama biçimimizi ona ya da başkalarına empoze etmeye hakkımız olmadığını düşünüyorum. Ancak bildiklerimizi bildirip, bir seçenek olarak sunabiliriz belki. Birçok ailede / ülkede olduğu gibi "demokrasi tezgâhlamaya" değil, yaşatmaya çalışmalıyız... en azından denemeliyiz. Çocuğa bizimle eşit hakları olan bir insan... bir birey... olduğunu hissettirmezsek... bunu yaşatamazsak, bunun yaşam boyu sürecek izleriyle, yönetilmesi-nesnelleşmesi- yıpratılması kolaylaşır. Küçük bir örnek: "Orta halli" bir aileye misafirim. Evin beş yaşındaki kızı çay servisi yapıyor. Evin büyükleri pek memnun; "maşallah, büyüklerine ne güzel hizmet ediyor, aferim"... "Hizmetçilik ideolojisi" nasıl da yüceltiliyor... "Böyyüklere hizmet etmenin" iyiliği belletilen bu çocuk, hizmet bekleyen birileriyle hep karşılaşacaktır; misafir, baba, koca, çocuk... ya da amir, patron... ve muhtemelen "aferin"le yetinecektir. Bu tutuma biraz otoriteilgisizlik-yasak-korku ekleyin karşınıza köle ruhlu nesneleşmiş bir insan çıkar. Onun hizmeti övülürken, kimbilir boğazdaki bir köşkte de "iş" adamı Asım bey'in beş yaşındaki kızının bakıcısına "bana çabuk su getir" komutuyla, ne güzel emir verdiğinden bahsediliyordur... (Bunun ortası yok mu? Yok! Alternatifi var; efendi-hizmetçi ilişkisi yerine, insan-insan ilişkisi.) Bugün ailelerin çoğu kızlarına "ezilmeyi", oğullarına "ezmeyi ve ezilmeyi -yeri geldiğinde-" belletiyorlar. "Sen de vur oğlum, ezdirme kendini" "Büyüklere karşı gelinmez ama". ("Böyyükler" hiç bitmez ki...) İşte, çocuğa sorumluluk, alternatifi; insanca yaşamı / seçeneği sunmakla başlayacaktır.

Bir Çocuk Dünyaya Getirme Deneyimi

Dünya bizim değildir, biz onu gelecek kuşaklardan ödünç aldık (Kızılderili atasözü)

Bir çocuk dünyaya getirmek, ödünç aldığımız dünyayı, ödünç aldığımız kişiye bırakmak demektir bu söze göre. (Tabi, "dünyamız" ne kadarsa o kadarını bırakabiliriz.) Biz de bir anlamda buna kalkıştık. Yaşam arkadaşım planlamadığımız (istemediğimiz değil) bir gebelikle karşılaşınca karar vermekte çok zorlandık. İkimiz de çocukları / insanları seviyoruz... Fakat buna hazır mıydık? Ya böyle bir dünyaya çocuk getirmek? Olayın duygusal yükü de vardı; bir canlı, bir insan oluşuyordu, bunun sonlandırılmasını düşünemiyordum. Bir yandan da "çocuğun olsa böyle konuşmazdın, sen de böyle davranırdın, çocuk sevgisi bambaşka, o olmayınca ev bomboş, onu dünyalara değişmem, çocuksuz çocuklunun halini anlamaz, bir yaramazlık var mi (dede/nene gebelik sorugulamasını böyle yapıyordu bizde)..."tarzında yaklaşımlar merak-ilgi uyandırıyordu. Bilgiyi yaşayarak, duyumsayacaklarımı deneme isteği, "her şeye rağmen iyi yetiştirebiliriz" düşüncesi, biraz merak, belki sistem artığı düşüncelerin etkisi ya da iyimser-umutlu ruh halim, belki içgüdüler devreye girdi... çocuğun doğması yönünde kullandım tercihimi... Yine de doğum kararını yaşam arkadaşıma bıraktım. (Çünkü yükün çoğu onun olacaktı...) Tercihimi belirtme tarzım bile -sanırım- onda psikolojik bir baskı etkisi kaptı ve çekimserliğini doğum lehine çevirdi... (O gün bu gündür, onun yaşadığı -gereğince paylaşamadığım- bedensel ve ruhsal / düşünsel zorlukları, gerilimleri, çabaları gördükçe, sorumluluğumdan dolayı suçlulukla karışık bir eziklik duyuyorum.) Artık karar içselleşmişti; "böyle sistemde, böyle dünyaya çocuk getirilir mi?" sorusu geride kalmıştı, yaşam sürüyordu, birçok şey için "sistemin-dünyanın değişmesi" mi beklenecekti? ("İNSAN YAŞADIĞI GİBİ DÜŞÜNÜR" sözü, bir kez daha kendini kanıtlıyordu.) Bebek doğduktan sonra, soru zaten değişmişti; "bu insanı sisteme rağmen nasıl iyi yetiştirebiliriz?" Bugün sadece bedensel ve ruhsal sağlığını korumak için düşünmediğimiz ölçüde zaman ayırmak, emek vermek gerektiğini -yaşayarak- görünce, daha fazlasını (insanca yaşamasını, insanlaşmasını) nasıl başaracağımızı ciddi ciddi düşünüyorum. Öyle ki, çocuğa sorumluluğumuzu yerin getirmeye çalışmaktan, istediğimizi yapamaz, kendimizi yaşayamaz hale geldik neredeyse. (Bunun için bebeği sorumlu tutmaya, suçlamaya hiç hakkımız yok tabi.) Okunacak kitaplar, yazılacak yazılar, çıkılacak geziler, yaşanacak hayatlar ertelenerek geçti bir yıl. Ertelemeyip, bebeği teyzeye/neneye bıraktığımız kısa sürelerin bedelini de -bebek hastalandığı için- fazlasıyla ödedik. Tüm çabalarımıza rağmen, birkaç ciddi hastalık geçirdi... Yüz okşamayı öğrenmeden önce dedesinden yüze tokat atmayı, isteği olmazsa ağlamayı,kızmayı öğrendi. (Bencillik böyle mi başlar?) En çok reklamlar ilgisini çekiyor televizyonda... Yarın reklamlardaki çocuk gibi, sevginin ölçüsünü parasal imkan sanıp "arabanı seviyorsun sigortalıyorsun, beni sevmiyor musun" derse, arabanın araç olduğunu, sevgi ilişkisinin araçla (meta ile) yaşanamayacağını, bu reklamla insanın meta derkesine düşürüldüğünü, "soru'nun yanlış olduğunu" nasıl anlatacağım? Yaşanmadan zorluklar tam kavranmıyor. Zorluğunu kavramayıp bir çocuk dünyaya getirmeye kalkışan arkadaşlara; "alın, bebeğimize bir hafta bakın, sonra karar verin" diyorum, yanaşan yok. (Bu düyguyu, güzelliği, zorluğu yaşamak için ille de "kendi çocuğu" olması gerekmiyor ki. Milyonlarca kimsesiz-kimseli çocuk var sevgi-ilgi bekleyen.) Her şeye rağmen onu çok seviyoruz, zorluğu sevgiyle, umutla, olayın güzelliğini duyumsayarak aşmaya çalışıyoruz. Onun da bize çok yardımcı olduğunu söylemeliyim; bir gülüşü, bir bakışı, sarılması, koynumuza sokulması tüm yorgunluğumuzu giderip sevincimizi çoğaltabiliyor. Umutluyuz. Bu dünyaya BARIŞ getirmek ne kadar zor, fakat vazgeçilemez bir uğraş ise, bu dünyaya (BARIŞ adlı) bir bebek getirdikten sonra, onun insanca yetişmesinin sorumluluğunu üstlenmek öylesine zor, fakat vazgeçilemezdir artık bizim için. Başarmaya çalışacağız, dünya çocuklarını / insanlarını unutmadan...

Son Söz

Dün (2/7/1993) inanç düşünceye, karanlık aydınlığa, despotluk hoşgörüye, bağnazlık ilericiliğe, hurafeler bilime, insanımsılar insana saldırdı Sıvas'ta... devlet gözetiminde... 37 yazar, sanatçı, insan... 37 Pir Sultan yakılarak katledildi... (Birilerinin elinde ipleri)... Yüreklerimiz yandı, tutuştu o ateşle... Yakılan bir Ozan'ın türküsü hala kulaklarımda; "Bu korkmamazlığım ile... Nerde bir yobaz görirem, nerde bir softa görirem, nerde bir molla görirem... KORKİREM!"...

"CANO... BİZ BU ÇOCUĞU BU DÜNYAYA NİYE GETİRDİK?"

SU KENARINDA DÜŞÜNEN KADIN

Geceydi...
Hem de ne geceydi
Geceye güzelliğini veren ıslak bir göz
gibi insanların, evlerin pencerelerinden girip
yatak odalarına kadar, anlaşılmaz bakışı değildi.

Gece ıslak bir kömürden gözdü...
Bu göz her sevdalının, her kindarın / üstündeydi...

Ama korkutucu değil...
Bir erkeğin karısını dövüp dövüp sonra
onun o bıçak gibi gözlerinden, hiç konuşmayan
ama yürek kesen o bıçak gibi gözlerinden
korkması olur mu hiç? Kadın bir
yaralı ceren gibi bakar ancak... Yaralı
cerenden ne zarar gelir? Bir lokmacık canı / vardır.

Gece işte o yaralı ceren gibiydi...
Tüm kini, tüm isyanını, bağıramadıklarını,
haykıramadıklarını hepsini, bu oval, esmer
ıslak organda toplayan bir ceren...

Bu göz, bu kara göz
boşlar sözün bittiği o noktada
birikmiş o en uzun göz

Geceye güzelliği veren suyun kenarındaki
kadındı. Kadına güzelliğini veren elleriydi...
Ellerine güzelliğini verense dokunduğu herşeye
sevgiyle dokunmasıydı.

Geceye güzelliğini veren sevgiydi...
Kara saçlı, ince kadının yüzünde sevgi,
gözkenarlarındaki yaşlardı... Bu gece ay
vardı ya, bu su damlacıkları, bu iki büyük
kara gözde iyiden iyiye ışıldıyordu...

Sevgi, bu kızın gözlerinden akıp
yanaklarına süzülen ışık damlacıklarıydı...

Öyküsü sadeydi... Belki önemsizdi...
Aşk değildi, ölüm değildi, ayrılık değildi...
Uzun ince parmaklarıyla yaşlarını sildi

Yaşadığı için ağlıyordu...
Ancak bu topraklara, bu toprakları
toprak yapan insanlara kara sevdalı olduğundan
böyle ince ince ağlıyordu...
Yüreği kurumuştu nicedir
İstemediği şeyleri yapmıştı
İstediği şeyleri yapamamıştı.
Kuruyan yüreğine yağmur olup / çiseliyordu şimdi.

Genç ve güzel bir kadındı ne yazıkki.
Bilmiyordu
Güzel olmasa herşey daha mı kolay
olurdu bilmiyordu

Akıllıydı... çok düşünür, ölçüp biçerdi / yaptığı işleri...

Daha az akıllı olsaydı daha mı az
sorumlu olurdu bir çok şeyden bilmiyordu
İskelenin kenarında oturmuş eflatunlaşan,
pembeleşen, sarılaşan ışıklara bakıyordu...

Hiç anlam yüklemeden, sadece
bakmak için bakmaya çalıştı / yapamadı...
O hep birşeylere anlam yükleyip / durmuştu...

Sorumluydu... Tüm insanlara sorumlu
hissediyordu kendini... Tüm güç ilişkilerin
suçlusu oydu sanki...

Hep savaştı...
Oysa o dokunmayı, öpmeyi, sevişmeyi
tercih ederdi. Sevgi dolu parmaklarıyla
çok daha fazla şeyi güzellemeyi / dilerdi...

Ama şimdi savaş zamanıydı...
Hep cepheler vardı... Hep onun
cephesindekiler ve karşı cephedekiler...

Oysa... bu dünyada dört bir yandan
insan cıvıltıları gelmeliydi... Eflatunun
her tonundan çiçekler yetişmeliydi...
Herkes, her yere gitmeli... Herkes bütün
dilleri bilmeliydi...

Ama kocaman bir genelev gibiydi
dünya. Herkes herşeyini pazara çıkarmıştı.
En ufak bir gülüşün, bakışın, dokunuşun
bile ödentisi yok muydu ya?

Herkes aynı zamanda hem fahişeydi,
hem pezevenkti. .

Koca bir taş attı suskun suya...
Su acıdı. İnilti gibi bir ses geldi sudan...
Halkalar kaybolana kadar inilti de dinmedi.

İri bir bulut kondu gözüne... Sıktı
dişlerini. Kıyamet gibi bir yağmur boşandı
üzüm gözlerinden. Elleriyle yaşlarına dokunmak,
hissetmek istedi... Kirpiklerine dokundu...
Uzak diyarlara takıldı gözü. Burdan,
denizler ötesinden bir ışıklar ülkesi İstanbul...
Gözlerinde ışıklar yanıp sönen, ama
yürek vurgunu yemiş gibi... O evlerde
çıplak ampüllerin altından gelen ışık hiçte
o kadar sevimli değil halbuki... Korku
dolu... Acımasız bir ışık... Ekin, hasat
demeden hep ışıtan, hep yanan bir güneş gibi

Hanelerde neler oluyor, neler
dönüyor şimdi? Keşke tüm evlerde
insanların sevişti̇ğini bilse... Ama
uzanamıyor... Acılara, çıplak bir yar
gibi sızlayan acılara, uzatacak ne bir
merhemi, ne de eli var...

İhanetlere uğradı hep. Korkaklar
meydanıymış burası... Akrep sokumundan
izleri... var her bir yanında...

Bu ağlayış çaresizlik ağlayışı
değil ama... Sevgiden ağlayış... Silkinme
ağlayışı... insan yanımız...

Bir çocuk geçti yanından... Neden
ağlıyorsun abla? diye sordu. Güldü... Taa
derinlerden bir kahkaha koştu geldi
yüreğine. Yüreğinden koştu dudak oldu
çocuğu öptü... kol oldu çocuğu sardı...

Hep ablayızdır... Yenge, amca, abiyizdir.
Yurdumun insanını temel ilişkiler
hep bu akrabalık ilişkilerine kurulmuştur.
Herşeyin ters olduğunu pazarda bibercinin
müşteri kadına al sevgilim biberlerin
dediğini düşledi. Al bacım, al yenge ye biraz.

Güldü... bir daha, bir daha... Bu fikir / hoşuna gitti.

Ortak... Ortak kelimesi geldi aklına
birden. Yaşamdaş. Sırdaş... şu sonunda
daş olan sözcükleri oldum olası severdi / zaten

Sevideş, yürekdeş, kavgadaş, akıldaş...
Bu daşları çoğaltmak gerek dedi / içinden...
Daha çok şeyi diğer kardeşlerimle paylaşmak
gerek... Diğer arkadaşlarımız?-
Ia... Gözlerini yukarıya dikti... Yıldız
olana dek... Yıldız olana dek dedi...
Diğer kardeşlerine koştu.

EYLEM

Fotoğrafımız Üzerine Üç Sorun Üç Öncelik

Alberto MODİANO

Fotoğrafın Kimlik Sorunları

Türk fotoğrafının kimliğini oluşturacak durumlar aslında bir sorun olarak görünürse de, bunlar ülkenin sosyo-ekonomik potansiyelinden kaynaklanmaktadır. Bunlar fotoğrafın içinde bulunan bireylerden, kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ülkenin üst düzey katmanlarına kadar herkesin ilgilenceği sorunlardır.

Fotoğraf Müzesi:

Ülkemizde özel de olsa bir fotoğraf müzesinin kurulma zamanı çoktan gelmiştir. Fotoğrafın icadının **Takvim-i Vakai** gazetesinde ilan edilmesi ile ülkemizde fotoğraf hareketleri başlamıştır. O günlerden günümüze kadar her türlü fotoğrafik belgenin saklanması ve gelecek kuşaklara iletilmesi gerekmektedir. Fotoğraf tarihi açısından yapılan araştırma ve çalışmalar sağlıksız yürümekte ve çalışmaların gelişmesinde devamlı güçlüklerle karşılanmaktadır.

Bu arada bir gün fotoğraf müzesi kurulacaksa bu bünyede fotoğraf tarihi araştırma kürsüsünün ve yine Türk fotoğrafının emektarları ile anılacak fotoğraf vakıflarının da gereksinimini de unutmamak gerekir.

Yayın:

Fotoğraf basıldığında bitmiş şeklini almış olur. İlk önce kart üzerinde görüntülenir, daha sonra ise matbaa basar ve çok kopyalı şekli ile geleceğe aktarımıdır. Fotoğraf'ta basılı medyaları incelediğimizde karşımıza birçok türler çıkmaktadır.

Teknik yayınlar: 1950-60'lı yıllara kadar ülkemizde yayınlanan en yoğun fotoğraf yayınları teknik kitaplardı. Bu yoğun trafik, fotoğrafçılığın gelişmesini ve tanıtılmasına yardımcı olmuştur.Daha sonraları bu yoğunluk azalmıştır. Ancak bilgisayarlı fotoğraf devrine girdiğimiz şu son on yıl içinde bu teknik konunun tekrar ele alınmasında yarar vardır.

Albümler: Ülkemizin fotoğraflarla tanıtılmasına katkıları olan Othmar P. çalışmalarını içeren, Almanya'da basılan **Türkiye Albümü**, 1930'lu yıllar açısından fotoğraf kimliğimizi tanıtan en önemli eserlerden biridir. Ancak 1960'lı yıllara kadar ise bu tanıtım takvim sayfalarında kalmıştı. Aynı yıllarda sanatsal kaygılarla başlıyan amatör hareketlerle açılan sergiler ve yayınlanan albümler ya da sergi tanıtıcı broşur ve kataloglarla, bu günlere kadar gelip yoğunluk kazanmıştır. Bugün ülkemizde batıyla boy ölçüşecek dercede güzel albümler basılmakta. Ancak bütün bu albümlerde, destekçi şirketlerin katkıları ya da kişisel çabalar vardır. Fotoğraf yayınları basan ve tanıtan yayınevi hemen hemen hiç yok gibidir. Dernekler bünyesindeki yayın işlevi ise bilinen ayrı bir gerçektir.

Kuramsal Yayınlar:

Fotoğrafın sanatsal yönde irdelenmesinde, estetik olarak kimliğinin bilinçlendirilmesinde, kuramsal yayınlar ve tartışmalara gereksinim vardır. Son iki yıla varıncaya kadar bir takım polemik rüzgarları ve bu konudaki yayın, bilgi eksikliğinden dolayı henüz böylesi bir ortama ulaşmadı. Son iki yıldır ülkemizde yayınlanan kuramsal kitaplar önemli bir açığı kapatma yolunda önemli bir işlevi yerine getirmeye başlamıştır. Ancak bütün sorun kitapların basılıp yayınlanması ile bitmemektedir. Bu konuda tartışma ortamlarının da yaratılması gerekmektedir. İşte bu işlevi yerine getirecek olan, böylesi panellerv e sempozyumlar veya dernek etkinlikleridir.

Dergiler Süreli Fotoğraf Yayınları:

Fotoğraf dergiciliği ayrıca ele alınmalı ve incelenmelidir.

Eğitim:

Ülkemizde fotoğraf eğitiminin ne kadar da kısıtlı olduğunu eğitim kurumlarından da görebiliriz. Sn. Sabit Kalfagil'in önerdiği gibi, "Fotoğraf Meslek Lisesi"yle başlayacak bir temel fotoğraf eğitimi, bu dalda kariyer eğitim verebilecek temel çatının başlangıcı olacaktır. Ancak eğitim sorunu da fotoğraf müzesi gibi ele alınmalıdır.

Ülkemizde akademik fotoğraf eğitim veren az sayıdaki okulların her birineyse senede ancak 15-20 öğrenci alınmakta, üniversite seçme sınavlarında yapılan yanlış sıralama hatalarından, yarısı eğitimini yarıda bırakmaktadır.

Ayrıca üniversite bünyesindeki öğrencilerin mesleğe hazırlık aşamasında teknik eksiklikler vardır. Yabancı eğitim kuruluşlarında her bir öğrenciye bir karanlık oda düşerken, ülkemizde bekli de her bir sınıfa bir karanlık oda düşer gibidir.

Okullarda eğitim amacı ile hazırlanmış ders kitaplarının da eksikliği apayrı bir sorundur.

Teknoloji

Fotoğraflarımız açısından çok önemli sorunlardan biri de teknolojik çıkmazdır. Şunu hemen belirtmekte yarar vardır ki, yabancı bir teknolojinin ürünleriyle sanat yapmaktayız. Fotoğraf tarihine baktığımızda fotoğraf sanatsal yönden ve sanayi ve teknolojik açıdan her on yılda bir devrim geçirmektedir. Şüphesiz bu devrimde en önemli etkenler yeniliklerin gelmesidir. Bu patlamalar, fotoğrafın içinde bulunan herkesi başta büşük bir kargaşaya sokmaktadır.

Fotoğraf icat edildiği yıllarda ressamları çok etkilemişti. Ancak bu kaos çok uzun sürmedi, çünkü fotoğrafın işlevi, ile resmin sanatsal kaygıları arasındaki fark çok kısa zamanda anlaşıldı... Fotoğrafçılığın bir meslek şekline dönüşmesi ile kısa bir zamanda fotoğrafhaneler açıldı. 1900'lü yıllara geldiğimizde KODAK firmasının yarattığı sloganlı gelişme, fotoğrafhaneleri telaşa düşürdü. Çünkü fotoğraf artık toplum bireylerinin arasına girmeyi başlamıştı. Fotoğrafa sanatsal açıdan bakanlar da aynı kaygıyı taşıyorlardı. Çünkü aynı yıllarda kartpostalcılığın da kendine özgü bir tadı vardı.

Bu tür sanayi gelişmeler tarihte birçok kez yaşandı. Renkli filmin bulunması gibi. Her bir gelişme fotoğrafın pusulasını biraz sarsacak fotoğrafçılara biraz panik yaratacak, tartışma ortamları açacak ancak bu da pek uzun sürmeycektir.

Yukarıda da belirttiğim gibi fotoğraf her on yılda bir devrim geçirmektedir. 2000'li yıllara girdiğimiz şu on sene içinde dünyamız bilgisiyarlar ve elektronik araçlar yardımı ile yönetilmekte. Küçük düğmeler, insanların yanılabileceği hataları aşıp, hemen hemen sıfır noktasındaki yanılma payları ile yaşantımıza girip, çoğu kez de kolaylıklar getirmektedir. İşte bu kolaylıklar fotoğraf makinelerimize de bulaştı. Şu sıralar bu durum fotoğraf sanatını tehdit etmekte ve paniklerin doğmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak: Sanat insanın iç dünyasını duygu ve düşüncelerini estetik bir kaygı ile ifade edebilmesidir. Sanat bir yaratıdır. Teknolojik bir ürün olan fotoğraf makineleriyle sanat yapabiliyorsak, bilgisayar yardımı ile sanat yapabiliriz. Ancak biraz paniğin geçmesini beklemekte fayda vardır.

Dernekler:

Ülkemizde fotoğraf derneklerinin işlevi tarafsız olmalıdır. Tarafsız olmalıdır derken, derneklerin bitaraf olması değildir. Dernek yönetimi oldukça zor ve deneyime dayalı bir iştir. Kaldı ki yönetilecek bir sanat kurumuysa bu iş daha zorlaşacaktır. Fotoğraf derneğini yönetmek bir örgüt işidir. Bir yönetim kurulu dernek iç işlevini sürdürürken, başka bir kurul ise işin sanatsal yönü üzerine yoğunlaşmalıdır. Tabii bunun bir de alt işlevleri vardır. Yayın yaratmak, fotoğraf kurslarını düzenlemek, sosyalilişkilere önem vererek fotoğraf gezilerinin düzenlenmesi, fotoğrafın kuramsal yönü üzerine tartışmalar açılarak, fotoğrafseverleri bu yönde yoğunlaştırmaktır.

Türk fotoğrafında artık bir takım evreler çok gerilerde kalmıştır. Bir şeyleri aşmak gerekiyorsa, fotoğrafın kuramsal yani üzerine çok konuşmalı ve tartışmalıyız.

ÖMRÜ YETMEMİŞ SEVDALARIN MEZARINDAYIM

bütün yazacaklarım olduğu gibi gözlerinin
içinde gitti

mahsur kaldım bu yüzden bu iklimsiz dönencede
bütün denizlerim kıyısız dağlarım yolaksız kaldı
hasret kiracım oldu bir türlü çıkmaz içimden.

hiçte barışık değildim oysa ayrılık türkülerine

hergün bir hüzün sağnağı silip geçiyor hatıra
defterimi
dökülüyor ölü bir sessizliğe yıldız kümesi
sevgimiz
satır aralarında bir çığıltı kalıyor.

bütün düşlerim olduğu gibi gözlerinin içinde gitti

ütopyamın atlası pusulası varoşların
doruklarınyılkısı
tahrip gücü yüksek sarsıntılarla arada bir
yokluyorsun gecelerimi
dizelere sığınmak harcım oluyor.

ömrü yetmemiş sevdaların mezarındayım şimdi

ne çok da kahır izi var seyriyor karnı gecenin
bir cenin muhalif bir tavır bakışlarında
ihtilalini körüklemek borcum oluyor.

bütün aşklarım olduğu gibi gözlerinin içinde gitti

bu şehir tüm sokaklarında yüreğimin kanat sesi
güneşi ilistirden geçirip meydanlara saça
saça yürüdüğüm mayıs günleri
el uykuda gün uykuda biz sevişken biz
kavgada hepsi evet hepsi..

(gideceği limanı bilmeyen hiçbir rüzgardan
hayır gelmez)

ki öyleyim şimdi suskunluğum şaşkınlığımdan

bilirsin nice serüvenler ekledik çocukların yarım
kalmış masallarına
misket gibi oynadığımız en güzel oyundu ölüm.

etme gülüm daha yaşayacaklarım olduğu gibi
gözlerinin içinde gitti...

Yunus YAŞAR

Fotoğraf Sanatı - Sanatçı - Galeriler Üçgeni

Aramis KALAY

Bilinçli olarak fotoğraf yapmaya İFSAK'a üye olarak başladım. Yıl 1992 Fotoğrafı Sanat olarak yaparak görüntülü çekimlerim de aynı yıllara rastlar. Ama tüm sanatsal nitelikli sanatsal kaygılarla estetik ve plastik değerleri de özgün bir dil oluşturup kendimi anlatacağım. Amacım fotoğraflar üretmekti. Burada fotoğraf malzemesi araçtı. Makinası, objektifleri, filmi, banyoları, kartları, filtleri, ışığı ve diğerleri ile... "Fotoğraf sanat mıdır" türünden sorular ve tartışmaları da fotoğraf çevresine girdiğim yine bu yıllarda sıkça duymaya başladım. Üstelik bu soruları soranların bir çoğu fotoğraf yapıyorlardı ve sanatsal formasyona ulaşmışlardı. Okutuyorlar, araştırıyorlar, sergiler açıyor, fotoğraf yazıları yazıyor ve fotoğraf söyleşilerine konuk oluyorlardı. Fotoğraflarında ise belirli bir üslup, özgün bir dil oluşturmuşlardı. Tüm bu uğraşlarını da sanat adına yaptıklarını söylüyorlardı. Ne gariptir ki "fotoğraf sanat mıdır" tartışmasını da yine onlar başlatmışlardı. Son yıllarda bu tartışmaların artık yapılmaması sevindirici bir gelişme. Şimdi moda "Deneysel mi? Belgesel mi?" tartışmasını yapmak.

Ortada sanat var! Bu sanat eserini yapanlar var! Fotoğrafı "sanat adına yaptıklarını" her fırsatta yineleyenler var! Ama ne hikmetse, hiç fotoğraf sanatçısı yok! Fotoğrafı Türk sanat ortamının gündemine sokanlar, fotoğraf denince hemen akla gelen yılların ustaları bile kendilerini tanımlamak ve tanımlatmaktan kaçınıyorlar, Yoksa bu da gündemde kalmanın bir başka yolu mudur? Acaba bu kişiler basında ya da fotoğraf yarışmalarının seçici kurullarında isimlerinin yanına eklenen "fotoğraf sanatçısı" tanımına.bir kere olsun karşı çıkıp tavır almışlar mıydı? Tabii ki çoğunlukla hayır...

Madalyonun diğer yüzünü çevirdiğimizde görüyoruz ki, ülkemiz bir "fotoğraf sanatçıları cenneti". Peki nasıl oluyor da böyle oluyor? Basında incelediğimiz kadarıyla sergi açan herkes sanatçı! Neredeyse eş-dost ve anı fotoğrafları dışında çekilen her kare, bir sanat eseri! Sokağa çıkıp ya da bir gezi yapıp çektiği ilk filmi gösteri veya sergiyle sunmak isteyenler -ki her nasılsa iyi/kötü bir salonda bulmayı beceriyorlar- gazete ve dergilere yolladıkları basın bültenlerinde kendilerini "doğan fotoğraf sanatçısı" olarak tanımlayabiliyorlar. Ne yazık ki bu tuzağa kültür-sanat sayfaları da hemen düşüyorlar. En ufak bir araştırmaya bile gereksinim duymadan, gönderilen metni olduğu gibi, belki de okumadan yayınlıyorlar. Eh, gazetelerde böyle yazdığına göre, fotoğraf çekende sanatçı olduğuna inanmaya başlıyor.

Koskoca basının kültür ve sanattan sorumlu, deneyimli, bilgili, entelektüel yöneticileri bilmeyecek de kimin sanatçı olduğunu, biz mi bileceğiz... Haşa! Bir sergiye ilişkin sergileyenin özgeçmişine yer veren şöyle bir bilgi vardı: "...1986 yılında fotoğrafa başlayan sanatçı ilk sergisini açıyor..." Sergi tarihi ya 1986 ya da 1987 gibiydi! Ne kadar çabuk! Ne kadar kolay! Ne kadar saygısızca!

Burada önemli olan tabii ki isimler değil, fotoğrafımız bugünlere nasıl geldi? Sorgulamamız gereken bence budur. Sanatçılık insanların kendi kendilerine verecekleri bir paye değildir, olmamalıdır. Yapılan fotoğrafların sanat eseri olup olmadıkları, taşıdıkları değer, kalıcılıkları, kazanılan üslup bütünlüğü, disiplinli bir çalışma ürünü olup olmamalarının saptanması ile anlaşılabilir.

Kısaca "ben oldum" demekle sanatçı olunmuyor. Hele hele bir-iki sergi açıp, gösteri yapmakla hiç...

Diğer yandan fotoğraf yapmayı yaşam biçimine dönüştürmüş, sistemli olarak fotoğraf çalışan, fotoğraf düşünen fotoğraf sanatçılarımız ise geleneksel sessizliklerini sürdürüyorlar. Burada herkesi bulunması gereken yere oturtmak için, bilgi birikimi, deneyimleri ve fotoğraf sanatı adına verdikleri mücadelede fotoğraf dünyamız tarafından bazı görevler düşüyor.

Bu görev, ülkemizde fotoğrafı artık güzel sanatların ayrılmaz bir parçası olarak kabul ettirmektir. Bu görev konulacak tavırla herkesin ayağını denk almasını sağlamaktır. Bu görev bir makara fotoğraf çekip bir sergi açanların fotoğraf sanatının saygınlığına gölge düşürmelerini engellemektir. Bu görev "Fotoğraf Sanatçıları Birliği "kurup, fotoğraf sanatının ve sanatçılarının haklarını korumaktır. Fotoğraf Sanatçıları Birliği sanatın ciddiye alınması gerekliliğini geçici ve temelsiz düşüncelerle fotoğraf sanatını hafife alanlara karşı mücadele etmelidir. Bu kuruma üyelik hiç de kolay olmamalıdır. Yapılacak başvurular fotoğraf sanatçılarının ağırlıkta olduğu ama resim, heykel, grafik sanatı gibi diğer sanat dallarının da temsil edildiği bir karar kurulu tarafından değerlendirilmelidir. Sunulacak portfolilor incelenip birliğe üyelik kararı verilmelidir. Adlarını "Fotoğraf Sanatçıları Derneği" koyanlar gibi nerdeyse başvuran herkes kabul edilmemelidir. Kalıcı bir tek fotoğraf bile üretememiş kimbilir kaç "...Fotoğraf Sanatçıları Derneği" üyemiz var. Fotoğraf Sanatçıları Birliği fotoğrafımızın hem ulusal hem de uluslararası sanat ortamında sesini duyurmasına yönelik sergiler, gösteriler ve paneller düzenlemelidir...

Konumuz Fotoğraf Sanatı-Sanatçısı-Galeriler üçgeninin ilişkileri (olumlu ya da olumsuz) birbirine katkıları olduğuna göre, bakalım zincirin son halkasını oluşturan galeriler cephesinden fotoğrafımız ve fotoğraf sanatçılarımız nasıl görünüyor...

Galeriler üretenlerle tüketenlerin buluşturulduğu yerlerdir. Tüketim satın alma, haz duyma, izleme ve paylaş-

ma da olasıdır. Sanatçı ortaya çıkardığı yapıtı eninde sonunda sergilemek zorundadır. Sanatseverler sanat eseri toplayıcıları (müzeler, kolleksiyoncular, kurumlar veya kişiler) ve eleştirmenler bir sanatçının bir dönem yapıtlarını ancak sergilediklerinde izleyebilirler. Doğaldır ki sanatçı üretirken bunların hiçbirini düşünmez. Ya da düşünmemelidir. O konusunu tasarlar ve malzemesini hazırlar. Tuvallar, boyalar, filmler, objektifler, kartlar, fırçalar, kalemler, madenler, çamur vb. Mekanı ve modelleri ve eşyaları ve ışığı ve rengi ve lekeleri ve duyguları ve sevinç ve endişelerini ve üzüntülerini ve düşlediklerini yani kendini veya çağını anlatmak için çalışmaya başlar. Bu aşamada belirleyici olan sade sanatçıdır. Sancılı bir süreç sonunda, yapıtlarını gün ışığına çıkartma zamanı gelmiştir.

Bir sergi mekan, yani bir galeri arayışı da işte bu aşamada başlar. Eğer sanatçının uğraşı resim, heykel veya seramik gibi bir sanat dalıysa istediği galeriyi bulması pek zor değildir. Son yıllardaki galeri enflasyonunu düşünecek olursak, hem sanatçı galeriyi, hem de galeri yöneticisi sanatçıyı seçme kararı verirken bir hayli terleyecektir! Biz sanatçıyı bir süre unutup olayı galeriler cephesinden ele alalım.

Sanat galerileri de diğer tüm işyerlerinde olduğu gibi kazanç amacıyla kurulan işletmelerdir. İstisnaları elbette vardır. Galeri yöneticileri salonlarını öncelikle "satış şansı çok olan" sanat dalına vermek isterler. Nedeni basittir. Eserlerin satışından doğan galer ipayı anımsanmayacak ölçüdedir. Hatta ve hatta birçoğu, satılamama nedeniyle kâr edememe gibi iş risklerini en aza indirmek için bazı özel koşullar bile uygularlar... Örneğin satılmadığı takdirde sergilenen yapıtların toplam bedelinin galeri payı tutarı karşılığı tabloyu (varsayalım resim sergisi) kolleksiyonları için alakoyarlar... Bazıları ise kolay satın alınabilecek eserler yapılmasını bile isteyebilirler ama sanat da sipariş edilmez ki!

Galerilerle ilgili kısa bir durum değerlendirmesi yaptıktan sonra bakalım biz fotoğraf yapanların ürünlerini sanat galerilerinde sergileme şansları nedir?...

Öyle bir galeri ki, resim, heykel, seramik, karikatür ve grafik sanatlar sergisine de yıllık proğramında yer vermiş olsun.

Bana gönderilen sergi davetiyelerini biriktiririm. Merakım bir kolleksiyoncu titizliğinde olmasa da hatırı sayılır çeşitlilikv e çokluktadır. Arşivime şöyle bir göz gezdirdiğim 10 dk. içinde 29 sergi davetiyesini inceledim.

Salonlara göre dağıtım şöyleydi. Bankalarda: 8 (Bankalara ait salonlarda), Okullarda: 7 (Üniversite-Lise Salonu), Kültür Merkezlerinde: 4, Belediye Galerilerinde: 2, Otelde: 1, Hastahanelerde: 2, DGSG'lerinde: 3, Holdingde: 1, Sanat Galerisinde: 1

Görüldüğü gibi sanat galerisinde açıan sergi sayısı sadece bir! Bu listeye şu anda Türkiye'nin tek fotoğraf galerisi olan Galeri Arşiv'i katmadım. Rafo Galeri de değerlendirme dışındadır.

Evet görünen o ki bankaları okullar, belediyelerv e kültür merkezleri salonlarını vermezlerse, fotoğraf sanatçılarının izleyicileri ile buluşamayacaklar. Fotoğraflarını sergileyemeyecekler.

Sanat galerilerimizin fotoğraf sanatına karşı takındıkları bu soğuk tavrın nedenini sorgularsak karşımıza çıkan gerçek fotoğrafın, resim, heykel vb. gibi satın alınmaması oluyor. Peki satış şansları az diye sanat galerilerimiz fotoğraf sergisi düzenlemesinler mi? Fotoğraf sanatçılarımız gibi galerilerinde görevleri sanata karşı kamuoyunun duyarlılığını arttırmaktır. Yok amaç ille de para kazanmaksa o zaman "... Sanat Galerisi" tabelası yerine "Galerici" yazan yenileri konulmalıdır. Tıpkı bakkal, kasap, kuruyemişçi, çiçekçi vb. gibi.

Sanat galerileri yılda bir kez olsun fotoğraf sergisi düzenleyerek, fotoğraf sanatının gelişmesine, yaygınlaşmasına fotoğrafın satın alınarak duvarlara asılmasına yönelik çabalara katılmalıdırlar. Bu katılım sonunda, hem fotoğraf sanatçılarımız, hem fotoğraf sanatımız, hem de sanat galerilerimiz uzun vadede yararlı sonuçlar alacaklardır. Fotoğraf yazarlarımız da sergi eleştirileri, dünyadan fotoğraf belgeleri ve fotoğraf yazıları ile yaratılan bu sanat ortamına katılmalıdırlar. Bundan sonra kolleksiyoncular, müzeler, kurumlar ve kişilerde sanat fotoğraflarına ABD ve Avrupa ülkelerinde olduğu gibi hakettiği değerleri ve ilgiyi göstereceklerdir. Bu sonuç kaçınılmazdır.

Peki sanat galerileri fotoğraf sergilemekle sorun çözülmüyor mu? Hayır. Galeri mekanları sanat eserlerinin doğru sunumu için yeniden düzenlenmelidir. Bu işe soyunanlar iyi bir bölgede bulunan boş bir salonun boyanıp panolar eklenmesi ve birkaç lamba takılması ile sergi imkanı olmayacağı gerçeğini görme zorundadırlar.

Kuyumcu vitrinleri gibi ışıl ışıl aydınlatılan mekanlar, yüksek tavanlardan sarkan kendine bile yararı olmayan birkaç florasanlı salonlar, tablolar yerine zemini ya da boş duvarı zoomlayan spotlar!...

Bir örnek vermek isterim, çok yakın bir tarihten 5 Mart'ta CRR konser salonunda üniversiteli öğretim üyeleri derneğinin düzenlediği Yılın Teknik Üniversitesi Sanatçı Öğretim Üyeleri Sergisi vardı. Yüksek bir duvar, tavanda her bölüme konan düşük değerli holejen bir lamba ışığı bölümün ortasını ve hayli yukarıları biraz aydınlatıyor. Loş bir duvarda tablolar zor görünüyor. Bir başka bölümde bu kez spot lambalarıyla aydınlatma var. İyi aydınlatıyor. İşte bir konser salonumuz var. Duvarlar boş duruyor. Bir sergi filan açılsın zihniyetiyle bir şeyler yapılmış.

Oysa bir sergi salonu aydınlatması askı sistemleri, salon sorumlusunun yeri,ses ve müzik düzeni ile başlı başına bir tasarım olayıdır. Acaba ülkemizde kaç sanat galerisi bir iç mimarın projeleri sonucu şekillenmiştir? Örneğin ben Türkiye'de gördüğüm sergiler içinde asılı fotoğraflara bakarken kendimi ve diğer fotoğrafları camlarından yansıtmayacak düzenle tasarlanmış (ışıklandırılmış) bir sergi salonuna henüz rastlamadım. Rastlayana da rastlamadım.

Nereden nereye geldik!

Fotoğraflarımı sergileyecek doğru dürüst bir sanat galerisi bile bulamamaktan yakınırken, ne çok istemeye başladım. Ancak anımsamakta yarar var. Bugün ABD ve birçok Avrupa ülkesinde, fotoğraf sanatçıları yapıtlarını "Fotoğraf Galerileri"nde sergiliyorlar. Bizlerin fotoğrafımızın sorunları olarak gördüğümüz konuları çoktan aşmışlar.

Şu anda bir şeytan üçgeni görünümündeki fotoğraf sanatı sanatçısı ve galerilerin yakın gelecekte tüm sorunlarından kurtulup mutluluk üçgenine dönüşmelerini diliyorum. Ne dersiniz? Ya tutarsa...

Fotoğrafta Üç Sorun Üç Öncelik

Sevil ÜZREK

"Sanat denen uğraş dünya çapında bir uğraştır ve geleceği de içerir. Sanat ciddi bir iştir, temelsiz, dayanıksız, nedensiz bir uğraş değildir. Sanat bir kişinin işi değildir. Sanat herkesin işidir. Sanat, rolünü yalnız sanatçının değil, dünyanın yöneldiği bir yönde oynar."

ARAGON

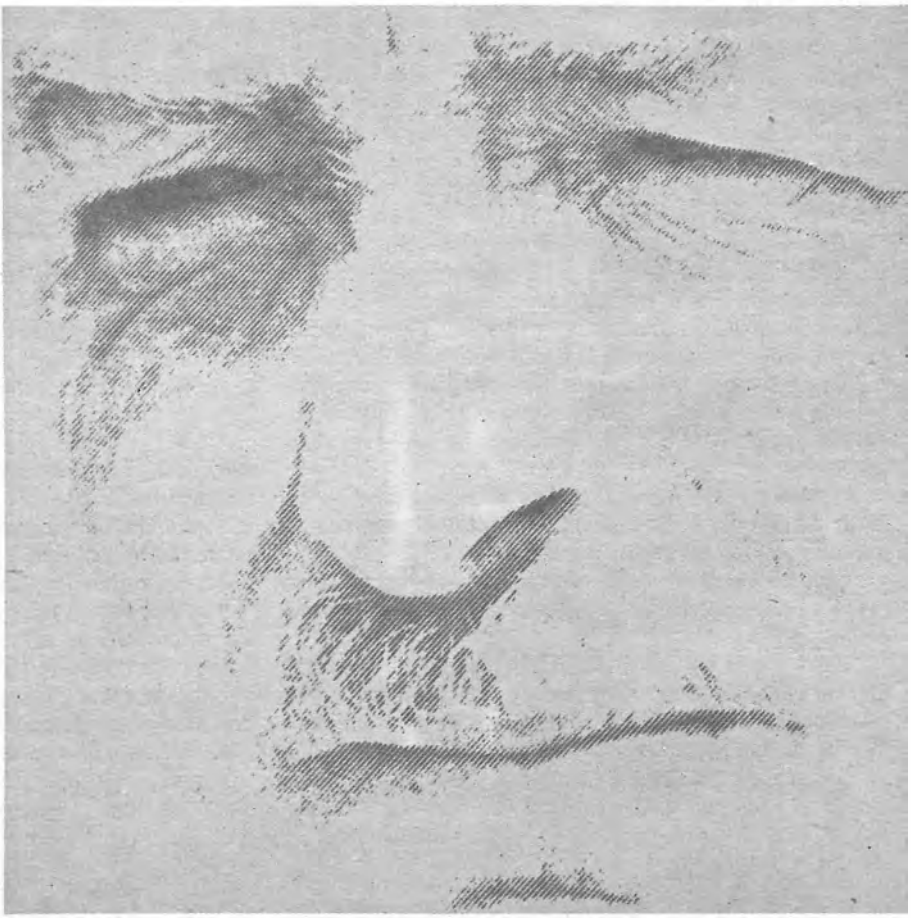

Fotoğrafımızdaki sorunlar, ülkemizdeki tüm diğer alanlarda veya sanat dallarında olduğu gibi, saymakla tükenmiyor. Ülkemiz, yaşananlar ve konu çeşitliliği açısından öylesine karmaşık ve öylesine eşi bulunmaz değerlere sahip ki! Bu değerler öylesine kısa sürede yok olup gidiyor ki! Ne yana koşturacağımızı bilemez durumdayız. Bir yandan da, saymakla tükenmeyen sorunlarla karşılaştığımızda, eğer gücümüz ve inancımız varsa mücadele ediyoruz. Tersi durumda bu hızlı değişim içerisinde yok olup gitme tehlikesiyle karşı karşıyayız. Bu, yalnızca fotoğrafçılığa özgü değil tabii ki... Müadele ettiğimiz sürece de insanız aynı zamanda.

Burada, ben kendimce öncelikli bulunduğum ayrı ayrı üç sorun yerine, üç aşamalı ve tek çözümlü olduğunu düşündüğüm bir konuyu açmak istiyorum: Bunlar sırasıyla Belgecilik (önemi açısından), Arşivcilik ve Sunum aşamaları Çözümü de kurumlarda görüyorum.

Bana göre fotoğraf, içinde üretkenliği barındırdığı için ve dönüşüm sürecindeki gelişime katkısından yararlanılabilirse değerlidir.

Fotoğrafın doğasından gelen ve diğer sanat dallarına göre ayrıcalığı ve avantajı sayılabilecek yanı: gerçeklikle doğrudan bağı olduğudur. Fotoğrafın yalan söyleme şansı pek yoktur. Ancak, fotoğrafa yalan söylettirilebilir. Fotoğraf, başlı başına bir dünyadır. Fotoğrafçının görevi ise, fotoğrafın dışında varolan dünyayı olduğu gibi saptamak ve aktarmaktır.

Fotoğrafçı bakmasını bilen, gördüğüne objektifi ile bir anlam vermeye çalışan ve kompozisyonu ile de derdini anlatan, bir şey demek isteyen, düşündüren insan olmalıdır. İnsan olgusu ve onun mücadelesi var oldukça, tanıklık ve belgelemek daima önemli olacaktır. Ustalarımızdan Sabit Kalfagil'in dediği gibi: "Fotoğrafın asli görevi tanıklıktır, belgelemektir." Sorun buradadır. Fotoğrafın sanat olup olmadığı, sanatın ne olduğu sorunlarının yanı sıra, fotoğrafın bir araç olduğu gerçeğini görmek ve bu

İLK GÖZ YAŞLARI

Rengin adındı
tek aklımda kalan isim.
Bir de parça parça yüzün gözlerimde.
Gamzelerin görünürdü gülerken
çilli, beyaz, yeşil gözlü yüzünde.
Ak saçlarına kına yakmış
ninelerin rengindeydi saçların.
Aklımda senden kalanlar bu kadar sayılır
bir de göçünüzde arkandan ağladığım
dayak yemeden döktüğüm
ilk göz yaşları çocukluğumun.

Ayhan ERGÜN

aracın işlevinin ne olması gerektiği önemlidir. Fotorafçı gözü, arayan, bulan ve ayıklayan gözdür. Fotoğrafçının bir derdi vardır. Her fotoğrafçının derdi aynı olmayabilir. Benim derdim burada, yaşadığım çağa tanıklık etmek, belgelemek, bunları arşivlemek ve kitlelere, geleceğe ulaştırmak olmalıdır. Duyarlı insanin, duyarlı fotoğrafçının görevi bu olmalıdır.

Geçmişe baktığımızda,anı fotoğrafı olarak çekilmiş fotoğraflar bile, bugün elimizde yalnızca birer anı-belge fotoğrafı olarak kalmayıp, belirli bir dönemin mesajını taşıyan yapıtlar olarak değerlendirilmelidir. Teknik gelişimden yararlanma ve fotoğrafçının yorumu da işin içine girince yeni boyutlar kazanabilir fotoğraf.

İlk başlarda begesel fotoğraftan yalnızca bir gerçeğin, bir görüntünün aktarılması anlaşılıyorsa da, ikinci aşamada işin içine fotoğrafçının kendi yorumu giriyor.

Bizler, yaşamın içinden insanlarız. 1990'lı yıllarda, ülkemizde yaşanan ekonomik-sosyal sorunları çok yakından duyumsuyor isek; hepimizin kökeninde Anadolulu olmak var ise ve Anadolu'da hâlâ insanımız ilkel koşullarda yaşıyorsa; ülkemizde işçilerin sorunları sürüyorsa, insanlar, hâlâ insan kalmanın savaşını veriyorsa; bizim evrenselliğimiz, sanatçılığımız burada kendini gösterecek-tir.

Fotoğrafın, insansal ya da toplumsal bir konuyu işlemesi onun evrenselliğidir. Bu evrenselliğe, içinde bulunduğumuz somut koşullar, yaşadıklarımız ve kendi özgün tarzımız ile ulaşmak mümkündür.

Somut örneklere dönersek: Ülkemizde yaşanan çeşitli işçi eylemleri var. Bu eylemlere duyarlı kurumlar, insanlar var. Destek veren kuruluşlar var. Fotoğrafçılar dünyasının örgütsüzlüğü söz konusu burada. İstanbul, Ankara, Zonguldak veya İzmir gibi çeşitli illerde tek tek isimler var bu konulara duyarlı. Ancak, bu kişiler bağlı oldukları fotoğraf kurumlarından bağımsız birtakım çalışmalar yapmak durumunda kalıyorlar.

Bir dönem madencilerin yaşamları belgelendi, ardından madenci grevi dalgası geldi. Bu da belgelendi. Aynı yıllarda, 1980'den sonra ilk kez Maga Deri Fabrikası'nda bir fabrika işgal eylemi yaşandı. Fotoğraf ve video ile belgelendi, bir de kısa film yapıldı. Derken Paşabahçe Direnişi, Çorum Madencilerinin dağa çıkma eylemi vb. Bu eylemler dia gösterisi oldu, yazıları yazıldı, sergiler hazırlandı. Etkinlikler, örneğin Madenci dia gösterisi, Paşabahçe'deki işçilerin eylemlerinde gösterildi. Bunlar diğer işçilere moral oldu, ses getirdi. Fotoğrafın gücü hissedildi. Ancak, ne yazık ki varolan fotoğraf kurumları bu çalışmalara destek vermek ve hatta arşivlerine almak konusunda dahi duyarsız davranıyorlar.

Kurumlar, doğal hakları olan sivil baskı grubu olma özelliklerini kullanmak istemedikleri gibi, bu konudaki tartışmalara da kapalı davranıyorlar.

Dolayısıyla, fotoğrafçılar bu anlamda örgütsüz ve yalnız başlarına kalmış durumdalar. Yıl boyunca kutlanan önemli günler var. Örneğin: 8 **Mart Dünya Kadınlar Günü, 1 Eylül Dünya Barış Günü, 1 Mayıs İşçi Bayramı, 23 Nisan Çocuk Bayramı**. Bu günlerde diğer kurum ve kuruluşlar yapacakları etkinliklerde, tesadüfen tanıdıkları fotoğrafçılarla kurdukları birebir ilişkilerle fotoğrafı katabiliyorlar etkinliklerine. Ne yazık ki, kurumlara gittiklerinde yanıtsız kalacaklarını biliyorlar.

Dolayısıyla da, bu konularda çalışan kişilere ulaşamadıkları koşullarda da, fotoğraf derneklerinin amaçları arasında yer alan "fotoğrafın yaygınlaştırılması ve sevdirilmesi" işlevi bir yanıyla eksik kalmış oluyor.

Bugün, ülkemizde belge fotoğrafçılığı deyince, yalnızca basında kullanılan haber fotoğrafları anlaşılıyor. Oysa ki basının olayları, fotoğrafın gerçekliğine karşın, ne denli doğru aktardığı konusunda kuşkular giderek artıyor.

Yapılması gereken bu noktada, ya varolan kurumlara üye fotoğrafçılar, bu kurum çatısı altında gönüllü çalışma grupları oluşturarak, belgeleme, arşivleme ve sunum aşamaları konusunda çalışmalar yapacaklar veya bir başka çatı altında örgütlenme yollarını araştıracaklar. Gönül istiyor ki, varolan kurumlar konuya sahip çıksın.

Fotografi'nin Sanatsal Boyutunu İncelemede Bir Yöntem Araştırması*

Ahmet Üner GEZGİN

Bu yöntem araştırması, konunun derinlemesine incelenmesi durumunda ortaya çıkan çok boyutluluk nedeniyle, şimdilik - biraz sonra aktarmaya çalışacağım düşünsel dizine bağlı bir kapsam oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, fotografi'nin sanatsal boyutuna ışık tutmak; sorulmuş ancak cevap bulamamış sorulara açıklık getirmek, sorulacak yeni sorulara cevap oluşturmak, şimdiye kadar ileri sürülmüş tezlere karşıt tezler üretmektir.

Bu yöntem araştırmasında, metodolojik düşüncenin 2 önemli ilkesi esas alındı: Birincisi "önyargı"dan uzak bir değerlendirme, ikincisi "apaçıklık" ilkesi. "İki boyutlu yüzey üzerinde fiziksel ve kimyasal yöntemlerle gerçekleşen herşey fotografidir." genellemesinden hareket ile, karşıt tezlerin savunulmasında bütünü parçalamamak için tür ayırımına gidilmedi.

Aktarmaya çalıştığım çerçeve içinde düşünceler eleştiri ve tartışmalara açıktır.

Giriş

70'li yıllarda Almanya'da eğitim sürecinde iken, Karl Pawek'in o zamanlar içinde bulunduğumuz çağı "optik çağ" olarak nitelendirişini daha dün gibi hatırlıyorum. Bu dönemde fotografi'nin tüm kanalları ile yaşantımıza girdiğini gözledik. Bilim, teknik ve endüstri ondan çok şey öğrendi; boyutlarını onun olanakları ile genişletti. Bugün düşünüyorum ve izliyorum ki, optik çağ bilim, teknik ve endüstrinin gelişmesini sağlamasının dışında öz varlığı olan fotografi'ye, fotografi'nin sanatsal boyutuna çok şey katamadı. Halbuki endüstri çağı, üç yeni buluşla dünyayı temelinden değiştirmişti: Pusulanın keşfi, barutun keşfi ve matbaanın keşfi. "Endüstri-ötesi" olarak da tanımlayabileceğimiz, bugün ve geleceği biçimlendiren "Teknotronik Çağ"da da, bu üç köşeli üçgene paralel eşdeğerleri bulabiliyoruz:

Pusulaya karşı, sosyoekonomik ve politik davranışları etkileyen ve uzayın algılanması olayını sağlayan **bilgisayarın keşfi...**

Baruta karşı, savaşın doğasını kökeninden değiştiren **nükleer güç**'ün icadı...

Matbaaya karşı, tüm insanlığı dünya çapındaki yığınsal iletişim ağında birleştiren **elektronik haberleşmenin** bulunuşu...

İşte "Tekno-tronik" çağ bütün bu faktörlerin bileşgesidir.

Her tarihsel dönem kendine özgü sanatsal anlatım biçimlerini, politik ve düşünsel yapısını bünyesinde oluşturur. Bu bir olgudur; bunu biliyoruz. Elektroniğin gittikçe insanın yerini aldığı böylesine bir teknotronik çağda, araya bir başka sanat türü girmez ise, dokuzuncu ve sonuncu sırada konumunu şimdilik koruyan fotografi'nin, bütün içinde sanatsal yerinin olup olmadığı tartışmasının ağırlıklı olarak yapılması gerekirken, biz polemik konuları üzerine yazdığımız yazılarla kendi içgüdülerimizi tatmine çalışıyoruz. Bu konuda o denli başarılıyız ki, sanatsal fotografi'yi sanatsal olmayanından ayıran ölçütler, reçeteler ortaya koymaya özellikle çaba gösteriyoruz. Francis Bacon (1561-1626)'ın metodolojik düşünme içindeki hareket noktalarından biri şudur: "Doğru yolda yürüyen bir topal, yolunu şaşırmış iyi bir koşucuyu geçer." Bu ne demektir? Bu, yavaş adımlarla da olsa, güvenilir bir biçimde doğru yolda ilerlemek gerektiğidir. Sözüm iyi koşucuyadır ki, gün gelir çevrenize baktığınızda kör-topal da olsa gelişim süreçlerini sürdüren ve fotografi'den yeterince yararlanmasını bilen diğerlerinin çok gerisinde kaldığınızı farkedersiniz.

Çağdaş düzene geçişte, pek çok kavram ve disiplin alışılagelenin dışında veya ötesinde tanımlara, yorumlara ve değerlendirmelere kavuşturulmuşlardır.

Bu açıklamalardan sonra, bir yandan "teknolojik" diğer yandan "insancıl" yönü ile çelişkiler yumağı oluşturan fotografi'nin sanat tanımı ve kapsamı üzerinde ciddiyetle durulması gerektiğine inanıyorum. Bir yandan Pop-Art'ın en önde gelen temsilcilerinden Andy Warhol'un, "Umarım ki her şey sanat eseri haline gelecek" dediği, öte yandan da dünyada hâlâ büyük bir kitlenin güvenerek başvurduğu "Renkli Larus Sözlüğü"nün, "İnsanoğlu tarafından yaratılan yapıtlarda güzellik ülküsünün ifadesi" olarak 19'uncu Yüzyıl'dan kalan bir görüşle tanımladığı sanat kavramını,bugünden yarına uzanan süreçte gerçek yerine oturtmak, bu süreç içinde fotografi'nin konumuna belirginlik getirmek gerekir.

Polemik yazıları ile birbirimizi üzeceğimize, kırgınlıklar yaratacağımıza, yaratıcı zekanızı bu doğrultuda kullanınız! Bunu yaparken dernekleri rahat bırakınız! Çünkü problemin çözülmezliğini derneklerde aramak bir taktik saptırmadır.

Tekrar konumuza dönersek;

Fotografi, dünden bugüne uzanan çizgide kullanıldığı ve çoğu kez de birbirini kesen alanlar içinde

* AFSAD'ın 4. fotograf sempozyumuna ve İnsancıl Dergisi Fotoğraf Fırtınası'na sunulan bildiri.

— Yeniden üretimdir
— Belgedir
— Bilimdir
— Pedagojidir
— Sanattır
— Hobidir

Gündelik yaşantımızın her anını şu veya bu biçimde dolduran görsel yapılanma içinde fotografi'nin yalnızca yeniden üretim yönüne dikkat çekilmektedir. Şöyle ki:

— Amatör fotografi içinde anı-görüntü olarak

— Jurnalistik içinde nesnenin doğasına uygunluk olarak

— Bilimde araştırma nedeni olan fenomenlerin belgelenmesi olarak...

Bu görünüş, fotografi'nin günümüze kadar uzanan gelişim çizgisi içinde izlediği amaca aslında uygundur: Nesnel gerçekliğin imgelenmesi işlevini teknolojik yapısındaki beceriklilikle üstlenen fotografi, geçmişte olağanüstü bir gelişme olarak nitelendirilmişti. Bu açıdan yaklaşıldığında, fotografi'nin kusursuz bir araç olduğu görünüşü karşımıza çıkar: Çünkü Kinematografi dahil birçok elektronik aygıt onun prensipleri ile işlevini sürdürmektedir. Fakat diğer taraftan, bugünü ve geleceği biçimlendiren yoğun bir değişim yaşıyoruz. Bu noktada, "fotografi'nin işlevinin yeni yapılanma içinde değişime bağlı olarak genişletilmesi veya yeni işlevler yüklenmesi söz konusu olabilir mi?" sorusunu yöneltebiliriz. Ancak, süreç bu sorunun cevabını da hazırlamıştır: "Fotografi sanattır."

Fotografi'nin Sanata Getirdikleri Ve Götürdükleri

Geçmişe bir göz atılırsa, eski çağlara sözlü iletişim egemendi: efsaneler olsun, binbir gece masalları olsun hep sözle aktarılıyorlardı. Yeni çağdan bu yana ise, bu roman türü ortaya çıktı ki, bu ilk romanlar, uzun roman türünde eserlerdi. Endüstri devriminin yaşama egemen olduğundan bu yana ise, artık uzun uzadıya yazılmış romanlardan hoşlanılmıyor. Kısa romanın, hatta hikayenin dahi kısası tercih ediliyor. Kısa roman ve hikaye endüstri devrimini tanımlayan çok güzel bir örnektir. Çünkü çağımız insanı acelecidir, sabırsızdır. Çabucak bıkma ve sıkılma tüm insanlığın ortak bir özelliği olmuştur artık.

Hatta bugün, sözlü iletişim ve okumanın yerini büyük ölçüde imajla anlatım almış gibi gözüküyor. Öyle ki, uzun uzun yazılı romanlar yerine, resimli roman, foto-roman gibi yeni bir tür de ortaya çıktı.

İmajla anlatım eskiden ressam ve heykelcinin görevi idi. Bu görev çağımızda, imajı mekanik olarak saptayan fotografi ve filme terkedilmiştir. Fotografi, imaj işini üzerine alınca ressamın bu alandaki anlatım görevi sona eriyordu. Böylece ressamın, nesnenin optik görüntüsünü yakalamada yararlandığı akademik etüdlere, modelden çalışmalara artık ihtiyacı kalmıyordu. Claude Delmas'ın "Avrupa Uygarlık Tarihi" kitabında belirttiği gibi, bu yüzden portreler, manzaralar, akademik desenler, ressamın imajla ilgili yansıtma görevi ile birlikte önemlerini yitirmektedirler.

Buradan çıkartılacak sonuç şudur: Endüstri devriminin yarattığı huzursuzluk karşısında,bireyin kendi iç dünyasına geri çekilmesi gibi, fotografi'nin de yer kapma saldırısı karşısında, resimdeki "naturalist (doğalcı) yaklaşım" yani nesne ve figür anlatımı, kısaca imaja yönelik anlatım önemini yitiriyor. Fotografi'nin bu alandaki egemenliği karşısında şaşkınlık geçiren sanatçı, bir müddet fotografi ile yarışmış; fakat sonunda bu yarıştan çekilerek nesneyi parçalamış ve onun parçalarını, fotografi'nin başaramayacağı biçimde birleştirerek kullanmaya başlamıştır. Fakat bugün fotografi, resmin soyut olanaklarına da el atmıştır. Bu rekabet ortamı resim sanatına zor durumlar yaratmıştır. Çağımızın yarattığı değişik etkenlerden ve teknolojik olanaklardan sonra imajdan sonuç alma ümidi kaybolunca, sanatçı önce, yaptığı nesnel çalışmada naturalist tanınırlığı ortadan kaldırmakta ya da çizgi, renk ve yüzeylerin soyut düzenlenmesine gitmeyi, sanatsal çalışmanın devamı için bir çözüm olarak görmektedir.

İşte kanımca, konunun incelenmesinde asıl sorun burada yatmaktadır. Çağımızda sanatçının yarattığı biçimi ve rengi, nesnel görüntüsü ile sınırlı "yeniden üretimi" veya "gerçeğin yeniden tanımlanması" işlevini gören fotografi elde edememektedir. Çünkü fotografi, teknolojik yapısından dolayı dün ne ise, bugün de odur. Yani, geçmişteki "naturalist resim" anlayışının hala daha "perfekt" bir çocuğu durumundadır. Bugün için, mekanik aracın başarabildiklerinin dışında kalan anlatımlar, sanatçının payına düşmektedir ve bu yeni görev bölümü -bugün de izlediğimiz gibi- zaten kendiliğinden oluşmaktadır.

Fotografi Ve Gerçekçilik

"... Ben basın fotografçısıyım. Fotograflarım izlenimci ve dışavurumcu yaklaşımdan çok, naturalist (doğalcı), daha açık söylemek gerekirse gerçeklik anlayışı sınırları içindedir." Tanınmış basın fotografçısı Robert Lebeck, renkli foto-röportaj'ın sorunları başlıklı tartışmada, fikirlerini bu biçimde açıklıyordu(1).

Bu tanımlama, çok yönlü görünüşü açısından konumuz için oldukça ilginçtir:

— İlk bakışta arka arkaya sıralanan kavramlar, fotografinin farklı anlatım olanaklarının varlığını içeriyor;

— Sıraladığı farklı yaklaşımlardan bazılarını reddederek, araç ile olan ilişkisindeki kişisel tavrını ortaya koyuyor;

— Lebeck'in tanımı son olarak da hem nesnenin dış gerçekliğini hem de nesnenin varlık nedenine yönelik gerçek bir imajı yansıtan bir çift kavramı yani "naturalist" - "gerçekçi" yaklaşımı içeriyor.

Bu her iki kavram, belirli bir dönemi özgünleştiren, bugün için çok fazla yararlı olmayan bir yaklaşımı belirler. Naturalist yaklaşım sanatsal bir akım olmaktan çok, betimlemedir. Gerçekçilik ise, sanatın yardımıyla sosyal gerçekliğin betimlenmesi anlamında bir eğilim olup; eleştirsel bir yapısı vardır.

Hangi eğilimde olursa olsun, fotografi, nesnel olarak varlığını sürdüren nesne dünyasının öznel bir anlamlandırmasıdır. İmajın ulaştığı kitle ise bu doğrultuda öznel anlamlandırmasıdır. İmajın ulaştığı kitle ise bu doğrultuda öznel anlamlandırandır. Anlamlıyanın, imajın kendisi olarak ürettiği fotografik görüntü, anlamlarına ayıran kitleye devimsiz benzeşme yolu ile ulaşır. İmajın anlamlara ayrılması ise, karşılaştırma yöntemi ile gerçekleşir. İmajın, masaj taşıma ve aktarma özelliğinden dolayı fotografi, iletişimsel bir araçtır.

Fotografi, açığa vurucu niteliğinden dolayı geniş bir kitle tarafından -sık sık polemik konusu da yapılan- gerçekçi bir iletişim aracı olarak nitelendirilmiştir. Gerçekliği

vurgulamak bir çoğunun ileri sürdüğü gibi, fotografi'nin vazgeçilmez "varlık" nedenidir. Halbuki fotografi ile dışavurulan gerçeklik ne bir sanatsal uğraşı ne de bir stil'dir. İletişimi içinde, nesnelere yüklenebilecek bilinçli yanlış anlamlar, önyargılı yaklaşımlar imaja yönelik anlam açılımında "şüphe"yi de birlikte taşırlar.

Çünkü;

— Her insanın yapısı, içinde yaşadığı çevre, gördüğü eğitim ve öğretim, sahip olduğu karakter önyargıların kaynağı olmaktadır. İnsanlar, çevrelerine içine kapanmış oldukları "mağara"larından bakmaktadırlar.

— Önyargılarımızın büyük bir bölümü de konuştuğumuz dilin ve mesaj aktarımında kullandığımız sözcüklerin farklılığından doğmaktadır. Çünkü geçmişin bazı düşünce kalıpları dil kalıpları halinde bize kadar gelerek önyargılara neden olmaktadır.

Fotografi, gerçeğe yaklaşımında tümevarım yöntemini temel alır. Buna göre doğayı tanımanın tek ve kaçınılmaz yöntemi tümevarımdır. Gözlem ile başlayan tek olayların incelenmesi suretiyle genel bir yargıya ulaşmak, yeni bilgiler edinmenin tek yoludur. Tümevarım yöntemi seçici ve ayıklayıcı niteliğinden dolayı önyargılıdır. Bu yöntemin uygulanması sırasında **acele genellemelerden kaçınmak** hemen hemen olanaksızdır. Tümevarım yöntemini, imajın belirlenmesinde tek ve vazgeçilmez olarak niteleyen fotografi, biraz önce sıraladığım nedenlere bağlı olarak önyargılıdır. Önyargı ise, imaja yüklenen mesajda "yanılgı" payını yükseltir.

Gerçekliğin Yalınlığı

Genel-Geçer düşünce sistematiği içinde sık sık fotografik gerçekliğin "yalın"lığı üzerinde duruldu. Yalın sözcüğü "sade"liğin veya "basit"liğin eşanlamıdır. Bu bağlamda öne sürülen tez: Fotografik gerçeklik yalın olmalıdır. Biraz önce açıklanan tümevarım düşünce yöntemi içinde de yalın olabilmek -araya giren önyargı ve dil çeşitliliği nedeniyle- mümkün değildir. Mimetik sanatlar içinde nesnel gerçekliğe en yakın yaklaşımı getiren fotografi'dir. Fotografi'nin gerçekçi yönü, nesneyi ve toplumsal koşulları "bilimsel nesnellik"le ele aldığını ileri sürüyor. Bu tez yanlıştır. Çünkü, bilimsel araştırma, bilimsel gözlem nesneldir. Bilim, önyargılardan tümüyle uzak olarak, "yalın" ve "kaskatı" gerçekliği araştırır. Fotografi ise büyük ölçüde "sezgi"ye dayalı yapısı ile özneldir. Bu demektir ki, fotografi, nesne ve olayların son ve yalın unsurlarını bize gerçekten kavratamaz. Bu üstünlük yalnız aritmetik ve onun yöntemini geometriye aktarmak ile mümkündür. Buda bir başka düşünce kalıbı yani "tümdengelim" demektir. Bu kalıp içinde ise yalnız "akıl" veya "sağduyu" vardır.

Buradan çıkartılacak sonuç şu olmalıdır: Şayet fotografi bir sanat türü olarak varsa, yaratma eyleminin gerçekleşmesini belirleyen 3 zihinsel işlevi yerine getirmek durumundadır: bunlar, sırasıyla, SEZGİ, TÜMDENGELİM ve TÜMEVARIM'dır.

Sanat, İletişim Ve Fotografi

Çoğu kez sanat ve iletişim arasındaki ilişki -müzik ve sinema'da olduğu gibi- birbirine karıştırılmaktadır. Aynı durum fotografi için de geçerlidir. Sanat, kitleyi, devimsiz benzeşme yolu ile değil de, onun eyleme katılmasını, karar vermesini sağlayacak irdeleme gücüne seslenerek kendine bağlamasını bilmelidir. Çünkü, sanat'ın özünde **gerilim** vardır, **karşılıklı çatışma** vardır. Fotografi'nin sanatsal boyutunun büyük ölçüde teknolojinin sunduğu olanaklar içinde sınırlı kalması nedeniyle, devimsiz benzeşme yolu ile kurmaya çalıştığı iletişim, edilgen bir yapı görünümündedir. Bu iletişim biçimi ise, özünde gerilim ve karşılıklı çatışmanın bulunduğu, sanatın eylemsel (etkin) yapısı ile akıcı bir diyalog kuramaz.

Aristoteles'e göre, sanatın görevi duyguları arıtmaktı; korkuyu ve acımayı yenmek, böylece bireyin kendisinin "rastgele düzen"in üstüne çıkmasını sağlamaktı. Bunu gerçekleştirebilmek için, yaşam ile olan tüm bağlar bir yana bırakılıyordu. Geçici tutsaklık denilebilecek bu ilişki içinde tragedyalardan bile alınan tat, yani "iletişim"in özü olan tat, sanatın kurtarıcı niteliğinin bir sonucudur. Brecht, bu bağlamda şunları söylüyor:

"... Tiyatromuz, anlama heyecanını kışkırtmalı, gerçekleri değiştirmenin kıvancını duyurmalıdır insanlara. Seyircilerimiz yalnızca Prometheus'un nasıl kurtarıldığını duymakla kalmamalı, ayni zamanda onun kurtarmanın sevincine katılarak yolda eğitilmeli..."(2)

Sonuç

Fotografi, iletişimsel gücü ve semantik yapısından kaynaklanan yoğun öyküye dayalı, içerik açısından zengin bir görünüm arz eder. Dikkatli bir göz, dörtköşe içine sığdırılmış küçük bir konudan koskocaman bir öykü çıkartabilir. Fotografi'yi sanatsal boyuttan uzaklaştıran etkenlerden biri olarak değerlendirilen bu durum, onun, ayni gerçekliği yani yaşamın kendisini yinelemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de, bir aracın genel sanat tarihinin okunma kurallarına bağlanıp "sanatsal" konuma geçebilmesi için, o aracın içeriğinden soyunup, geriye estetik bir okunabilirliğinin kalması gerekir. Ancak

YAŞIYORUM

kent rüzgârına tutuldum
(diyelim ankara'da)
ıssızlığımı savunuyorum
ıssızım

düş altındayım
(diyelim varım hâlâ)
düşlerimi savunuyorum
düşteyim

gözlerim değiyor gözlerine
(diyelim senin)
gözlerimi savunuyorum
görüyorum

ne var daha ötede
(diyelim yaşıyorum)
yaşamı savunuyorum
ya-şı-yo-rum

Fahrettin K. NİTTER

gönderme yapabilir.

Artık sanat için gerçek, fotografi için sözkonusu olacak gerçekten başka olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuç, aynı zamanda resim ve fotografi arasındaki ikileme de son verdi. Ancak, fotografi'nin bir sanat türü olup olmadığı sorusuna verilen olumlu cevaplar, yanıltıcı niteliklerini hâlâ daha korumaktadır. **Çünkü sanat, sonlu ile sonsuz arasındaki yitik birliği "yaratma eylemi" yoluyla gidermek bilinci ve girişimidir.** Fotografi için yaratma eylemi gerçekliğin "izi"dir ve ayrıca bu eylem, zamanın ve mekanın çok dar bir kesiti içinde oluşmakta, gerçekliği belli ölçülerde çarpıtabilmekte ve dönüştürebilmektedir. Yaratma eylemini bu denli sığ sularda aramak, kanımca yanlış olur.

Bu gözlemlerden sonra fotografi, **amaç değil,** kendine özgü özel yeteneklerinden dolayı, sanatsal ortamın gerçekleşmesinde **aracı rol** oynamak durumundadır.

Konuya İlişkin Bibliyografya Kaynaklarından Birkaç Örnek Dipnotlar:

1) Alman Fotografçılar Topluluğu'nun yıllık oturumu, 1973, "Fotografi, Film ve Televizyon'da araç olarak renk", Leverkusen.

2) GEZGİN, Ahmet Öner, 23-25 Ekim 1991 tarihleri arasında British Council'ün düzenlediği "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Fotografçılık" sempozyumuna sunulan "Kabuk Değiştiren Fotografi'ye Global Bir Yaklaşım" konulu bildiriden.

— BARTHES, Roland, Die Helle Kammer, Bemerkung zur Photographie, Suhrkamp, 1986.

— BROCK, Bazon, Asthetik als Vermittlung, Arbeitsbiographie eines Generalisten, DuMont, 1. Auflage 1977.

— FREUND, Gisele, Photographie und Gesellschaft, 1974.

— JAGER, Gottfried / HOLZHAUSER, Karl Martin, Generative Fotografie, Otto Maier Verlag, Ravensburg, 1975.

— KOSCHATZKY, Walter, Die Kunst der Photographie, dtv, 1987.

— SONTAG, Susan, Über Fotografie, Hanser, 2. Auflage, 1978.

— STELZER, Otto, Kunst und Photographie, Piper, 1978.

2. BASKI

AKLIMIZIN AMBARGOLARI

SELÇUK EREZ

"Herşeyden önce kendi aklımıza koyduğumuz kısıtlamalardan, sınırlamalardan, amborgolardan kurtulmasını bilmeliyiz."

SEL YAYINCILIK

Babıali Cad. Birlik Han, 20/1 Cağaloğlu - İST.
Telefon, 511 10 05

ÖZEL ADAM

Yakın bir gelecekte
Bilinmeyen bir tarihte
Ayıyla güneşiyle yıldızıyla
Yağmuru mağmuruyla
Gökler kiraya verilecek

Ayıp ayıp
Yüzüm kızardı da
Yere düştü utancımdan
Bir hoş geldin demek yok mu
Sevgili mafya babamızın
Halkla ilişkiler uzmanına

Belden aşağısı
Evde kalmış kızın
Estetiğe adanmış belden yukarısı
Memeleri koynunda kurumuş
Sıkmadan bir tek kurşun
Bir damla kan dökmeden
Orduların yitirdiği savaşları
Nasıl kazanmış bütün cephelerde

Ayıp ayıp
Yer yarıldı da
Ben içine girdim utancımdan
Bir alo demek yok mu
Seksolog babamızın
Cinsel ilişkiler merkezine

Bu adam var ya
Bu özel adam
Tanrıların sakladığı ateşi
Promete'den çok önce çalmış
Bağışlamış kapitalizmin ocağına
Çok Yusuflar çıkarmış kuyulardan
Bütün kuyular Yusuf'suz kalmış

Gördüğünüz gibi
Ben aslında şiir yazmıyorum
Kavga ediyorum sözcüklerle
Şu dağın ardındaki ağaç
Niçin daha yakın eve
Evin önündeki ağaçtan
Bunu soruyorum önüme gelene

Bu adam var ya
Sömürge bekçisi bu adam
Verin gökyüzünü herife
Bir düğmeye basarak
Bağ bahçe yapıversin size
Bütün kuşları papağan yapsın
Çakalları tilki yapsın isterseniz
İnsanları koyun yapsın size

Ali YÜCE

Rıfat Ilgaz: "Halktan Yana Olan Yazarlar Her Dönemde Suçlanmışlardır"

Mehmet SEMİH

Alışılmıştır. Bizde bir kültür emekçisi ölünce, hemen onun "yerinin doldurulmazlığını" belirten yazılar yazılır. Genellikle dergi yöneticilerince ısmarlanan... binbir güçlükle yazılan bu yazıları... hele bu tür davranışları hiç samimi bulmadığımı söylemeliyim. Sağlığında küçücük bir gülümsemeyi... bir merhabayı esirgediğimiz... dahası, sövgüyle... hakaretle üzdüğümüz kültür emekçilerinin ardından "yeri doldurmazlığını" belirten yazıları... bu tür davranışları ayıplıyorum.

Ben, İnsancıl'ı bu tür gayri samimi... gayrı ciddi bir davranışın içine sokmadım. Ayrıca öldükten sonra bir insanın ardından "değer bilir" yazılarını anlamsız buluyorum. Değerbilirlik insan sağken gösterilmeli.

Son dönemde Sivas'ta birçok kültür emekçisini yitirdik. Sonra Rıfat Ilgaz'ı... Macit Gökberk'i... Oben Güney'i... Yitirdiğimiz kültür emekçileriyle ilgili samimi... ciddi değerlendirmelere İnsancıl açıktır... Bu anlamda Mehmet Semih arkadaşımızın Rıfat Ilgazla yaptığı... hiçbir yerde yayımlanmamış" söyleşiyi bu sayıda sizlere sunuyorum.

Cengiz GÜNDOĞDU

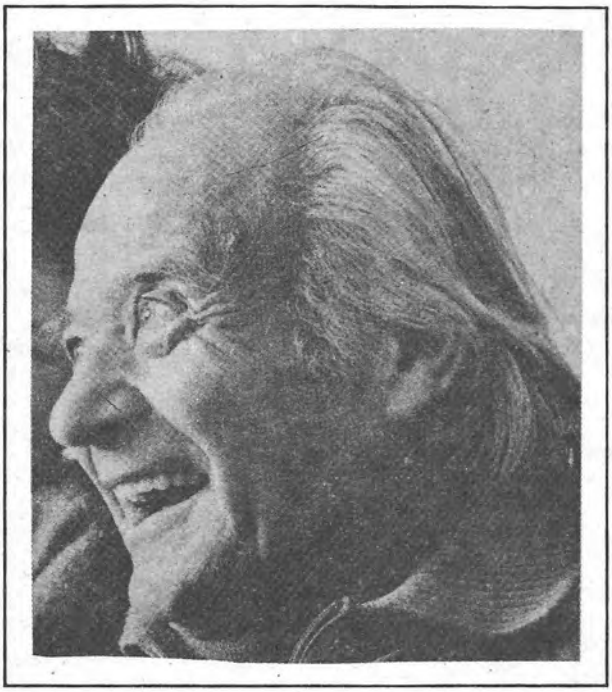

— Cumhuriyet sonrası gülmece yazını çizgisi sizce hangi yönde gelişmiştir?

— Türk mizahı, Cumhuriyet öncesinin heccav ve meddahlarının ağzından, uzun süre geleneğini sürdürür. Sonra, Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'la gerçekci politik döneme girer. Mizah anlayışında toplumsal yergi ön plandadır.

Yazınsal mizah geleneğinin, yazınsal mizahın özünde, Nasreddin Hoca'nın eleştirel fıkralarıyla, öyküye, masala dönük meddahlık geleneği bulunur.

— Sizin gülmece anlayışınızı sorabilir miyim?

— Mizahın işlevi, toplumdaki dengesizliği göz önüne serer. Mizah ezilenin, ezilenden yana olanın savunusu, saldırısıdır. Ezenin mizahla ilgisi yoktur. Ezenler adına, ezilenlerin uğradıkları haksızlığı gözleyip, gülünçleştirerek, efendisini eglendirmek isteyenlerin üstlendikleri dalkavukluk vardır. Cumhuriyet'ten önce, mizah diye sergilenen de, bu türdedir. Halkı hedef alan gülmecedir. Onları "hödük" yerine koyanların, sözcüklere dayanan gülmece anlayışı... Benim mizahım, halkı şakaya alanları tefe koyar!

— Gülmece nedir? Nasıl tanımlarsınız?

— Sen "gülmece nedir?" diye soruyorsun. Ben sana mizahın bana göre, ne olması gerektiğini anlatacağım. Dilin eskiliği, yeniliği değildir benim vurgulamak istediğim. Eğer "gülmece" benim mizah anlayışımı kapsıyorsa, severek bu sözü kullanırım. Oysa, benim anladığım, eski deyimle, şimdi ise yeni deyimle, mizahın özünü yergi oluşturur. Yergi toplumdaki çelişkilerin, dengesizliklerin, haksızlıkların dile getirilmesidir. Yabancı dillerde mizah üç sözcükle tanımlanır: Satir, homour, ironi. Gülmece ancak, ironiyi içerir. Bizim mizah geleneğimizde, espriden çok, geçerli olan anlatış biçimidir. Biz ister istemez, meddah kökenli mizahı yeğliyoruz. Meddahlıkta söz ustalığı vardır, anlatış güzelliği vardır. Halktan yana, halka yakın eleştiri vardır. Gülmece sözcüğü, espriye yakın anlamdadır. Geçmişimizde sözlü de olsa meddahlar vardır. Özetle, benim mizah anlayışım: Yazınsal bakımdan, meddah anlatışınabağlıdır.

— Niçin gülmece yazarlığını seçtiniz? Gülmece yazarlığı öbür yazı türlerine göre güç! Dünya gülmecesine bakılınca, gülmece yazarı da az. Türkiye'de de gülmece yazarı az. Sizce, gülmeceyi seçmenizdeki neden zoru aşmak mıydı? Yoksa, gülmeceye olan yeteneğinizden mi bu dalı seçtiniz?

— Yeteneğim o doğrultuda gelişmiş olduğu için mizah yazarlığını seçtim.

Ayrıca sen burada, dünya mizahından genel olarak söz ediyorsun. Yine yanıtımızı dünya mizahı için verebiliriz. Deriz ki, yeryüzü mizahı benim anladığıma göre, sınıfsal çelişkilerin, dengesizliklerin ortaya çıkarılması için mizah yazarlarınca ele alınması gerekiyor.

Her yazınsal türün kendine özgü, tekniği ve kompozisyonu vardır. Mizahın kompozisyonu yoktur. Tekniği yoktur. Çünkü mizah, salt yazınsal tür değildir. Sözle de olur, çizgiyle de olur...

— Gerek geçmiş dönemlerde, gerek yakın geçmişimizde politikacılar gülmece yazarlarını ağır dille suçlamışlardır. Bunun nedeni nedir?

— Halktan yana olan yazarlar, şairler her dönemde suçlanmışlardır. Bu olay, içinde bulunduğumuz döneme

özgü değildir. Hele toplumdaki çelişkileri, haksızlıkları, dengesizlikleri konu alan mizah yazarları, ister istemez karşısında siyasi iktidarı bulacaktır. Bugün bile, açılan davaları göz önünde tutarsak, savımızın geçerli olduğunu görürüz. Savcılıklarımız bu konuda, bağlı oldukları bakanlık tarafından ayrıca uyarılmaktadır. Bunun nedenini soruyorsunuz... Belirttiğim gibi, mizahın görevi halktan yana olmak, ezilenden yana olmak, haksızlıktan yana olmamak... İktidardan yana olan yazarlara rastlamak olasıdır! Mizah yazarı ancak, çelişkilerin yazarıdır. Geri kalmış ülkelerde, geçim zorluğu çekenler, işsizler, ezilenler... Mizahın en açık niteliği, halktan yan oluşudur. Eleştireceği kurumlar olacak! Bu tür suçlamalarla, 1944'lerden beri sık sık karşılaştık. Markopaşa'dan beri...

— Sizce gülmeceyi doğuran ögeler nelerdir?

— Ben toplumcu-gerçekci 1940 kuşağının şairi ve mizah yazarı olarak nitelendirildim. Beni toplumculukla nitelendirenler tüm sanatsal, yazınsal öğelerimi bu sınıftan çıkarmamı istiyorlardı. Ben mizah yazarı olarak, işime yarayan ögeleri toplumun içinden, toplumu oluşturan kişilerden çıkarmak zorundaydım. Yukarda da belirttiğim gibi, toplumda bize çok konu var.

— Gülmecenin sizce işlevi nedir? Özgün gülmece nasıl olmalıdır?

— Mizahın işlevi... Çiğnenen, haksızlığa uğrayan, sömürülen, toplumun yükünü çeken kişileri olaylara karşı uyarma görevidir. Nereye kadar?... Haklarımızı yasalara saygılı olarak almak zorundayız. Eğer yasalar yetmiyorsa, Meclis'e haklarımızı koruyacak kişileri seçip göndermeliyiz. Bu bizim görevimizdir. Hiçbir yazar, yasa dışı anarşiyi önerecek değildir. Devlet'te durup dururken yazarın karşısına dikilip, haksız yere onu suçlayamaz. Biz tüm görevlerimizi, yasalara saygılı olarak sonuna kadar sürdüreceğiz.

— Bazı eleştiri yazarları gülmeceyi yazından saymazlar, oysa ki gülmece yazınımızın önemli dallarındandır. Nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Mizahı edebiyattan saymayan eleştirmenler çıkarsa, ancak şu bakımdan haklı olabilir: Mizah yazarı yazınsal türlerin kuralına, tekniğine ve kompozisyonuna uygun ürünler vermişse, o ürünler yazınsaldır. Kötü öykü, kötü roman, kötü oyun, kötü şiir hiçbir zaman edebiyatı ilgilendirmez. Başarısız yapıt, sanat olmaktan çok uzaktadır. Eleştirmenlerin bunlarla uğraşmaması da gayet doğaldır. Amma... İçinde mizah ögeleri olan, başarılı yazınsal türler ister istemez eleştirmenin, eleştirme işleri arasındadır. Yazarını küçümsemesi onun kişisel sorunudur.

— Gülmeceyi dönemlere ayırırsak, günümüzde yazılı gülmece sizce nerededir?

— Her sanat yapıtı, çağına göre üzerine düşeni yapmak zorundadır. Ortaya konulmuş olan ürün, toplumca ilgiyle karşılanmıyorsa, mutlaka o üründe eksiklik, uyarısızlık vardır. Toplum, kendi sorunlarıyla yakından ilgili ürünlere ilgi gösterir. Markopaşa zamanında toplum tarafından benimsenmişse, üzerine düşeni, çağına göre başarmış demektir. Bir derginin benimsenmesi, ilgiyle okunması, yazarlarının yerli yersiz soruşturmalara uğratılması ilgisizlikten ileri gelmez. Bu, işlevini yerine getirmesinden ileri gelir. Siyasi iktidarların, halkın bir yapıt üzerindeki dikkatini toplaması... Çağına uymasından, başarısındandır...

NARIN KIRMIZISI

iz sürüyorum güne
bekleyenim var mı

narın kırmızısı yüreğin harı
ufkun kızıllığı bir akşam yangını
rengi kurşineleşen günün ardından
yaşlanan yüreği diri tutan aşktır
nasırlaşan ilişkilerin günübirlik kantarında

o kantarda anlam kazanır sevdamız

M. Yılmaz KARAİBRAHİMOĞLU

— Güldürmek, düşündürmek için hangi ögelerden yararlanıyorsunuz?

— Ben mizah deyince, toplumsal eleştiriyi, yergiyi ön planda tutmaktayım. Dengesizlikler, ölçüsüzlükler, biçimsizlikler, başarısızlıklar güldürü ögeleri olabilir. Bazı çelişkileri abartarak yazmak işimi kolaylaştırır. Tam tersi, küçümseyerek de bazı kişileri hikâye edebilirim. Onların önemsedikleri görevleri, işleri küçümserim... Abartarak küçümserim demek istiyorum. Mizahın başarı sağlaması için, sık sık kullandığım ögelerdir. Konusuna göre mizah yazarı, bunların tümünden yararlanır. Ben ancak, mizah yazarı sevmediği, tutmadığı kişileri gülünç duruma düşürerek, yere sermek istiyorsa, mizahın güldürü yanını da yeğleyebilirim.

— Gülmece, gülmececi günümüzdeki işlevini yerine getiriyor mu?

— Her güldüren yazı, işlevini yerine getirmiş olur mu? Altından sandalyesi çekilmiş olan kişiye hepimiz güleriz. Eğer amaç salt güldürmekse, koltuğundan, sandalyesinden adamları düşürelim. Bu düşürdüğümüz kişi en yakınımızsa, buna da mı güleceğiz? Demek ki, mizahın yan tutan tarafı var. Biz mizahı halk için yapıyoruz.

— Ülkemiz gülmece yazınına ilişkin neler söyleyeceksiniz? Öykünme gülmece yazıları üzerine söyleyecekleriniz var mı?

— Ülkemizde son yıllarda mizah geniş ilgi görmüştür. 1950 yılında iktidarı C.H.P.'den devralan D.P. lideri hükümet programını okurken, özetle: /"Mizah dergileriyle uğraşacağız" demişti. O günlerde iki mizah dergisi çıkıyordu. Medet ve Hür Markopaşa. Demek ki, iktidar iki dergi ve iki yazı işleri müdürünü, onlarla uğraşmak için programına almış bulunuyordu (!) Gerekçe mi? "Bu dergiler dışa bağımlı ve dıştan beslenir!" Oysa, bu dergileri kendisi de dahil, okuyanlar C.H.P.'ye karşı olan, onlardan yaka silkenlerdi. Bunların içinde kendi partisinin yüzbinlerce üyesi de vardı.

Ben genişlemesine mizah yaptım. Ayrıca halk mizahçıdan, işini ciddiye almasını, sorunlarına ilgiyle eğilinmesini ister. Zaten mizah yazarı halktandır. Halkın sözcüsüdür...

Öykünme mizahı yanlış, kötü örnektir.

Sürçerken Hayat

Mehmet GÜLER

Taksiye sevdasının başlangıcını biliyordu da, at ve fayton sevgisinin önceliğine sınır koyamıyordu...

Kaç gündür aklını buna takmıştı. Fayton ve at sevdasının başlangıcına bir sınır koyup tarihini saptarsa birşeyleri çözümleyecekti sanki. Atın, faytonun, taksinin tarihinden biryerlere varacaktı. Sonra 'biryerlerden' çıkıp geriye doğru saracaktı makarayı, gerilerden ortaya gelecek, ortadan başa, geriye doğru alacaktı. N'olacaktı sonra? Ne mi olacaktı, onun kendisi de bilmiyordu doğru dürüst. Belki kendini çözümleyecekti. Atın, faytonun, taksinin tarihinde ne yapmak istediğini anlayacaktı belki de...

Yeni Terminal'den aldığı müşteriyi 100. Yıl Mahallesi'ne götürüyordu ki, birden istop etti taksisi. "Hay allah, n'oldu bu merete?" İnip önüne, ardına baktı. Cikleyi çekti, bujileri kontrol etti. "Belki de suyu kalmadı motorun?" Korkusu dolandı bedenini. "Suyu kalmadı mı..." Fiat servisinin ustası böyle mi demişti. Sert, önemli bir uyarı olmalıydı ki dudaklarına havadaki parmağı, parmağına tulumun içine sığmayan göbeği eşlik etmişti. "... yakarsın motoru." Motoru yaktın mı... Bundan ötesini servis ustasının demesine gerek yoktu. "Şap gibi yanarsın o zaman Abidin..." Korkusu daha çoğaldı. Kaldır at o zaman bu arabayı, yenisini al. Yine saflığı üstünde miydi. "Yenisini nasıl alırsın akıl fukarası Abidin..." Dişlerini sıktı. Geçen gün diş doktoruna gitmişti de, dişlerindeki aşınma ve çürümenin onları çok sıkmasından kaynaklandığını söylemişti. "Gel de sıkma dişlerini, gel de öfkelenme..." Ayrımında değildi yine dişlerini sıktığının. Çatır çatır ediyordu dişleri. Avurtları gerilip gerilip çözülüyordu. "Taksi almak senin neyine salak adam." Yüzünde boncuklanan teri parmağıyla sıyırdı. "Sen bir garip çingene..." Aküsü mü boşalmıştı yoksa? "Gümüş zurna neyine..." Çıkarıp bir sigara yaktı. "Kırkından sonra saz çalınmaz dememiş mi atalar. Sense..." Bu ay ara senedi de vardı taksinin. Sonra öbür ay, daha sonra öbür aylar, yine ara senetleri, daha sonra öbür, öbür, öbür aylar... "Öff, biter mi bu aylar?" Her ayın ikisinde. Ne çok senede imza atmıştı, pul, kefil... Gözünü kapatıp imzalamıştı o kadar senedi. "Kaçını ödedin daha aptal Abidin, kaçını ödeyeceksin daha?" Kafasını bozmazsa iyiydi. Kendi gibi elli yaşından sonra taksiciliğe heveslenen Uzun Kemal bozmuştu işte kafasını. Her gün taksi taklidi yaparak parklarda, sokaklarda dolaşmaya başlamıştı. Üstüpüyü alıp sildi elini. "Belki de bujilerdedir?" İnce zımparayla uçlarını temizledi onların. "Baban mı kullandı taksiyi ulan. Ne çabuk unuttun, yıllarca at sırtında yağır ettin kıçını." Bakmıştı ki herkes faytonunu satıp taksi çekiyor altına... "Yıllarca at osuruğu kokladın." Herkes çeker de ben çekemez miyim demişti. Demişti ama, sevmemiş miydi taksiyi. Belki de alışamamıştı. "Ne farkeder." Hep bir uzaklık kalmıştı aralarında. Hep bir yabancılık. Elindeki üstüpüyü fırlatıp attı. "Sana at osuruğu yakışır oğlum". Terlemişti. Burnunu çekti. "Taksi egzozu değil."

— Araba çalışmayacak herhalde şoför efendi?

Haklıydı müşteri, sabırsızlanmıştı.

Motor yatağının içine soktuğu kafasını çekti.Eli yüzü yağ içindeydi.

— Çalışmayacak gibi, dedi ezilerek. Bir başka arabaya binin isterseniz.

Adam taksiden indi.

"Koduğumun arabası." Benzin mi bitmişti yoksa. "Acentadan çektik sözde, torna değmedi." Karbüratöre baktı. "Bunlardan anlıyorsun da sanki." Yeniden üstüpüye uzandı, yağa kire batan elini sildi. Belki de şanzımanında vardı bir arıza. "Belki de..."

— N'oldu Abidin abi?

Bu da kimdi. döndü, Kerim, taksinin penceresinden uzanmış kendisine sesleniyordu.

Sevindi. "Seni Hızır mı gönderdi?"

— Yağ içinde kalmışsın be abi.

— Birşey oldu şu zıkkıma.

Bir tükrük fırlattı dişlerinin arasından. Tükrüğü varıp asfaltın ortasına düştü.

— Çalıştıramadım bir türlü.

Kerim taksisini yolun sağına çekti. Gelir gelmez de direksiyona oturup şarj yaptı. Araba bir iki kez homurdanıp sarsıldı. Sonra inip motorun orasına, burasına baktı. Gelip yeniden kontak anahtarını açıp gaz verince hemen aldı araba.

— Tamam, dedi Kerim. Ceryan geçmiyordu. Basit birşey.

"Basit birşey mi?" Abidin efendi utandı, al al oldu yanakları. "Daha bu basit şeyleri bile öğrenemedin geri zekâli Abidin..."

Kerim gidince taksisini çalıştırdı. Sanki ille de 100. Yıl Mahallesi'ne gitmek zorundaymış gibi oraya sürdü. Mahalleyi turladıktan sonra döndü. "Bu mahalleden de doğru dürüst müşteri çıkmaz ki." Kestirmeden Cumhuriyet Caddesi'ne geçti. Oradan durağa yöneldi. Bu gün iki taksi daha gelmişti. "Her gün iki taksi, üç taksi..." Duraktaki araba kuyrukları gün gün uzayıp gidiyordu.Duraklar doldu mu yeni duraklar açılıyordu. Herkesi bir araba sevdası sarmıştı. "Taze boka çok sinek konarmış." Dudak ucuyla güldü. "Sen de o sineklerdensin işte Abidin." Arabasını durdurup kontak anahtarını çekti. "Hem de bunca yıl sonra." İşte sarı bir Murat taksi daha girmişti sıraya. Taksiciliğe gençlerin heveslenmesi normaldi belki. Kendisi niye heveslenmişti. Abidin de taksi aldı mı diyecek-

lerdi. "Baban bindi sanki taksiye aptal Abidin." Suyu mı çıkmıştı faytonun? Kardeş gibiydi atlarıyla. Ne çok severdi onları. Gözleri doldu. İkisi de vefanın, dostluğun temsilcileriydi sanki. Üç Ayağı Sekili, nefesinden anlardı geldiğinin. Arap Kırması, kızdığını, sevindiğini herkesten önce hissederdi. Duygulu bir çocuk gibi bakardı gözlerine. Bazan daha da ileri gider, gülerdi kendisiyle. Ağladığı zaman onun da ağladığı olurdu. Her sabah işe başlarken ikisinin de gözlerini öperdi. Yeni bir gün, yeni umutlar demekti aralarında. O gün kim kime ekmek, su sağlayacaktı. Kim kimi sırtında taşıyacaktı, bilinmez.Bazen atların yerine koşardı kendini, bazen kendisinin yerine atları kordu. Dünyanın tüm sıkıntısını, meşakkatini unutup yeni bir dünyanın içine doğru koşarlardı. Bu dünyanın zorlukları yok muydu, vardı elbette. Ama vefası, dostluğu, birlikteliği daha çoktu sanki. Şimdi onun için mi özlüyordu geçmişi. Nasıl olmuş, bu birlikteliği kendi bozmuştu en sonunda. Niçin bozmuştu? Bir tabak yemek daha fazla yemek için mi? Ayrımına varmadan dişlerini sıktı yine. "Nankörsün be Abidin..." Dişlerinden çıkan sesi kulakları duymuyordu. "... açgözlüsün." Sattığı İzmarit Veli de acımasızın teki çıkmıştı.Kısa sürede atların ışıl ışıl balkıyan tüylerini soldurmuştu. "Doğru dürüst bir adama da satmadın." Kir, yağ içerisinde bıraktığı faytonunu çingenelerin yaylılarından kötü etmişti. Oysa kendisi nasıl bakardı onlara. "Atları kuru üzüm, kuş sütüyle beslerdin. Çocukların gibi severdin onları." Geçen gün durup bakmıştı onlara uzaktan. Üç Ayağı Sekili, her zamanki gibi sezmiş miydi? Kulaklarını dikmişti hemen. Ayaklarını toprağa vurarak tedirginleşmişti. Arap Kırması'ysa dalgın, düşünceli. Mütevekkil dağ katırları gibi onurlu. "Ulan Abidin, vefa nedir öğrenemedin bir türlü. Babadan, dededen getirdiğin kadim mesleğini keferelerin nevzuhur icatlarıyla değiştirdin. Şimdi de kalkmış kendi kendine günahlanıyorsun." Çok para kazansa geçmişi unutup taksiye kul köle mi olacaktı. "Senden o da beklenir Abidin. Meğer ki kadim dostlukları satışa çıkardın, senden her şey beklenir." Kafasının içi rengarenkti. Düşünüyordu da, ta Bursa'ya gidip o faytonu getirdiğinde olay olmuştu şehirde. Beyler, paşalar görmeye gelmşiti. "Böyle süslü, böyle güzel fayton hiç görmedik." Düğünlerine, şenliklerine çağırmışlardı. "Atın, faytonun ekmeği azdı ama bereketliydi." Dostlukları unutulmazdı. Sıkıldı mı konuşurdu atlarıyla. Gizini açardı onlara. Taksi öyle miydi ya. Mürivetsiz şehirli beyler gibi kendi kendine çalımlanıp duruyordu. Bu yüzden mi, ilk günden beri ısınamamıştı ona. Baktı o kendine uymuyor, kendini ona uydurmaya çalışmıştı. Olmadık kılıklara girmişti. Palabıyıklarını inceltmiş, kaytan bıyığa çevirmişti ilkin. Ardından kalın, sahtiyan gocuğunu sırtından atmıştı. Kadınlar gibi koluna, boğazına altın bilezikler, kolyeler takmıştı. "Kibar gözükeyim derken züppeleştiğini nasıl anlayamadın beyinsiz Abidin?" Taksinin aynasında tiksinerek baktı kendine. Camın önüne astığı boncuklu, zilli alınlıklara dokunup şıngırdattı. Faytonunu satınca atlarının alınlarından sökmüştü bunları. Onlardan kalan birşeyi illâ yanında taşımak mı istiyordu? "Sana atlarından, faytonundan kalan tek yadigâr bu." Atlarını görür gibi oldu... Yağmurlu bir geceydi. Kurtalan'dan gelen 03.30 treninden yolcu almıştı yine. Kırılan, ıslanan gece ışıklarının altında yağlanmış Kırkpınar pehlivanlarına benziyordu atlar? Nefesleri sağrılarından buharlanan sularla havaya karışıyordu. Ölü gecenin içinde hamutları, paldınları şak şak ötüyordu. Kendisi ise yağmura, soğuğa aldırmıyordu. "Deh!..." diyordu. "Haydi aslanlarım!..." Gece yağmurla birlikte makas değmemiş bıyıklarından akıp sabaha kavuşuyordu...

— Kendi kendine ne konuşup duruyorsun Abidin amca?

Kendinin arkasından durağa giren Çakır Cemil'di. O da faytoncuydu. Kendinden önce atlarını, arabasını satmış, taksiciliğe heveslenmişti. Kendinin de faytonunu satmasında onun etkisi var mıydı? Gelip gidip uyarmıştı. "Artık dünya değişiyor Abidin amca..." Değişiyorsa n'apalım, diyememişti. Yanından, böğründen taksilerle fırt fırt geçen eski faytonları gördükçe ifrit olmuştu. "Faytonu sat da bir taksi de sana çekelim Abidin amca." Faytonculuktan sonra taksicilik mi gelecekti illâ? Başka iş yapılmaz mıydı? "Bokumun oğlu, önce kendisi heveslendi, sonra bizi bulaştırdı taksiciliğe." Zoraki gülümsedi.

— Kendi kendime mi konuşuyordum, dedi. Farkında bile değilim.

Cemil, eğilip saçını Abidin'in dikiz aynasında taradı.

Şoförden çok artiste benziyordu.

— Boşver, dedi Cemil. Sıkma canını, her şey daha iyi olacak.

Abidin, biraz önce durup dururken taksisinin istop ettiğini söyleyecekti ki vazgeçti. "Hep aynı laflar, iyi olacağı mı kalmış lan."

— Kimin bu sarı taksi Çakır? dedi Abidin.

Çakır, taksinin anahtarlarını parmağının ucunda sallayıp duruyordu.

— Haa, o mu, dedi. Yabancı değil. O da bizden. Faytoncu Kara İsmail. En sonunda o da geldi yeni bayrağımızın altına.

— Bir bok var sanki burada, dedi. Gelsin bakalım, ne bulacaksa bu bayrağın altında.

Çakır Cemil şaşırarak yüzüne baktı.

— Sen taksiciliğe alışamadın gitti be Abidin amca, dedi.

Abidin yanıt vermedi. Farkında olmadan yine dişlerini sıktı. "Sen alıştın da bir halt ettin sanki." Arabasını gazladığı gibi sıradan çıktı. "Çoluğa çocuğa heveslenirsen işte böyle olursun kuş beyinli Abidin." Daha çok gaza bastı. Karşıdan karşıya geçen bir kadını ezecekti ki acı fren yaptı. "Bir de katil ol da tamam olsun her şey." Ne yana gideceğini bilemiyordu. Cumhuriyet Caddesi'ni, Şevki Paşa konağını geçti. Bir alışkanlık mı, eski fayton durağına geldiğinin ayrımına vardı.Ayağını gazdan çekip iyice yavaşlattı taksiyi. Sattığı fayton oradaydı işte. Eskiden uzayıp giden fayton durağı suyu çekilmiş yıkık değirmen yerlerine benziyordu. Gözleri doldu. Üç Ayağı Sekili, Arap Kırması mahsundu. "Üç gün içinde süzüldü atlar. Saraylara yakışan fayton kum arabalarından kötü oldu." Geçen gün atlarını, faytonunu yeniden istemişti İzmarit Veli'den. Gel de al, demişti. Atlarından çıkarıp taksisine taktığı alınlıklara baktı. Eliyle dokunup muskaları, boncukları, zilleri şangırdattı. Ne güzel yakışırdı bunlar atlarına. Bir çeşit uğur da sayardı. "Hiçbir şeyin uğuru, bereketi kalmadı günümüzde..." Fayton durağını geçince manifaturacı İzzet Bey'in mersedesiyle karşalıştı. Kornasıyla selâmlayacaktı ki vazgeçti. "Otomobilin keyfini bunun gibiler çıkartıyor işte." Eli kendiğilinden vitesi büyüttü. Buralardan, biryerlerden kaçmak istiyordu sanki. "Şehrin haracını da bunun gibi dürzüler yiyor" Taksiyi

YAŞAMIN ÖZÜ

Yüreği öldürdüler.
Akıttıkları kana bakıp
Çılgınca eğlendiler.
Onlara korkunç bir hazdı bu,
Yeni yürekler öldürmeliydiler.
Yürek çabuk teslim olmuştu,
Bir-iki boşuna çırpınmış,
Akan kanda boğulmuştu.
Yürek üzgün değildi ölürken
Bu, onları öfkeden kudurtmuştu.
Ölü yüreği bir daha öldürdüler
Yine de tedirgindiler.
Onları gizlice gözleyen,
Huzursuz eden
Yüreğin sevgisini göremediler,
Sevgiyi öldüremediler.

Hilâl YERLİ

alınca hayırlı olsun demeden alaya almıştı. "Abidin efendi, sen fiyat fabrikasından dizginler gibi dreksiyonu çekilince duran taksi istemişsin,doğru mu?" Hemen ardından da kahkahasını savurmuştu. Dumanının burnundan çıktığı bir saatti. Küfretmemeki çin zor tutmuştu kendini. "Katrancının oğlu,kendisi anasının şeyinden mersedesle çıktı sanki." Ayrımına varmadan Ankara asfaltına çıkmıştı ki arabasına gaz verdi. "Serin bir yel doldu içeri. Şehrin boğuculuğunu düşündü. "Orada şehir mi sıkıyor bizi, biz mi şehri, bilinmez."

Sol yanındaki camı biraz daha açtı. Her şey gönlünce gidiyordu ki birden sesini değiştirdi taksisi, homurdandı. Az sonra dumanlar çıkarmaya başladı. Telaşlandı birden. Sağa çekip durdu. "Koduğumun arabası, yan da sen de kurtul, ben de." Arabadan inip koştu. "Kırmızı bisiklet senin neyine salak Abidin?" Arabanın kapağını açtı, açar açmaz da dumanlar içinde kaldı...

Son arızadan kaç gün sonraydı, bilemiyor, satıverdi hemen taksisini. Soranlara bana göre değil, dedi. "Gidip yeniden alacağım faytonumu" Artık dişini mişini sıkıp durmuyordu. İçinde anlamını bilmediği bir serinlik vardı. Bazen güldürüyordu insanları. "Biz at osuruğuna alıştık oğlum." Bazen kuşkuya düşecek gibi olsa kendi kendine kızıyordu. "İzmarit de o atların, faytonun hakkını vermedi. Üç beş fazla verdim mi..." Koşar gibi gidiyordu fayton durağına. Faytonuna değil, kendine dönecekti sanki. Taksiden çıkardığı alınlıklar elindeydi. "Yeniden gelin gibi donatacağım onları." Faytonunu getirdiği ilk günde pencerelere koşan gelinleri, kızları görür gibi oldu. Faytonculuk kendinden sorulurdu bu memlekette. Yine sünnet düğünlerine gider, turist gezdirirdi. Taksi ekmeği yerine fayton ekmeği yerdi. Geçinmek çok mu zordu. "Aç mezarı var mı yeryüzünde Abidin?" Kendiliğinden bir ıslık gelip yapıştı dudaklarına. Atlarını düşünüyordu. "Kadim dostların da çok sevinir seni görünce." Islığı türküye dönüştü. Alınlıkları sallaya sallaya yürüdü. Yeniden bindi mi faytonunun üstüne... Faytonunun üstündeydi yine. Bursa'ya gitmiş, Karikin Usta'ya etek dolusu paralar sayıp almıştı. Koşu takımlarıysa Uzun Yayla'da safi çerkez saraçlarının ellerinden çıkmış. Atlarıysa İngiliz aygırlarıyla derin deryalarda yaşayan kısrıkların çima etmesenden peydahlanmışlar. Bu yüzden olmalı, ikisi de deniz köpükleri gibi yeğni, uçarı. "Deh aslanlarım!..." İkisi de eşkin yürüyüşle, rahvan. Faytonun tekerleriyle atların toynakları arnavut kaldırımların en güzel türküleri söylüyor... Bir taksi kornasıyla kendisine geldi. Döndü, bakışını yalayıp geçti. taksi. "Ulan bu İzmarit olmasın..." İçini bir korku kapladı. Yok canım, diyerek serinlemeye çalıştı. "Faytonu becerememeyen sümüklü oğlan taksi mi becerecek şimi de..."Birşeylere yetişmek ister gibi adımlarını hızlandırdı. Yine Cumhuriyet Caddesi'nden geçti. "Aaa!..." dedi. "Şevki Paşa konağını yıkmışlar." Gözlerine inanamadı. "Neden, niçin?..." Koca bir beton blok yükseltmişlerdi bile. "Ne çabuk lan." Harıl harıl harç makineleri, vinçler çalışıyordu. "Dünya değişiyor artık Abidin amca..." Çakır Cemil'in sesi mi? Geriye dönüp baktı. Cemil memil yoktu ortada. "Vicdansız adamlar, dünya değişiyor diye diye değiştirip bozacaklar şu dünyayı." Şevki Paşa konağını görme umuduyla bir kez daha dönüp baktı. Yoktu gerçekten. Yerinde yeller esiyordu. İçinde bir hüznün yoğunlaştığını duydu. Değişen dünya bu muydu. "Ben değişmeyeceğim ama." Ne zaman süslü faytonuyla bu konağın önünden geçiyor olsa bir ud sesil duyardı.Dururdu hemen. Ruhunu yıkayan o ud sesini dinlerdi. Ud sesi kesilince, yüzünü hâlâ görmediği o Şevki Paşa püsküllü fesi başında, gümüş asası elinde cariyeleriyle birlikte gelir, faytonuna binerdi... Gözleri doldu. "O güzel insanların, konakların, atların, faytonların soyu tükenip gitti mi yoksa?..." Bu yaşa gelmesine karşın, gizini çözemediği çok şey vardı sanki. Boynunu sağa sola büktü. "Bazen dünyalara akıl erdiriyorsun da, bazen de nakıs aklın hiçbir şeye basmıyor Abidin..."

Birkaç kişiden selâm alıp selâm verdi. Ayrımına varmadan fayton durağına gelmişti bile. Uzun Kemal gibi kafayı mı bozacaktı yoksa? "Yine atlara, faytonlara, otomobillere kafayı takıp durdun Abidin." Düşle gerçeğin arasında bir yerlerde dolaştığını düşündü. "Yine o makarayı sarıp durdun." Neresinden başlayıp ne yana doğru sardığını bilmediği o makaranın karmakarışık olduğunu düşündü. "Aklına güleyim. Bu makarayı düzgün sarınca sözde kendinin, bu dünyanın gizini mi çözecektin salak Abidin?..." Dudak ucuyla kendi kendine güldü. "Anlaşıldı, senin fukara aklın basmayacak bunlara. Şu kavanoz dipli dünyanın encamını da bu yüzden anlayamayacaksın." Gözlerini kısıp faytonları aradı. "Ne o!..." Korkusu daha da çoğaldı. Fayton durağı boştu. "Yoksa o taksiyle geçen..." Sözünün sonunu getirmek istemiyordu. Getirirse söyledikleri, düşündükleri gerçek olacakmış gibi bir korku vardı içinde. Elinde alınlıklar, dikilip kaldı öyle. Yanından, böğründen vızır vızır taksiler geçiyordu. Bir zamanlar duyduğu ud sesi gibi şimdi de inceden fayton sesi geliyordu kulağına. "İzmarit değildi o canım. İzmarit Veli faytonla müşteri götürmüştür mutlak..." Yüzü korku ve umutla dalgalanırken, kendi yalanına herkesten çok kendi inanmak isteyen saf çocuklara benziyordu...

Alman Demokratlarına Mektuplar

Dursun Mehmet ŞEKEROĞLU

Bu eleştiri denemesine, önce Wilhelm Reich'in **Dinle Küçük Adam** adlı yapıtına atıfla **Dinle Küçük Alman** adını verecektim. Fakat senin, Alman demokratı, hiç de W. Reich'in anlattığı kişiler gibi 'küçük' olmadığını, 'Küçük Adam'dan en azından görünüşte daha aydın ve demokrat olduğunu anımsayınca yazıma yukarıdaki ismi verdim.

Bu arada: W. Reich'in sözünü ettiğim kitabını -ki yıllar önce Türkçesini, bazı konuları abartıyor diye biraz da eleştirerek okumuştum- büyük sayılabilecek bir şehir kütüphanesinde aradım; kitap listesinde bile yoktu. Diğer kütüphanelere telefon edildi ve bir yerde bulundu. Birkaç gün sonra elime geçecek. Bu küçük olaydan yola çıkarak seninle ilgili ilk yargımı belirteyim: Başkalarının (W. Reich gibilerinin) seninle ilgili olarak söylediklerini hararetle merak ediyorsun gerçekte ve gizli gizli de okuyorsun bence bu tür yazıları. Ama, elinden geldiğince, halktan insanların okumasını engelleme yoluna gidiyor, seni sana anlatan bu tür yazılar önemsizmiş gibi davranıyorsun...

Tekrar başa dönelim. Sana bu mektubu yazmamın birçok nedeni var. En önemlisi şu: Senin komünist, anarşist, ilerici, hümanist... olmadan, yani herşeyden öcne Alman olduğunu yani 'Alman gibi' düşündüğünü anladım. Bunun yarattığı şaşkınlıkla başladım bu satırları yazmaya.

Ne olduğum konusunda düşünme gereğini senin yanında duydum ilk kez. Gerçekten de ailemin bir tarafı Gürcüydü. Ben aynı zamanda hem Türk, hem de Gürcüydüm. Bu ikisi arasında ayrım yapma, ille de bir öncelik belirleme gereğini Tükiye'deyken duymamıştım. Ben kendimi temelde Türkiye toplumuna olduğu kadar genel insanlık değerlerine çeşitli bağlarla bağlı safkan bir melez (!) olarak görüyorum. Peki ya sen ne olduğunu tam olarak biliyor musun, Alman Demokratı?

Buraya ilk geldiğim günlerde ve sonraları bana, "Nesin(iz)?" "Türkmüsün(üz)?" sorusunu, "Nerelisin(iz)?" sorusundan daha sık sordun, hâlâ soruyorsun. Kimi zaman "Gürcüyüm!" dediğim, bazan bunu yaparken gizlice bir zevk bile aldığım oldu tepkin karşısında. Gördüm ki "Ben Gürcüyüm" deyince birden şaşırdın. Stalin'in de Gürcü olduğunu anımsattın bana. Senin için insan ve millet birbirinden ayrı düşünülemezdi kesinlikle. Stalin hakkında seni ilgilendiren en önemli özellik, onun Gürcü olması ve (saldırgan Alman Nazi orduları için sonun başlangıcını simgeleyen) Stalingrad'ı çağrıştırmasıydı.

Stalin düşmanlığı konusuna girmişken: Aynı düşmanlık, sosyoloji okuduğum Hannover Üniversitesi hocalarında ve öğrencilerinde de vardı: Hatta birçok 'demokrat' Alman hoca (profesör), Stalin'le Hitler'i aynı kefeye koymayı bir demokratlık ölçütü olarak görüyorlardı...

Yurtta seninle aynı katta oturuyorduk. Oldukça sakin, olumlu kişilikte bir Fizik öğrencisiydin. Tenisçi Boris Becker'in Wimbledon'da ilk defa şampiyon olduğu gündü. Birkaç Alman öğrenciyle bir arada bulunduğun televizyonlu oturma odasına girdim. Beni görür görmez sen, samimiyetimize güvenerek şöyle dedin: "Bizim Boris şampiyon oldu. En büyük o. Oynayanlar içinde tek bir Türk yoktu!..." Sen bunları söylerken, arkadaşların da gülümsüyordu. Bu, düşünülmemiş de olsa bir provakasyondu tabii. Birden, 'hangimizin davranışı daha fazla kompleks içeriyor' diye düşünmeye bile gerek duymadan konuştum: "Ben bir Gürcüyüm. Stalin de Gürcüydü ve o askerleriyle Berlin'e geldi, kızıl bayrak dikti; Stalin Boris'ten daha büyük!" Sen ve arkadaşların donakaldınız. Sevinciniz uçuverdi, tek kelime söyleyemediniz...

Hani bir söz var: "Suçluyu kazıyınız, altından insan çıkar." Bu sözü senin için şöyle değiştirebilirim: "Alman demokratlarını kazı, çoğunun altından Alman milliyetçisi çıkar!" Bu öylesine pis ve yapışkan bir milliyetçilik ki, karşısındakini de kendisi gibi davranmaya zorluyor. Sado-mazohist bir milliyetçilik. Ya köle, ya da emir veren bir diktatör olabilen bir milliyetçilik... Bir insanın, kendisini ülkesinin sporcusuyla, spor takımıyla özdeşleştirmesi ve onun başarısına sevinmesi olağan, hatta olumlu bir tutum. Ancak, sen bunu başka ülkeleri aşağılayarak, kendi ülkeni en üstün görerek yapıyorsun. Almanya'nın 1990'da dünya şampiyonu olduğu günün akşamında ve gecesinde 'sevinen' Alman gençleri ilk iş olarak yabancılara saldırdılar, onların dükkanlarının camlarını kırdılar. Böyle ağzı salyalı, yıkıcı bir sevinci anlayamıyorum...

Bu, belli bir kimliği birine ille de kabul ettirme uğraşı, ilginç bir sosyalpsikolojik olgu. Sanırım bu, dünyayı dostla düşman, iyiyle kötü, aşağıyla yukarı arasında kesin çizgilerle bölme ve toplumda her kişiye, dünyada her ulusa belli bir rol biçme 'ihtiyacından' doğuyor. 'Kast sistemi'ne benzer bir şekilde hareket edilerek, deliye deliliği, soytarıya soytarılığı, Çingeneye Çingeneliği, Türke Türklüğü, Almana Almanlığı... empoze edilmeli, bu yapılırken de her birinin hiyerarşik yeri önceden belirlenmeli bu düşünceye göre.

İşte problem burada yatıyor. Alman Demokratı; evet, sen de Alman veya Türkten söz ederken kafanda belirli hiyerarşik imajlar var ve onlarla düşünüyorsun. Türk böyledir, yeri şurasıdır; Alman şöyledir, yeri burasıdır! Andere Lander, andere Sitten! (farklı ülkeler, farklı gelenekler) veya Batı Batıdır, Doğu Doğudur der, insanlar arasındaki ayrımı, farklı ulusların farklı zihniyetleriyle (Mentalitat) açıklama yoluna gidersin. Terenz'in, "İnsanım, insanca olan hiçbir şey bana yabancı değildir" sözü sana pek bir şey söylemez...

Burada tekrar başa dönüp "Sen" dediğim kavramın

kimi simgelediğini ve bu "Sen"le neden uğraşma gereğini duyduğumu belirtmeliyim. Sen, Almanya'da yaşadığım süre içinde tanıdığım birçok kişinin bir bileşimisin. Ondan bir parça, bundan bir parça. Sen, bana da yabancı olmayan burjuva kültürünü edinme lüksünü edinmiş bir doçentsin, profesörsün, bir yüksek okul mezunusun veya hâlâ okuyorsun. Sol eğilimlisin, hümanistsin, hatta internasyonalist olduğunu da söylüyorsun. Seni üniversitede tanıdım, öğrenci yurdunda, politik toplantılarda, çalıştığım okulda, okuduğum gazetede, kitapta... Seni, beni düş kırıklığına uğratan Alman Demokratlarının bir bileşimi olarak alırken, bu arada şunu da belirtmeden geçemeyeceğim: Bana ölümsüz dostluk veya ruhsal yakınlık denen insani özü duyumsatan dostluklar, yaşantılar da oldu burada. 'Vaktim yok!' bahanesinin olmadığı, bir yabancının seni kullandığı düşüncesine kapılmadığın yardımlaşma anlarıydı bunlar çoğunlukla. Senin bu yanın üzerinde daha fazla durup konuyu dağıtmayacağım şimdi. (Bu arada, bir konuya yalnızca bir yönünden bakmayı; dikkati, yazılması istenen bu şeyde yoğunlaştırmayı; madalyonun diğer yüzüne bakmanın 'Zweckrational'liği, yani sana göre bilimselliği engelleyeceği savını senden öğrendim. Deminden beri, senin olumsuz yönlerini yazışımın nedenlerini, senin olumlu yanını burada anlatmayacağımı da belirterek haklı çıkarmaya çalışmam, bunu tam öğrenemediğimi gösteriyor, biliyorum...).

Bir şeyi daha açıklamalıyım: Senin yalnızca belirli olumsuz özelliklerinin üzerinde durmakla ben de seninle aynı hataya mı düşüyorum acaba? Sanmıyorum. "Sen Almansın, o nedenle böyle davranıyorsun" demiyorum. Alman olmak, Türk olmak gibi tarihsel bir yazgı ve böyle bir yazgıyı aşmanın ortalama bir Alman vatandaşı için zorluğunu, hatta belirli koşullar altında olanaksızlığını biliyorum. Benim sende savaştığım yan, senin bu yazgıyı bir yandan aşamamış olman, öte yandan da bu tutsaklığın bilincinde bile olmaman. Sen ki burjuva aydınlanmasının ürünü olmakla öğünürsün; sen ki 'kör Es'e(id) ve 'diktatör Über-Ich'e (süper ego) karşı bilinçli Ich'i(ego) savunursun... Hayır, seni, özellikle Alman olman nedeniyle böyle olduğunu söyleyerek eleştirmeyeceğim. Ülkenin tarihinde kara bir leke olarak yatan ve şimdiye kadarki insanlık tarihinde eşi görülmemiş Auschwitz vahşetini anıp durarak moral cenderesine sokmaya çalışma niyetim de yok seni. Senin 'Gnade der spaten Geburt' (geç doğmuş olmanın bağışlatıcılığı) kategorisine girdiğine, hatta Nazi terörüne başkaldırabilecek kişilikte biri olduğuna bile inanmaya hazırım... Yapmak istediğim, senin kişiliğinde, Alman aydınının belirli bir kesiminin bende bıraktığı izlenimi yansıtmak...

Bu hesaplaşmayı neden öncelikle kendi ülkemin aydınlarıyla yapmadığımı, neden 'işin kolayını' seçip suçu başkasına, sana attığımı sorabileceğini düşünüyorum. Kendi ülkemin 'aydını', benim çevremdeki insanlarla, öğrencilerimle sürekli tartıştığım, işlediğim bir konu. Onun Batı hayranı olmasının yabancılaştırıcı etkisi sonucu senin konumun güçlenmekte, kendine daha önce sözünü ettiğim hiyerarşide ayırdığın yer yükselmekte; seni eleştirimin konusu yapan şey, senin biraz da bu sana beslenen hayranlıktan aldığın güçle çevrendeki 'azgelişmiş' ülke insanlarına yukarıdan bakışın. Bu 'bakışın' ortaya çıkmasının nedenlerinden olan, ortaya çıkması belki zorunlu ama günün birinde kendi kendini aşması gereken, 'azgelişmiş' ülke insanındaki bu hayranlığın da sokulması gerek eleştiriye tabii ki. Evet, ben bu yazımla, yarattığım putu bir parça da olsa kırmaktan başka bir şey yapmayacağım. Seni eleştirirken, aynı zamanda kendimi eleştirdiğimi de biliyorum. Kendimi yeniden bulmam için seni aşmam, en azından bu aşamada seni kaybetmeyi göze almam gerekiyor... Sana hayranlık aşamasında saplanıp kalmış Türk aydınına gelince: Öykülerimde anlattığım bu insanları -kendim de dahil- seni eleştirdiğim kadar açıkça eleştirebildiğim kanısındayım. Ayrıca, biliyorum ki, sana yaranmak için 'diğerlerinden daha iyi bir Türk' olarak görünme çabasındaki bir insandan daha komik, daha rezil bir varlık olamaz...

Sende eleştirdiğim, ulusal narsizmin egoist sarhoşluğunda 'aydın'ı simgeleyen bilincini kurban etme olgusunu bir Türk aydınında da tesbit edebilmek mümkün tabii. Bunu da, kendini üstün görme kompleksinden doğan 'kırıcı olmama' korkusunu-isteğini aşabilirsen sen yaparsın...

Bu arada, seni ve bu toplumu eleştirmeme ani bir tepki gösterip, eskiden halktan insanların solculara -Doğu Almanya'yı kastederek- "Gehe doch drüben!" (öte tarafa git!) sözlerine benzer şekilde bana, "Öyleyse burada ne duruyorsun, ülkene dön!" diyebileceğini bile düşünüyorum. Şu anda durum burada bulunmamı gerektiriyor, hepsi bu...

— II —

Türkiye, Türkler üzerine verdiğin seminerlerde en çok üzerinde durduğun konulardan biri zihniyet (Mentalitat) konusuydu. Sen bunu uluslardaki davranış farklarının ırk ayrımıyla açıklanabileceği görüşünde olanları aşan modern bir teori olarak sunuyordun öğrencilerine. Nasıl ki ekonomik determinasyon veya örneğin Freud'un cinsellikte görmeye çalıştığı tek neden açıklamalarında her konu lastik gibi uzatılıp zorlanarak ekonomiye veya cinselliğe bağlanıyorsa, senin zihniyet (Mentalitat) açıklaman da birçok konuya yüzeysel olduğu kadar vicdan rahatlatıcı yanıtlar vermekte. Türklerin göçebe bir ulus oldukları düşüncesinden hareketle, göçebe zihniyetini araştırmaya giriştin. Bulduklarını da Türklerin sana göre 'garip' davranışlarını açıklamada kullandın. Türklerin, ülkelerini bırakarak bir başka ülkeye (Almanya'ya) çalışmaya gitmeleri mi açıklanacak? 'Göçebe zihniyeti!' Türk ordusunun üç defa on yıl arayla yönetime el koyması mı açıklanacak? "Göçebe zihniyetli toplumlar askeri toplumlardır!" Hatta daha ileri gidip, Türk gençlerindeki şiddete yönelik davranışları -ki devlet istatistikleri bile, ekonomik durumları Türk gençlerinden iyi olan Alman gençlerinin suç işleme yüzdesinin daha fazla olduğunu gösteriyor- 'savaşçı göçebe toplumu zihniyeti'yle açıkladın. Aslında bütün bu 'göçebe zihniyeti' açıklamaları, seni sosyal ve ekonomik nedenleri görmekten alıkoyan, kendi yarattığın veya sana takılan at gözlükleriydi. Yapılabilecek şeyleri (örneğin politik, sosyal eşitlik alanlarında) yapmayışını, söylenebilecekleri söylemeyişini kendi kendine haklı çıkarıp vicdanını rahatlattın 'zihniyet farkı' teorileriyle...

Şöyle bir sav atmak istiyorum burada ortaya: Göçebe denen Türk boylarının yerleşik yaşam deneyimlerini devlet kurma gelenekleriyle tarih boyunca pekiştirdikleri gerçeği yanısıra, Türkiye'de yaşayan ve Türkiye'nin politika-

SON YAKARI

Saçlarını okşamak için ellerimi uzatıyorum
nasır bağlamış yüreğin etimi çiziyor

anlamaktan yorgunum seni
bakışların bir toplumun kanayan yarasını
taşıyor gözlerime
dayanamıyorum

Sana tetik çekemem
sövüp sayamam
birkaç anlamsız sözcükle kalbini kıramam
susmaktan başka silahım yok
konuştur beni

Bir kuyunun sessizliğinde biriktim
yatağından taşan suyum ben
akmaktan başka çözümüm yok
tut ellerimi.

Berrin TAŞ

sını çekip çeviren insanların geldikleri yirminin üzerinde farklı etnik gruptan insanlar, Romalıların barbar dedikleri göçebe-avcı German kavimlerinden çok daha önceleri geçmişlerdi yerleşik yaşama...

Öte yandan, Türklerin 'bambaşka' bir kültürden geldikleri, Avrupa kültürüne (ne demekse!) yabancı oldukları savını yine birçok 'demokrat'tan da duydum. Bu 'başkalık', Alman sağıyla 'demokrat' kesimin büyük bölümünün birleştiği bir konu. Sağcı, bu kültürel başkalığı hemen ardından vurguladığı geri kalmışlıkla birleştirirken, solcu ise başka oluşu esas alıp onunla Türklerin birçok davranışını (zihniyet teorisinde olduğu gibi) açıklamaya çalışıyor. Alman toplumuna neden uyamadıklarını, uymadıklarını, tüm suçun onlardaki bu kültürel farklılıkta olduğunu telkin ederek kanıtlamada araç olarak kullanıyor. Türklerin yabancı düşmanlığına diğer azınlıklardan daha fazla hedef oluşlarının nedenini araştırırken de onların bu 'başkalığına' takılıp kalıyor. Ne derin bir bilimsellik! Bu başkalığın gerçekten var olup olmadığı bir yana, eğer bir ölçüde var olduğu bile kabul edilse, gerçek şu ki, bu insanların büyük kısmını bu başkalığa zorlayan da, sonra onu işaret parmağıyla göstererek 'bilim' yapan da sensin (bu toplum) oysa...

Sen, yabancı işçilerle, Türklerle ilgili seminerler veren öğretim görevlisi, sen konuyu çarpıtarak işlevini yerine getiriyorsun; iş arkadaşın o Profesör ise yabancılar konusunu ağzına almamak için direniyor. Yıllarca derslerine, seminerlerine katıldım onun. Marks'tan, Engels'ten söz etti (Lenin'i es geçti tabii ki), hatta gelişmiş sanayi toplumlarındaki eşitsizlikten, yoksulluktan söz etti. Hölderlin'den Kant'a, Hegel'den Freud'a, Konfiçyus'a kadar geniş alanlarda dersler verdi, seminerler yaptı, ama ağzına bir kez bile 'yabancı işçiler' sözcüğünü almadı. Kazandığı yüksek maaşın içinde bir nebze de olsa, Nazi Almanyasından kalma bir yabancılar yasasına tabi bu insanların da payı olduğu gerçeğini görmezden geldi. Üzülerek, Alman yakın tarihinden bir örnek vereceğim: Hitler'i etkin veya edilgin olarak destekleyen birçok Alman, Naziler savaşı kaybettikten sonra, komşuları olan Yahudilerin birdenbire gözden kaybolmalarına -toplama kamplarına götürülmelerine- neden tepki göstermedikleri soruldu-ğunda, "Onların gaz odalarına götürüldüklerinden haberim(iz) yoktu!" demişlerdi. Tabii ki sen ve o Profesör arkadaşın, halktan insanların "Bilmiyorduk!" demelerine inanmayacak kadar bilinçlisiniz. Peki ya bir gün bir mahkeme kurulup o Profesör'e "Nasıl oldu da senin de saygı duyduğunu söylediğin işçi kesiminin yüzde on yedisini oluşturan ve en ağır işleri yaptıkları yetmiyormuş gibi bir de ikinci sınıf insan muamelesi gören, horlanan bu insanlar hakkında tek bir satır yazmadın, tekir söz etmedin?" dendiğinde yanıtı, "Onların burada olduğunu, bu durumda olduklarını bilmiyordum" mu olacak? Biliyorum ki o, içinde yaşadığı bu sistemi, bazı reformlarla yetkinliğe ulaşacak ileri bir demokrasi örneği olarak görüyor; bu reform taşarıları içinde, yabancı işçilerin özel durumlarıyla ilgili öneri bile yok: Platon'un Devleti'ndeki gibi, yalnızca soyluları (Almanları!) kapsayan bir demokrasi anlayışına benziyor onunki de; köleler köle kalıyor, onlara hiç değinilmiyor bile!...

Hayır, ona ve sana demokrasi dersi verecek değilim. Üstelik şu anda aklından geçenleri de tahmin edebiliyorum. Böylece, senin beni eleştirirken -her zaman pek açık olmasa da- ortaya attığın konulara geliyorum. Senin gözünle kendime baktığımda gördüğüm şeyler şunlar: Ben, ataerkil bir sosyal yapıda yaşayan, kadınlarını ve ülkesindeki Kürtleri baskı altında tutan bir milletin temsilcisiyim senin gözünde. Ülkemdeki yönetimlerin antidemokratik oluşu da açık bir gerçek senin için. Burada sosyolojik savunma mekanizmalarına girip, Türkiye'deki demokrasinin iyi işlediğini, Türk kadınının Alman kadınından daha fazla ezilmediğini falan söyleyecek değilim. Yine de, buradaki göreli demokratik özgürlüklerin (ki bunlar da yalnızca Almanlar için) iplerinin ülkenin ekonomik zenginliğiyle doğrudan bağlantılı olduğunu, ekonomik ve sosyal problemlerin artmasıyla çabucak kısaltılabileceğini söylemeden geçemeyeceğim. 'Özgürlük' iplerinin, 'azgelişmiş' ülkelerden buraya akan, yabancı işçilerin ve sığınmacıların sömürülmeleriyle oluşan zenginliğin azalıp çoğalmasına göre kısaltılıp uzatıldığını ikimiz de biliyoruz sanırım. Öte yandan, Türkiye'deki askeri darbelerin üçünden de senin zengin ülkenin de içinde bulunduğu NATO ile İMF'nin haberi ve bu darbelere etkisi olduğunu biliyoruz. Özellikle 1980'deki 'son' darbenin asıl amacının, İMF'nin istediği ekonomik önlemlerin alınmasının (örneğin TL'nın değerinin düşürülmesi, işçi grevlerinin durdurulması ve işçi ücretlerinin dondurulması...) sağlanması olduğu gerçeğini bilmen gerek. Bu durumu ve yine kendi ülkenin ekonomik yayılmacı amaçlarını eleştirmek yerine, sen işin kolayına, sana psikolojik, hatta son çözümlemede ekonomik çıkar sağlayanına yönelip, Türkiye'de kadınların ve Kürtlerin ezildiğinden söz ediyorsun. Birçok konuda olduğu gibi bu konuda da iki yüzlü bir tutum içindesin. Seni gerçekten ne Türkiye'deki kadınların ne de Kürtlerin durumu ilgilendiriyor...

Sahn-i Mezalime Boyun Eğmeyen Kalem

B. Sadık Albayrak, Düş Kıranlar adlı yazısında Tevfik Fikret'i bir kez daha gündeme getiriyor. Bizler Fikret'in o güzel deyişiyle "sahn-i mezalim"e çevrilen bir ülkede yaşıyoruz. "Sahn-i mezalim"e çevrilen bu ülkede temiz bir taş bile bırakmadılar. İşte bu ortamda İnsancıl, B. Sadık Albayrak'ın diliyle "Düşlerimizi kıranlara karşı, sübvansiyonlu kültüre" karşı insani kültür mücadelesi veriyor. Dişe diş sürdürülen bu mücadelede sübvansiyonlu kültürün güdücüleri... taş kirleticiler İstanbul - İzmir - Bursa - Ankara - Kayseri hattında İnsancıl'a kurşun sıkıyor.

Bu mücadelede "sahn-i mezalim"e boyun eğmeyen... taş kirleticilere karşı İnsancıl'ı destekleyenler de var. İnsani kültür mücadelesine destek veren... ***Ahmet Soner****'in 26 Ağustos 1993 tarihinde* ***Özgür Gündem****'de yayımlanan güzel yazısını okurlarımızın okumasını istiyoruz. "Sahn-i mezalim"le boğuşurken bize "Yola devam edin" diyen* ***Ahmet Soner****'e "sağol" diyoruz. Sağol* ***Ahmet Soner****.*

İnsancıl Emekçileri

İSTİM ARKADAN GELMEZ

Musa Amca'ya özenerek bir fıkra ile başlamak istiyorum. Olay trenlerin odun ve kömürle çalıştığı zamanda geçiyor. Acelesi olan bir yolcu, hareket saati geçtiği halde, hâlâ yola çıkılmadığını farkedip makinistin yanına gidiyor, gecikmenin nedenini soruyor. Makinist kazana kürekle kömür atan ateşçilere bakıp, **"İstimi bekliyoruz"** diyor. (İstim, buhar gücü yani treni yürüten enerji). Yolcu tersleniyor, **"Bunca insan istimi bekler mi? Biz gidelim, istim arkadan gelsin."** Kültür ve sanat, genellikle hep ikinci, üçüncü plana itilen konulardır. Açın bakın siyasi partilerin programlarını topu topu iki-üç satırla geçiştirildiğini görürsünüz. Mantık şudur: **"Önce iktidara gelelim, sonrası kolay..."** Yani, **"İstim arkadan gelsin."** İstim arkadan gelmez, tam tersine, istim önden gider. Şimdi alternatif yaşam biçimi, kültürünü, sanatını kitlelere anlat, uygulamasını yap ki iktidara gelebilesin.

Türkiye'de islami kesim bunu uyguluyor. Büyük şehirlerde, kasabalarda bazı semtler ve mahalleler onların tekelindedir. Yabancıları aralarına sokmaz, ev satmaz, kiraya vermez, alış veriş etmezler. Seçimlerde aralarından birini yönetici seçerler. Sanki **"Devlet içinde devlet"** gibidirler. Gezip dolaşın oraları,kendinizi İran'da, Arabistan'da sanırsınız. Kadınlar çarşaflı, erkekler takkelidir. Çocuklar boyunlarına asılı bez torbalarla kuran kursuna koşuşurlar. İslami kesim iktidarda olmadığı halde, gelecekteki yaşam biçimini, kültürünü bugünden hazırlamış ve kitlelere sunmuştur. Bu yüzden yerel seçimleri kazanmakta, iktidara adım adım yürümektedir. Bu duruma gelinmesinde bazı destekler, göz yummalar olmuştur elbette. Özellikle 1980 sonrasında.

1980 öncesinde Türk solu, bazı yerlerde **"Kurtarılmış Bölgeler"** ilan etmiş, Fatsa'da şenlikler düzenlemiştir. 12 Eyül 1980 darbesi biraz da bu yüzden yapılmıştır. Fatsa'da yaratılan değerler şiddetle ezilmiş, örnek olmasın diye gözden kaçırılıp üzeri örtülmüştür.

Kültürün hayati önemine bir başka örnek ise Çin deneyidir. Devrimden 25 yıl sonra **"Kültür Devrimi"** yapma gereği duyulmuştur Çin'de. Sovyetler'in dağılmasına da bu gözle bakılmalıdır. Yeni değerler yaratılamazsa, yozlaşma ve çürüme kaçınılmazdır.

Türkiye solunda politika yapan kişilerin çoğu, kişilik bölünmesi içinde yaşar. En ilerici görüşleri savunur, ama özel yaşamında en gerici ilişkiler içindedir. Bu yüzden arabesk müzik dinler, dansöz oynatır, pavyona gider. Şiir ve roman okumaz, tiyatro ve sinemaya gitmez, bir resim sergisi gezmez, zorla götürüldüğü bir klasik müzik konserinde uyuklar...

İşte bu yüzten alternatif bir yaşamı, kültürü ve sanatı bugünden oluşturmak gerekmektedir. Günümüzün yoz ortamında aydınlar, barlarda içkiyle uyuşturulup hizaya sokulabiliyor, en azından tarafsızlaştırılıyor.

Devletçe de desteklenen bu yozlaşma, hayat tarzı olarak sunuluyor. Adım başında barlar açılıyor. Kültür ve sanat merkezi açmak isteyenler takibattan kurtulamıyor.

Üç yıldır inançla ve inatla yayınını sürdüren bir dergi var: İnsancıl aylık kültür ve sanat dergisi... Bir avuç insan, büyük özverilerle bu dergiyi yayımlıyor, kültür ve sanat üzerine düşünüyor; **"alternatif"**şiir, roman,resim, müzik, sinema, tiyatro ne olmalıdır, buna kafa yoruyor, felsefe seminerleri düzenliyor, okuma tiyatrosu oluşturuyor... Geçtiğimiz şubat ayından, mayısa kadar **"Kültür Hareketi"** adıyla şiir, öykü, tiyatro, sinema, fotoğraf, kültür, roman ve resim haftaları gerçekleştirildi. Bu haftalara 42 sanatçı katılıp bildiriler sundu, 3560 kişi izledi.

Dergiyi **Cengiz Gündoğdu** yönetiyor. Özgür Gündem okurları, gazetenin ilk çıkış dönemininde onun yazdığı yazıları hatırlayacaklardır. **Gündoğdu**, 1984 yılında Varlık dergisinde yazıyor, açık oturumlar düzenliyordu. Sanıyorum 1986 yılında star sistemine karşı savaş açtı, o gün bu gündür savaşı sürdürüyor.

Don Kişot'un yeldeğirmenlerine karşı tek başına savaşması gibi, **Gündoğdu** da başlangıçta yalnızdı. Dergi okurlarıyla kurduğu ilişkiler sonucu, çeşitli kentlerden konferans çağrıları aldı. Okurları, yandaşları, **"Yol arkadaşları"** günden güne çoğaldı. Varlık'tan ayrıldı, çekirdek bir kadroyla İnsancıl dergisini çıkartmaya başladı. Şiir yazan **Berrin Taş** ve **Cemile Çakır,** eleştirmen **Sadık Albayrak** ve **Necmettin Borteçin** gibi savaşçılarla yoluna devam ediyor **Gündoğdu.**

Nazım Hikmet'in yıllar önce açtığı "Putları Yıkıyoruz" kampanyasına benzer bir kampanya başlatan İnsancıl dergisi, star sisteminin yarattığı yazarları teşhir ediyor. Orhan Pamuk, Enis Batur, Oya Baydar, Tomris Uyar, Fethi Naci, Memet Fuat, Atilla Dorsay, Mehmet H. Doğan gibi yazarların üzerine çarpı işareti koyup **"geçersizdir"** damgası vuruyor. Adı geçen yazarlar yanıt bile vermiyorlar, polemiğe girmekten kaçıyorlar. Çünkü biliyorlar ki susmak, yok saymak, görmezden gelmek, kısacası "Susuş Kumkuması"na getirmek en etkili yöntemdir.

Yola devam edin İnsancıl Emekçileri, yılmayın. Uzaktan sizi izleyen, destekleyenler var. Bu yıl düzenleyeceğiniz etkinlikleri daha büyük salonlarda gerçekleştirmeyi hedefleyin. Geleceğin kültür ve sanatı, sizin ektiğiniz tohumlardan yeşerecektir.

Ahmet SONER

Sofrasındayız Günün

I

Bakın alacakaranlığa yüzümdeki
güneş batmakta ay yarım
bir bu kadar daha yaşanmaz yaştayım
kızarmıştır toprağa bakan elma
artık ayı indiremezsem de yeryüzüne
belki ben çıkarım aya

Depremleri yaşayan şakaklarımda koyaklar
biçimlenmiş renklerin çadırlarıyla baskında
bin bir kuşku bin bir sevap ve öfke
göklerine ağıyor beynimin
çocuktum baştanbaşa topraktım
her mevsim yeniden yaşadım kuşların
teleğindeki hevesi ve aşkı
bize de düştü hasretin sesi
günün ve yüzyılın sıcağı
akrep neşesi
gölgesi sevdanın ve yanlışın

İnsan
tarifsiz başağrısı
tarifsiz sabır
ve güzel
o kadar olur...
aynı saatin koynunda paylaşan
düşen kentleri ve doğumu
sevinci çığlığı ve gülüşü
insanlık
kaç yaşında olursa olsun işte
çok çocuk daha
o kadar olur...

Sorma ömrünü
sürülmüş topraklar görmüşsündür
biraz sonra belki bir ışkın
sarhoşluğa vuran nalsız at gibi
sonsuzluğa koşacaktır
her sayfası günlerinin
çizilmiştir bir gece sokak duvarına
şarkı olmuştur bir diskoda
belki bir dağın eteğinde

fotoğraflara dizilmiştir
ömrünü sorma...
belki acılara banmış da sedeften oklarını
bir göğün altında yuvarlanan
esmer bulutlara değmiştir
bilir misin
denizle yosunun dansı
onun içindeki mağma...

Yine de piyango bileti alır gibi
bir gün daha istiyorum
yüreğimde tetiğini çeksin istiyorum aşk
yağmurlar yağsın istiyorum gözkapaklarıma
düş uçaklarım uçsun
küskün bir sevgili gibi
bir gün çıkıp gelsin istiyorum
ölüm orucuna yatmış atlar
özlemlerime doludizgin...

Menekşe ve çocuk aşk ve hayat adına
bir gün daha istiyorum
hiçbir şey bitmedi daha
diyebilmek için...

Özgen SEÇKİN

İnsancıl'a Mektup

Sevgili dost Cengiz Gündoğdu'ya;

Gönderdiğiniz mektubu aldım. Daha doğrusu alalı bir-iki haftayı geçti. Bu arada haftalık Gerçek dergsinde yayınlanan "Üç yanı denizle çevrili mezarlık" başlıklı yazınızı da okudum. Daha önce Sivas olaylarına ilişkin gazetelerde çıkan demecinizi eleştirmiş; yanıt mektubunuzda demecinizi kısaltıldığı için yanlış anlamanın ortaya çıktığını yazmışsınız. Gerçek dergisindeki yazınızı okuyunca düşüncelerinizi daha bütünlüklü ve doğru öğrenmiş oldum. Daha önce sizi eleştirmekle acele ve yanlış bir yöntemle davranmış olduğumu şimdi daha net görebiliyorum. Ama, eleştirimin amacının yapıcı ve geliştirici olmak olduğundan şüphe etmemenizi isterim. Dostca bir ilişki kurmanın aracı da oldu. Kendi payıma, böyle bir ilişkiyi kurulması gereken bir ilişki olarak görüyorum.

Benzer düşüncelere sahip kişilerin ya da yapılanmaların aynılıklarını ortaya çıkarabilmeleri için, en azından bunun için, böyle bir ilişkinin gereğine inanıyorum. Fazla ilgilenme olanağım olmadığı -ki bunu eksik yanım olarak kabul ediyorum- sanat ve sanat olaylarına ilişkin birikimimim sizinle benzer düşüncelere sahip olduğumu gösterdi. Gerçek dergisindeki yazınızla politik sorunlara yaklaşımda da benzerliğimiz olduğunu gördüm. Şöyle yazmışsınız:

"Önümüzde ciddi bir sorun var. Sivas bir örnek. Öbür kentleri de düşünürsek, onbinlere, yüz binlere... milyonlara ulaşan bir halk var önümüzde. **Bunlar eşitsizlikçi kültür üreten sermaye sisteminin vurucu güçleri. Bu vurucu güçler, bundan böyle yanlış bilinç durumuyla sermaye düzenini korumak için, eşitlikçi kültür mücadelesi verenlerin karşısına çıkacaktır.**

"Şunu iyice bilmeliyiz. Sivas'ta onbinlerce insan, birden bire patlayan bir öfkeyle değil, son derece soğukkanlı bir davranışla 37 insanı katletti...

..... "onlar gerektiğinde... günü geldiğinde başka bir kentte yine görünecek."

Yazınız bu temel düşünce etrafında sürüp gidiyor. Şüphesiz, tümüyle katılıyorum. Ama dikkat çekmek istediğim bu değil. Çünkü, yazıdaki düşünceye katılan daha binlerce insan bulunmaktadır. İşaret etmek istediğim şu ki; aynı düşünce, değişik bir anlatımla, yaklaşık iki yıl önce, 91 kasım ayında, Devrimci Emek dergisi tarafından dile getirilmişti. Şimdi, hoşgörünüze sığınarak, biraz aktarma yapmak istiyorum. Devrimci Emek dergisinin 91 Kasımında 8. sayısında, genel seçimler değerlendirilirken şöyle yazıyor:

"10 - Yukarıda, burjuva partilerine kesin bağlılığın geniş yığınlarda sona erdiğini ifade etmiştik. Seçim sonuçlarının yörelere göre incelenmesi de faşist dinci partilerin bu sürecin dışında kaldığını gösteriyor. 80'li yıllarda faşist-dinci partilerin oy tabanı durumundaki iller, halen bu özelliklerini koruyorlar. RP'nin aldığı küçümsenmeyecek oy oranı Türkiye ve K. Kürdistan'ın bir kısmında devrimin güçlü bir karşı-devrimle karşılaşacağını gösteriyor. **Bu faşist-dinci kitle, gelişecek devrime karşı, burjuvazinin elindeki sivil karşı-devrimci güç olacaktır.** Dolayısıyla, devrimimiz ancak bir iç savaş sonucu, faşist dinci kitleyi ezerek ilerleyebilecektir. Devrim, beraberinde karşı-devrimi geliştirerek ilerlerken, pratikte, faşist devletin yanısıra karşısında işte bu kitleyi de bulacaktır."

Altını çizdiğim ifadelerde şaşırtıcı bir benzerlik var. Bunu önemli görüyorum. Dinci kesime oportünist yaklaşımların "sosyalist" kesimlerde oldukça yaygın olduğu günümüzde belki de birbirinden habersiz kesimlerin bu düşünceleri taşıması önemli olduğu kadar, sevindiricidir. Böyle yaklaşıyorum.

Sivas olaylarının anlamı yeterince açık. Çıkarttığınız sonuçların yanısıra şunu da görmek gerekir diye düşünüyorum: Sivas olayları, sermaye egemenliğinin her taraftan sarsıldığı-sallandığı bir zaman kesitinde ortaya çıktı. Memur eylemleri, işçi hareketi, Kürt halk hareketi yanısıra, toplumun yaşamında gerçek bir iyileştirmeyi yapma olanağından büsbütün yoksun olması, sermaye sınıfını, dinci-faşist kitleyi harekete geçirmeye itmiştir. Daha sade bir ifadeyle, gelişen devrim hareketini önlemek için sermaye sınıfı, zor öğelerini ve zor öğelerinin en önemli parçası olan faşizmin kitle tabanını harekete geçirmiştir. Bundan dolayı dün Sivas'ta tanık olduğumuz olayı yakın bir gelecekte başka bir ilde beklemeliyiz. Elbette, beklemeliyiz derken edilgen bir tutumu ifade etmek istemiyorum. Tersini düşünüyorum. Bu tip olayların patlak vereceğini öngörerek hazırlıklarımızı ona göre yapmak gerekiyor. Gelecek günleri güzel kılacak olan bu hazırlıklarımızdır. Varsın burjuva liberal aydınlar büyük kavga günlerinin korkusunu yüreklerinde duysunlar. Hiçbir şey, tarihin bu akışını durduracak güçte değil. Nazım'ın çok güzel dizelerinde ifade ettiği gibi:

"Gebedir her sükût bir yükselişe
Ne mümkün karşı koymak
bu köpürmüş gelişe"

Sevgili dost;

"Acının... somut... net... acının dünyasında yaşıyoruz" diye yazmışsınız. Ben bunu doğum sancılarına yorumluyorum. Bunlar doğum sancılarıdır. Güzel, büyük kavga günlerinin doğum sancıları ve müjdecisidir.

"Üç yanı denizle çevrili mezarlık" olan toprakların, üç yanı denizle çevrili gül bahçesine dönüşeceği günler yakındır. Bu umudu beslemek için fazlasıyla neden vardır.

Dostça duygularımla başarılar diliyorum.

Cuma ŞAT
23.7.1993
Sağmalcılar Cezaevi C-12
Bayrampaşa / İstanbul

Yarım Kalmış Masal

Yaprakların gizlediği bahar dalıydın içimde
Tırmandım seni gördüm, kendimde sana çoğaldım
Nasıl anlatsam adını koyamadım
Önümüz duvar ardımız kızgın kaya
Akarsuyun koynuna kırlangıcın kanadına gizlerim seni
Koştuğumuz yollar duvarlara çarpsa da...

Yitik bir adreste yedi numaralı ev
Yeminler yazılmış camlarına ikindi buğusunda
Sisler sarmış suskun sevdaları
Sardıkça güvermiş gökkuşağınca
Yarım kalmış bir masal bu desem sana
Nedenini sakın sorma

Çünkü anlatılmazlığın çağrısına tutsağım bugün. Hiçbirşeysiz kaldım denizin ortasında. Geç kalmışlığı sorguluyorduk. Sevinçlerin yitirildiği bu kentte büyüye dokunmuş gibi bakıyorduk kendimize, birbirimize... Daha öcne yokmuydu bu koku, bu yağmurlu yapraklar ve yaban çiçekleri... Bizdik yok olan... Daraldıkça sıkan dünyanın boğuntusundan gizleniyorduk. İşte bunun için bahar geldi diyorum sana. Evet bahar sarhoşuyuz kış ortasında. Nilüferlerin ıssızlığında, kesik dalın yorgunluğundayız...

Bulutlar ne zaman demirlemiş gözlerine
Menekşeler büyümüş kuş kanadında
İkinci baharsa kapını çalan bekle açma
Erken gelmiş se,
Yakarsa tomurcuklarını ilkyaz çiçeklerini
Sensizliğe çıkıyorsa hep adımlarımız
Bekle daha açma...

Lodos akşamlarında yaralı kuşlar konuyor pencereme
Gözlerini görüyorum onların bakışlarında
Ve yokluğun büyüyor alev alev

Saate bakma artık saatlere bölme beni
Göç mevsimlerine kurma zamanı
Uyku kaçağıysan geceye sırdaşsın bana ne
Gözlerini kapat hadi, hayallerini eskitme

Ve ayrılğın oyukları sular altında. Kurak yılların ardından gelen bir seldi bu. Sevgim (iz) di ırmaklara taşan. Ve hangi ırmak kavuşuyordu birbirine yerkürede... Bir ada olsak diyordun ya selin kucağında. "Sevgi gülleri büyütsek orada" Zamana karşı koyamazsa mağrur kalemiz, düşerse... Önce kim gidiyorum diyecek? Kızma... Ruhların göçüne dur denemez ki... Göçler de bir yazgı.

Nedense ürkek sözcükler hep ellerimizde
Şimdi vazgeç bir dilek tut, bu masalın adı olsun
Gidiyorum dersem bir gün, göğe bak ardımdan
O zaman iki yıldız çizeceğim buz mavisine
Biri kayarsa birini tut, anımız olsun...

Meliha AKAY

Yıldız Güncesi

Cengiz GÜNDOĞDU

31 Temmuz Cumartesi

Esenköy... aylar sonra... Bugün geldim. Gelir gelmez üzüldüm... Esenköy, eski Esenköy değil de ondan. Bir tek Sevgili Ceviz Ağacı kaldı... beş katlı.... altı katlı yapıların arasında. Onun... Sevgili Ceviz Ağacı'nın, beş katlı... altı katlı yapılar için... o yapılarda oturanlar için hiçbir anlamı yok... O... Sevgili Ceviz Ağacı, bir insanla ciddi... samimi bir aşk yaşadı.

Bekledi... beklendi. Özledi... özlendi. Önemsedi. Önemsendi. Sakıntısızca sevdi. Sakıntışızca sevildi... Bütünleşme yaşandı... manevi. Anlam süreçleri geliştirildi sevginin yolunda...

Onu gördüm. Yeşil yapraklı. Sevdim. Onu gördüm. Yapraksız. Sevdim... rüzgarda... karda... yağmurda... ay ışığında... güneşin sıcağında.

Şimdi beş katlı, altı katlı yapıların arasında. Kapitalizmin ürettiği metalaşmış insanlarla. Bir aşk yaşamıştı. Ama metalaşmış insanlar için bu, hiç önemli değil. Bir gün kesecekler Sevgili Ceviz Ağacını.

Kurtarabilir miyim. Hayır, Toplumsal... örgütlü mücadele gerekiyor aşklarımızı bile korumak için. Yoksa onlar geliyor... kapitalizmin metalaştırdığı insanlar. Onlar... yerlebir esiyor insanî değerleri... İşte yapılarla... beş katlı. Altı katlı... boğdular Sevgili Ceviz Ağacını...

Üzüntü... daha Esenköy'e girer girmez... Heyecanlanmıştım. Ayancık'ta... Bir okur "Esenköy'e gittiniz mi" dedi. "Nerden biliyorsunuz Esenköy'ü" dedim. Yazılarımdan biliyormuş.

Esenköy heyecanı... Yalova'da "Esenköy... Esenköy..." diye çığrışanın sesi... yürek tıp tıp... Kıvrıla kıvrıla giden taşıt... Gözüm kapalı... tepede... gözümü açınca Esenköy... heyecan. Sonra üzüntü... bozulan Esenköy... Sevgili Ceviz Ağacı... yapılarla boğulmuş.

Üzüntü bir daha. Kapitalizm, heyecanlanmayı unutturmuş. Sevgili Ceviz Ağacı orda... bir adım atabilseydi... alır giderdim. Ama orda... duruyor. Onlarla. Üzülüyorum.

1 Ağustos Pazar

22 Temmuz gecesi... Sinop yolundayız... tedirgin... suskun. Sinop'ta... Ayancık'ta neler gelebilir başımıza bilmiyoruz... Sabah 8.00 sularında Sinop'a girdik. Karşılandık. Aşkın Ayrancıoğlu... Behiç Ayrancıoğlu... Ünal Karaca... Seyit Saatçi... Karikatürcü dostlarımız.

Karşılanmaktan hep tedirgin olmuşumdur... Karşılarlar... gülümser yüzle... kucaklaşma... Sonra söverler arkadan. Halim Şafak bunun yeni örneği. Kayseri'ye giderken Ankara'da karşıladı beni... Şimdi sövüp sayıyor...

Neden böyle oluyor. Karşılama beklendili de ondan. Bundan ötürü "Sizi karşılamak istiyoruz" dendikte "Hayır... hayır" diyorum. Kimsenin benim için rahatsız olmasını istemiyorum. Kimsenin benim için "Sabahın köründe kalktık. Gittik karşıladık. Yüzü asıktı. Kendini ne sanıyor. Sizi burda görmekten şeref duyuyoruz dedik, anlamsız yüzüme baktı" demesini istemiyorum.

Sinop'ta da karşılanmak istenmedim... Israr ettiler. Karşıladılar. Hep birlikte arabalara bindik. Otele... Öğlene kadar burda dinleneceğiz. Öğleden sonra konferansım var. Akşam Ayancık'a hareket edeceğiz.

Otel deniz kıyısında. Sinop halkı biz geldik diye "Şeriat" sesleriyle oteli sararsa... Denize atlarız dedim. B.Sadık Albayrak "Ben iyi yüzme bilmiyorum" dedi. "Sen denize atla gerisini düşünme" dedim.

Sabah kahvaltısından sonra odalarımıza çekildik.

Bu otelin yüznumaraları kapısız... naylon perdeli. Bunnu nedenini düşünürken uyumuşum. Öğlene doğru uyandım. B.Sadık'la aşağıya indik. Semih Poroy da burdaymış. Sarıldık. Sevindik. Semih Balcıoğlu da burdaymış. Semih Balcıoğlu'yla tanıştık. .. Sivas konuşuldu biraz. Sonra yemeğe... Sık sık "İnsancıl Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Eleştirmen Yazar Cengiz Gündoğdu'nun saat 15.00'de Aşk üstüne konferans" vereceği duyuruluyor.

Park, afişlerle donatılmış. Aşkın Ayrancıoğlu düzenlemiş afişi... Güzel, temiz bir lokantadan karnımızı doyurduktan sonra **İnsancıl Emekçileri**'nin karikatür sergisini gezdik.

İnsancıl Emekçileri'nin karikatür sergisini ben uydurmadım. Aşkın Ayrancıoğlu... Rıza Ayrancıoğlu... Ünal Karaca... Seyit Saatçi... "Biz de İnsancıl Emekçisiyiz" dediler. Sevindim.

Daha sonra Cemileyle B.Sadık kitaplarımızın başına gittiler. Berrin Taş'la çay bahçesinde oturduk. Karşıda deniz. Çoktandır böyle sessizce oturmamıştım.

Saat 15.00'de konferans başladı. İki saatlik sürem var... Sivas olaylarını anlatmakla başladım konuşmaya... Bir saat kadar konuştum. Bir saat sorulara ayırdım. Canlı... hareketli bir konferans oldu. Güzel sorular geldi... "Bizler itilmeye... kakılmaya... kovalanmaya.... yakılmaya alışık insanlarız. Burda bize iyi davrandınız. Sağolun bunu unutmayacağız" dedim.

Konferanstan sonra **Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi** paneli başladı. Cemile kitapların başında... Berrin Taş Sinop'u geziyor. B.Sadık'la ben paneli dinliyoruz.

Paneli Ayhan Erdoğan yönetiyor. Gaziantep Belediye Başkanı... Susurluk Belediye Başkanı... Etimesgut Belediye Başkanı... İller İdaresi eski Genel Müdürü... Tüm Belde San Başkanı Vicdan Baykara panelin konuşmacıları.

Başkanlar daha çok yetki... daha çok demokrasi istedi. Tüm Belde San'ın Genel Başkanı da bu görüşlere katıldı. Fatsa'yı da örnek diye verdi.

Panel yöneticisi sözü Fethi Aytaç'a verdi. Aytaç yeni emekli olmuş. Önce onu anlattı. Kaymakamlık yapmış... bunu anlattı. Valilik yapmış bunu anlattı... Bütün bunları ağlamaklı bir sesle anlatıyordu. Sıkıldım. Kalkacaktım.

Fıstıkçı birden... pat diye "Türkiye'yi kimse bölemez" dedi. Bir alkış...

Tam kalkacaktım. Pat diye böyle konuştu. Al başına belayı dedim oturdum. Hasan Uysal'ın "Nasıl Terörist Olunur" adlı kitabıyla terörist geliştirildiğini söyledi. Ordan komünistlerin Romanya'da krala neler yaptıklarına geçti.

Hemen yöneticiye bir not gönderdim. Konuşmak istediğimi söyledim. Yönetici Erdoğan'ın Hasan Uysal'ın kitabını yanlış değerlendirdiğini anlattı. Ama yeterli değildi konuşması. Buna karşın konu dağılacak diye bana söz veremeyeceğini söyledi. Laf attım. "Söz ver" dedim. Aldırmadı.

İkinci tur konuşmalara geçildi. Hiç kimse Aytaç'a yanıt vermedi. Dahası hepsi pıstı... B.Sadık hemen başkana bir protesto metni yazdı. Bu arada Vicdan Hanım'a bir not gönderdi. "Bizim konuşma hakkımızı savunun" dedik. Ne yazık Vicdan Hanım ikinci konuşmasında bir hayli geri çekildi. Pıstı. Aytaç'a "Abi" dedi saygılar sundu. İşim var dedi, çekti gitti.

Belli bize söz verilmeyecekti. Ama gönderdiğimiz notlarla bir baskı yarattık. Panel yöneticisi B.Sadık'ın protestosunu okudu. "Ben demokratım. Belki iyi bir yönetici değilim" dedi.

Bu arada ben Aytaç'a bir not gönderdim. "Romanya örneğini neden verdiniz. anlamadım. Bunu açıklayın" dedim. Fıstıkçı demokrasiye karşıt görüşlerini vatanın birliği perdesine saklayan konuşmasının sonunda, bana döndü. "Sayın Gündoğdu'nun sorusu özel. Bu özel soruyu, kendisine özel olarak anlatacağım" dedi.

"Soru özel değil. Romanya'yı anlatmak zorundasın" diye seslendim. Bütün bunlar olup biterken Ayancık'a hareket edecek otobüsün bizi beklediğini söylediler. "Beklesin" dedim.

Başkan alelacele paneli bitirdi. Derhal Aytaç'ın yanına gittik. B.Sadık yöneticiyle tartışırken ben Aytaç'a "Anlatın şu işi" dedim. "Sayın Gündoğdu bu kafayı değiştirin" dedi. "Yıllarca valilik yaptığınızı söylediniz. İşte ülkeyi getirdiğiniz nokta. Asıl değişmesi gereken kafa, sizin kafanız".

Birileri koluna girdi. Uzaklaştırdı. Giderken "Değiştirin... değiştirin" diye söyleniyordu. Güldüm. "Değiştireceğiz. Bu ülkeyi size teslim etmeyeceğiz" diye seslendim.

Valilik... genel müdürlük yapmış bir kişinin hakikatleri algılamayışı son derece korkutucu. Yalnızca yerel yönetimi... sendikalaşmayı... toplusözleşmeyi savunan Vicdan Hanımı bölücülükle suçlayan kafalardan oluşan bu Türkiye'yi işte bu duruma getirdi. Belediye başkanlarının orayı derhal terketmelerini beklerdim. Olmadı. Paneli yönetenin o kişiyi paneli terke zorlamasını beklerdim. Olmadı. Hasan Uysal'ın kitabını açıklamakla yetinen yönetici, B.Sadık'ın eleştirilerinden bunalmış "Ben iyi bir demokratım. Kötü yöneticiyim" diyordu ha bre.

Alkışlara gerdan kıran.. alkışlarla gerdan kıranı destekleyenler bizim yoğun baskımızla şunu gördüler. Asla başarılı olamayacaklar. O sıra yanıma gelen bir Sinoplu "Kutlarım Gündoğdu. Sivas sizi yıldırmamış" dedi.

Bütün bunlardan sonra bizi bekleyen otobüsümüze bindik. Otobüsümüz Ayancık'ta kaldığımız zaman içinde bizi hep izledi. Galiba ikinci gün otobüsümüz geldiğinde Cemile "makam arabamız geldi". Pek güldük.

Ayancık'a 22.00 sularında girdik. Deniz kıyısında bir lokantada yemek yedik. Kalacağımız yere giderken... saat 23.00 sularında... açılışı yarına yetiştirilmek istenen otelin önünden geçtik. Kalabalıkta Belediye Başkanı Rıfat Örnek'i gösterdiler. Sinop'tan beri adını duyduğumuz Rıfat Örnek... gecenin ileri bir saatinde çalışan Rıfat Örnek'le yarın tanışacaktık...

3 Ağustos Salı

Cumartesi günü... 24 Temmuz... yağmurla girdik Ayancık'a... Bilirsiniz yağmuru severim... Ayancık'ta yağmur pek güzel. Arkadaşlar karikatür sergisini hazırlarken, ben, kapıda bir Ayancıklıyla tanıştım. Yağmuru konuştuk Ayancıklı... Bizim Sadık'la beni, Şehir Kulübüne kahve içmeye çağırdı.

Otuz yedi insanı katleden... 60 insanı yaralayan... bizi sokakta linç etmeye çalışan Sivaslı nerde... bizi kahve içmeye çağıran Ayancıklı nerde...

Ayancık deniz kıyısında... Yağmurda Şehir Kulübüne giderken denizin insana etkisini düşündüm. Birçok etmen insanı etkiler. Acaba denizin etkisi ne derece... Şimdi gecenin ileri saatinde Sivaslı berberle, Ayancıklı berberi düşünüyorum. Gittiğim her kentte traş olurum... ayakkabımı boyatırdım... Sivas'ta ayakkabımı boyatamadım ama, traş oldum. Berbere Pir Sultan için geldiğimi de söyledim. Berber ince davranmadı. Gözlerim bağlanmış, bunu Sivaslı berberin kabalığına verdim. Ayancıklı berbere gelince... Özenli... ince davrandı.

Şunu söylemeliyim. Ben, Anadolu'da büyümüş... Anadolu'yu dolaşmış bir insanım. Anadolu insanın konukseverliği vardır. Yemez yedirir... İçmez içirir. Sivas bu açıdan ölmüş... Konukları katleden bir kentten kimseye hayır gelmez. Sivaslı utanmalıdır. Utanacak. Hep.

Ayancık'ta... Ayancıklının konukseverliğini gördük... Nerde bize sabah kahvaltısı çıkarmayan... bizi aç bırakan TEK yöneticileri... nerde bizi sabah kahvaltılarında balla... tereyağla... yumurtayla... kızarmış ekmekle besleyen Ayancıklı Ömer Bey. Bunları yazıyorum. Bunları herkes bilsin diye yazıyorum. Sivas'ta TEK, çocuklarımızdan bir bardak çayı esirgedi...

Sivas'da otuz yedi insan katledildi.

TEK yöneticileri para para diye peşimizde dolaştı. Biz **İnsancıl Emekçileri**, sokakta linççilerle köşe kapmaca oynarken Sivaslı evine çekildi. Sivaslı utanmalı.

Şimdi Rıfat Örnek' geliyorum. Ayancık Belediye Başkanı Rıfat Örnek'e Şöyle bir sahne düşünün. Bir yanda bizler... yazarlar... şairler... düşünürler... çizerler... öbür yanda halk... Rıfat Örnek Ayancık'ta bizleri insanla... halkla bütünleştirdi.

Şenlik her yerde yapılır. Hiç önemli değil. Önemli olan yazarın... şairin... düşünürün... çizerin insanla bütünleşmesi. Rıfat Örnek Ayancık'ta bunu başarmış bir insan. Şunu herkes bilmeli. Bütün ülke Ayancık'a benzese bütün sorunlarımız kısa sürede çözümlenir. Sorunların altında boğulurken bu söylediklerim abartılı gelebilir. Değil. Türkiye'yi insanımızı kandıran... kültürsüz bırakanlar bu duruma getirdi.

Rıfat Örnek insanı kandırmamış. Kültür işine gelince... Rıfat Örnek herbir durumu durmaksızın eleştiren bencileyin bir insanı, Ayancık'ta dört gün özenle konuk etti. Gerisini siz düşünün... Rıfat Örnek'in sevecen... demokrat tavrını hesap edin sevgideğer okurlarım.

Eleştiri dendikte Yavuz Yıldız'ı düşündüm. Ayancık'ta tanıdım. Genç öğretim görevlisi. İlk panelde eleştirecek-

tim. Ama Toktamış Ateş'in iyimserliğinden kaynaklanan rehaveti kırmak istedim. Yavuz Yıldız'a sıra gelmedi. Yavuz Yıldız'ı bir başka panelde eleştirdim. Eleştirdiğim insanlar genellikle yerlebir olur. Yerlebir oluşun etkisiyle kimi susar... kimi söver. Oysa ben, insanları, yerlebir olsun diye eleştirmem. Kendilerini sorgulasınlar... düşünsünler diye eleştiririm. Türkiye'de kapitalizmin güdümünde yaşayanlar... bu yüzden yanlış bilinç durumlarıyla yanlışın pekiştiricileri, benim eleştirilerimle darmaduman olurlar. O güne kadar doğru sandıkları, eleştirimle yıkılırken boşalan beyinlerinin acısıyla suskunlaşırlar... ya da söverler... çığrışırlar Söz gelimi Halim Şafak... öbür adıyla Işık Nardalı. İkisi birmiş bunların. Halim Şafak beni övüyor... Işık Nardalı sövüyor. **Eşik'te**. Eleştirdim. Şimdi çığrışıp duruyor. Daha çok çığrışacak Halim Şafak. Öbür adıyla Işık Nardalı... Halim Şafak adıyla beni öven... Işık Nardalı adıyla bana söven... Bana neden kendini beğenersin derler. Ben, bütün hayatım boyunca, birini asıl adımla övüp, övdüğüm insana takma adla sövmedim. Bunu düşünmedim bile. Değil bunu yapmak... böyle tatsız bir eylemi düşünsem bile neden bu eksiltiye... neden bu derkeye düştüm diye kendimi sorgular... Bu derkeden kurtulmaya bakarım.

İşten bundan ötürü beğenirim... severim kendimi. Düşünün bir insanı bir adla öveceğim... bir başka adla o insana söveceğim... evlere şenlik bir durum bu.

Halim Şafak... öbür adıyla Işık Nardalı daha çok çığrışacak. Daha çok sövecek.

Ayancık'ta Yavuz Yıldız'ı eleştirdim. Sert. Yavuz Yıldız teşekkür etti. Şaşırdım. Sevindim. İşte dedim bilinci açık... sorgulanmaktan korkmayan bir genç. O gece Yavuz Yıldız'la bir masada oturduk. Yavuz Yıldız uzun zamandır beni okuyormuş... "Sizin ne yapmak istediğinizi biliyorum. Sizi anlıyorum. Siz gereklisiniz. Ama eleştirileriniz çok sert. Eleştirilerinizi biraz yumuşatırsanız, özellikle sizi dinleyen halk açısından daha geniş bir çevreniz olur" dedi. Bu, benim amacıma daha uygunmuş.

Yavuz Yıldız'ın eleştirilerini dikkatle dinledim. "Haklı olabilirsin. Ama ben dökülen dökülsün diyorum" dedim. Sözgelimi **Eşik**'i... Halim Şafak'ı... Öbür adıyla Işık Nardalı'yı yumuşak eleştirsen n'olur. Biz kapitalizmin güdümlemesiyle dişe diş... pençe pençe mücadele ederken, ben onları bu mücadeleyi benden daha ileri noktalara götüreceğini sanırken onlar **İnsancıl**'a kurşun sıktı. Üstelik bizleri... beni... **İnsancıl**'ı habre övdükten sonra... ani bir kararla yaptılar bunu. Üstelik takma adla...

Ben, hem kendimle... hem **İnsancıl**'la ilgili eleştirileri dikkatle... teşekkürle dinleyen... önemseyen bir insanım. Ama kurşun sıkana teşekkür edeceğimi hiç kimse beklemesin.

İşte o gece Yavuz Yıldız eleştirdi beni. Dinledim. Kendisini **İnsancıl**'a çağırdım. Gel bizde yaz dedim. Söz verdi. Gelecek. Ben katılmasam bile güzel yazılar yazacak. Çünkü sorgulamaya açık bilinci var Yavuz Yıldız'ın.

Bana gelince... Ben gerekirse sert eleştirilerime devam edeceğim. Bir yazar dedi ya, yazılarım için "Tam bir zıpkın..." Zıpkınlamaya devam. O gece biri sordu. "Zıpkını yiyen bağırıp sövünce ne düşünüyorsunuz"

Güldüm. "İşte böyle gülüyorum" dedim.

4 Ağustos Çarşamba

Ayancık'ta Sevgi Özel'le tanıştım. Bir gece konuştuk. Beni tanıyormuş. Hemen hatırlattı. Yıllar önce Ankara'da bir açık oturumda "biz bir süpürgeyiz. Edebiyatı, püsürüklerden temizleyeceğiz" demiştim. Bu sözümü hatırladım. Güldüm. Anladım. Sevgi Özel beni sevmiyor. Bunu önemsemedim. Sevilecek bir yanım yok da ondan. Geçimsiz... İkidebir sert çıkışlar yapan birini kim... neden sevsin. Sevgi Özel, beni sevmiyor ama, anlamaya çalışıyor. Bunu önemsedim. Birini sevmeyebiliriz. Ama onu anlamaya çalışmalıyız. Hele bu insan yıllardır yazan... konuşan biriyse.

Sevgi Özel'le konuştuk. Ciddi düşünce ayrılıklarımız var. Ama ben Sevgi Özel'i kazanmak istiyorum. "Sizden rica ediyorum. Edebiyat dendikte bir de benim çektiğim fotoğrafa bakın" dedim. Sevgi Özel "Tabiî bakarım" dedi.

Şenlikler konusunda güzel konuştu... cesur konuştu... Sevgi Özel'le uğraşacağım. Ya yolarkadaşım olacak... ya da karşıtım. Kültürlü... kuşatıcı insan Sevgi Özel. Böyle bir insan karşıtımda olsa sevinirim.

Şimdi bir kasırgaya geliyorum. Türkel Minibaş.

Minibaş konuşurken salonu dalgalandıran... temel noktalara ağır vuruşlar yapan bir insan. Böyle insanlara ciddi bir şekilde ihtiyacımız var. Mıymıntılıktan uyuklayan... baskın bir teslimiyetle olup bitenlere boyun eğenleri uyandırmak için.

Türkel Minibaş konuşurken bir kasırga esti hep. Minibaş kasırgası...

5 Ağustos Perşembe

Her yerde itilip kakılmaya... en küçük insani haklar için dişe diş mücadeleye vermeye alışkınım. Bu yüzden Ayancık'ta gördüğüm ilgi... saygın davranışlar beni şaşırttı. Bunlar beni.... bizleri acaba başka birilerine mi benzetti dedim. Biz Kuğu Yalısı'nda kaldık. Kuğu Yalısı, denizin kıyısında güzel temiz bir yer. Bizi bu güzel yerin sahibi Ömer Çaylı karşıladı. Hepimizi odalarımıza yerleştirdi. Kocaman bir oda. Tuvalet. Mutfak. Temiz yatak. Temiz havlu. El değmemiş sabunlar. Maddi açıdan böyle yerlerin kapısından giremem ben.

Arkadan vuruşlar yüzünden iyice kuşkucu olmuşum. Bakalım bunun altından ne çıkacak dedim. Çıkmadı. Sevgideğer Ömer Çaylı bir tek saniye ilgisini...saygısını eksiltmedi dört gün boyunca.

Bizi panellere... sergilere... yemeklere anında taşıyan makam arabamız... tek tek hepimizle ilgilenen... aksamayan bir eşgüdüm yapan Kenan Esin.

Son gün Akgöl'e... ordan Cangal'a gittik... Akgöl'de, sevgideğer Rıfat Örnek, bir de Şükran Belgesi vermez mi bizlere... "Yahu yapmayın... bizlerle dalga geçmeyin. Burnumuzdan fitil fitil getireceksiniz getirin" diyecektim nerdeyse...

27 Temmuz saat 20.00 sularında... güzelliğin... sanatçıya saygının... sevginin somutlandığı Ayancık'tan ayrılıp... çürüntüye giderken... otobüste... düş dünyasında yaşadığımı sanıyordum. Ama sevgideğer Rıfat Örnek vardı... eşi vardı... Ayancık halkı vardı.

Arada bir yıldızlara giderim. Orda kendimce bir dünya kurarım. Mutlu olurum. Neden olmasın... yine yıldıza gittim belki. İşte hepsi orda... yıldızda... Rıfat Örnek... eşi... Ömer Çaylı... Çaylı'nın babası... Kenan Esin... Ayancıklı dostlar... hepsi yıldızda.

Annem sağ olsaydı... birlikte yıldızlara bakıp... birlikte düş kurduğumuz annem... Bak anne derdim... Şu yıldızın

adı Ayancık... Bak şurda gördüğün Ayancıklı hanımlar. Otelin camlarını siliyor. Şu bizim makam arabamız... Kenan Esin hep ayakta. Hiç oturudğunu görmedim. Gülümser yüzlü Ömer Çaylı... Şurası üzümlü pasta yediğim pastane...

Rıfat Örnek mi... orda... ilerde... kocaman. Halkla bütünleşmiş... bundan ötürü kocaman olmuş.

10 Ağustos Salı

Helsinki Yurttaş Derneği'nin bildirisine imza attım diye **Gerçek** dergisinden Tevfik Taş... **Yaratı** dergisinden Murat Tekin beni eleştirdiler. Tevfik Taş telefon etti, Murat Tekin mektup yazdı. İkisine de duyarlı davranışları... eleştirileri için teşekkür ettim. Üstelik ikisi de haklı. O bildiriye imza atmamalıydım. Sivas olaylarından sonra bir umutla imza attım **Helsinki Yurttaşlar Derneği** bildirisine.

Neydi umut. Kopuş... devrimci bir kopuş. Olmadı. Herkes yerliyerinde... Şimdi bu bir sorun. Ama bunun üstünde durmak istemiyorum. Tevfik Taş'la Murat Tekin beni eleştirdi ya, bu eleştiriler küçük bir umut uyandırdı içimde. Şundan ötürü. İkisinin de eleştirisinde küçültücü tek bir söz yoktu. Bunun için ikisine de teşekkür ediyorum.

Bu eleştirilerden sonra n'aptım biliyor musunuz. Beni ya da **İnsancıl**'ı, küçültücü söz kullanmadan... hakaret etmeden eleştirenleri düşündüm. Tevfik Taş, Murat Tekin, Tunca Aslan, Yavuz Yıldız, Kaan Arslanoğlu... Yusuf Çotuksöken, Alaattin Topçu. İzinlerini alamadığım için ad veremeyiceğim iki kişi daha.

Dokuz insan... Bu dokuz insana teşekkür ediyorum. Çünkü onlar hakaret etmeden... sövmeden eleştirdiler beni...

Dokuz kişi, biliyorum.. çok az. Umut... biliyorum... çok küçük. Olsun. Sövgüsüz... hakaretsiz eleştiri geleneği burdan başlayabilir.

Şu bilinsin. Bu tür eleştiriler her zaman başımın üstünde. Teşekkürle destekleyeceğim böyle eleştirileri... Eleştri diye **İnsancıl**'a... bana kurşun sıkanları da geri püskürteceğim.

11 Ağustos Çarşamba

Şöyle düşünelim. Bir vapur. Açık denizde gidiyor. Biz... **İnsancıl Emekçileri** de vapurdayız... Vapur iyi gitmiyor. Durum böyleyken bile kimileri vapurun meyhanesinde keyif çatıyor. Vapur yolcuları olup bitenlerden habersiz televizyonun başında. Biz **İnsancıl Emekçileri** sürekli uyarıyoruz insanları. Bir yandan da vapuru düzeltmeye çalışıyoruz. Tam bu sırada 37 insan katlediliyor. Bu durumda insanlarda devrimci kopuş umudunu taşıyor **İnsancıl Emekçileri**. Her düzeyde toplantılara katılıyor. Napılması gerektiği net bir şekilde anlatılıyor. Bu umutla... son bir çırpınışla... bütün ideolojik yanılgıları hesaba katarak... yara almayı düşüne düşüne... ciddi... samimi bir cesaretle **Helsinki Yurttaşlar Bildirisine** imza atılıyor.

İnsancıl Emekçileri, neyi tartışacaksak yine tartışırız. Bize söveceksiniz sövün diyor. Ama bütün bunların olabilmesi için önce geminin doğru gitmesi... geminin batmaması gerekir diyor. Gelin gemiyi düzeltelim... gelin gemiyi onaralım. Bunun için insana gidelim. Durumu insana anlatalım. Birilerinin... milyonların oturması... çok az insanın mücadelesiyle olmaz bu iş. Bugün ülkede yaşayan her insan olup bitenlerden sorumlu olduğunu kavramalı. Bu gemi karanlık denize giderse, hiç kimse... hiç kimse ağız tadıyla yaşamayacak dedik.

Şöyle düşündüm. Karanlığa karşı olanlar birleşiyor... hemen. On kişilik birlikler kuruluyor. Bu birlikler bütün ülkeyi sürekli dolaşıyor.

Olmadı. Herkes oturduğu yerden parlak söylevler çekti. Ayrılık noktaları kalın çizgilerle belirtildi. Kimse yerinden kıpırdamadı.

Geçen gün. Asım Bezirci'nin eşi sevideğer Refika Hanıma gitti. Refika Hanım "Her şey unutuldu" dedi. Sustum.

Dün gazetede okudum. Haber şöyle, "Türkeş'in gövde gösterisi. Yaklaşık 10 bin kişinin katıldığı 4'üncü Erciyes Kurultayı 2 bin 200 rakımlı Tekir Yaylası'nda yapıldı " (Sabah 10.8.1993) Habere göre kurultayda silahlar atılmış.

Orda Türkeş'in söylediği "milli demokrasi"nin ne anlama geldiğini **İnsancıl Emekçileri**'ne kurşun sıkanlar biliyor mu.

Onbin insanı 2 bin 200 metreye çıkaran örgütlenme gücüne kızılmaz. Ona neden böyle yaptın denmez.

İnsanca yaşamayı savunanlar, bu ülkede 20 bin insanı 2 bin 300 metreye çıkarmadıkça söylenen her söz boşta kalır.

Çünkü hareket... ancak hareket sözü keser.

Şu bilinsin. Okurlarımız dışında, örgütlenme önerilerimize kültür dünyasından ciddi bir yanıt alamadık. Örgütlenme... insanı mücadele... felsefenin... bilimin... sanatın yeniden insanla ilişkisini kurma önerilerimiz suya batırıldı.

İnsancıl Emekçileri mücadeleye devam edecek.

16 Ağustos Pazartesi

Dün gece bir düş gördüm. Annem geldi. Sofra kurdu. Ekmek yedik... beyaz peynir yedik... çay içtik.

20 Ağustos Cuma

Bir haftadır her gece içki içiyorum... Dün gece bir dostla içtik. Ordan burdan konuştuk... Gece, taksiyle eve dönerken... Tepebaşı... Şimdi biçimsiz yapıların bozduğu Tepebaşı... eskiden... çok eskiden tiyatro vardı... çocuk bahçesi vardı.

Ev... İçim yanıyor. Su yok evde. Su olmadığını biliyordum evde. Alacaktım. Unutmuşum. Bir dosta telefon... Ses... uykulu... Uyandırdığım için özür diliyorum. "Yoo..." diyor ama, belli... uyandırdım telefonla... Tatsız bir durum. Gece... telefon çalıyor. Uyanıyorsun. Sarhoş biri... Kendime kızıyorum.

Telefon... sevmediğim bir araç zaten. Az kullanırım. Birine telefon etmek... hep tedirgin eder beni...

Su yok. İçim yanıyor. Divana uzanıyorum. Orda uyumuşum. Gün ağarırken uyandım... Bir düş gördüm. Esenköy... Sevgili Ceviz Ağacı... dostlar... Lütfiye Aydın türkü söylüyor...

Lütfiye Aydın... Sivas katliamında **Madımak Oteli**'nde... Ciddi yaralarla kurtuldu. Bir süre bellek yitimine uğradı. Yangını trafik kazası sandı...

Divanda... uzanık... geçmiş günler... Lütfiye Aydın'ın evinde... bahçede sabah kahvaltısı... Kalabalık... bizleri ağırlamak için koşturup duran Can'la Lütfiye...

İlk karşılaştığımız gün... Ali Balkız'ın evine giderken... takside bir türkü tutturmuştu Lütfiye Aydın.

Türküler söyleyen... sabah kahvaltısında koşturup duran... güzel öykülerin yazarı Lütfiye Aydın... Sivas'da katil ordusunun yaktığı insan.

Şimdi bunları yazarken... gece... televizyonda rezil bir şarkı. Şöyle. "Taktım seni kafama/Selam söyle babana/Baban iyice vursun davula"

Böylesine rezil şarkıların söylendiği bir ülkede Fikret Başkaya'nın **Paradigmanın İflası** adlı eserinden ötürü 41 milyon lira parayla on ay hapisle cezalandırılmasına hiç şaşırmıyorum.

Ayancık'ta **Nasıl Bir Demokrasi** panelinde söyledim. Biz demokrasiyi gerçeklik içinde aradık. Oysa, gerçekliği değiştirmek için gerekli demokrasi.

Gerçeklik içinde demokrasi dendi mi, ezan okunurken davul çalındı diye 37 insan katledilir. "Taktım seni kafama / Selam söyle babana" diye rezil şarkılar söylenir. Başkaya'ya 41 milyon ceza kesilir. Bir savın tartışılmasında adam ağız dolusu söver.

Peki napmalı... Başkaya'ya düşüncesinden ötürü 41 milyon lira ceza biçildi diye yazmanın hiçbir anlamı yok. Biz bu olayı, bir haber olmaktan çıkarmak zorundayız. Türkiye'de kültürle uğraşan herkes hemen bunu sorun yapmalı. Başkaya'ya bu cezayı verenler utançtan evden çıkamaz duruma getirilmeli. Hemen ardından bu cezanın insanla ilgisi kurulmalı... Bu, bütün insanlara anlatılmalı.

Şu bilinsin. Türkiye'de soygunlar devam etsin... katil ordusu önüne geleni katletsin diye Başkaya susturulmak isteniyor. Başkaya'ya verilen ceza, Türkiye'de olup bitenlerin dışında... Türkiye'de olup bitenlerden ilintisiz değil.

Bütün bu olup bitenler Türkiye'nin kültüründen... toplumsal yapısından... ekonomik sisteminden ürüyor. Demokrasi bunu değiştirmek için gerekiyor. Bu sistem içinde çepellik yapmak için değil. Ya da Başkaya'ya şu kadar ceza verildi... şurda şu kadar insan katledildi haberi için değil.

Gecenin ileri bir saati... Lütfiye Aydın'ı düşünüyorum... Türkü söyleyen... kahvaltıda koşturup duran... güzel öyküler yazan. Sivas'ta katil ordusunun çıkardığı yangında yanacağını hiç düşünmemiştim Lütfiye Aydın'ın.

Madımak Oteli yanarken Sivas halkı evindeydi... Sivaslı utanmıyor musun... Başkaya'nın cezasını sorun yapmayanlar... utanmıyor musunuz.

22 Ağustos Pazar

Esenköy'deyim. Dün geldim. Yarın gidiyorum... Bir okurum şöyle demişti. "Bodruma karşı, Esenköy tatil beldesi olamaz mıydı..." Biliyorsunuz Bodrum, sorumsuzluğun... harvurup harman savurmanın simgesi oldu. Esenköy insanı bir tatilin simgesi olabilirdi. Olmadı. Bodrum'u alkolikler... Esenköy'ü de kolay kazanan esnaf takımı bozdu. Bodrum'da bütün insanı değerler yerlebir oldu. Esenköy'de esnaf takımının ideolojisi din adım adım ilerledi.

Bordum'la Esenköy bugünün Türkiye'si... Bir yanda lüks otellerde havuz partileri... öte yanda camilerde mevlitler.

Bu esnaf takımı bozdu Esenköy'ü... hart hurt yediği karpuzun kabuğunu denize fırlatan. Bodrum'un denizi kusmuklu... Esenköy'ün denizi karpuz kabuklu. Üstelik bu adamların kurnaz bir sırıtıkla denize işediklerini de biliyorum.

İşte Sevgili Ceviz Ağacı'nı kurtaramadım...

Böyle düşünürken geçmiş günlere gittim... İşte şu set üstünde çok yürüdüm geceler boyu... yalnız. Berbat sesimle türküler bile söyledim "Sen yağmur ol/Ben bulut/ Maçka'da buluşalım" Şimdi set üstünde adım atacak yer yok...

Şu kırlarda gelincik... papatya topladım... Şimdi orda, pencerelerden birbirine bağırışan insanların oturduğu yapılar var. Yapıların alt katlarında lahmacuncular. Gelinciksiz... papatyasız bir köy şimdi Esenköy...

Yıldızlar gitgide uzaklaştı... mehtap solgun. Eski fırtınalar yok... eski dalgalı deniz yok... Burda... Esenköy'de arkadaşım Güney Akarsu'yla güzel günler geçirdik... yıllar... yıllar önce. Şimdi Günay Akarsu da yok. Öldü. Bir gün ölüverdi.

Türkiye ya bu iki hayat biçimini aşacak ya da çürüntüde yok olup gidecek. Bu biçimleri aşabilmek için Türkiye'nin geçmişinden sert bir eleştiriyle kopması gerekiyor. Bakın ne diyor Nusret Hızır "Türk edebiyatına gelince, birkaç şey söyleyeyim: Ömer Seyfettin'in büyüklüğünden hiçbir şey anlamamışımdır. Halit Ziya'ya da tahammülüm yoktur. Hüseyin Rahmi edebiyat bile değildir. Mehmet Rauf'u da, o kuşaktan aklına gelenleri de sevmem. Ahmet Haşim'i okudukça bana Fransızların ikinci dereceden saydıkları Henri de Regnier'in çevirisini okuyormuşum gibi gelir. " (Nusret Hızır. Geride Kalanlar. Adam Yayınları. İstanbul 1983)

Nusret Hızır'ın saptamaları doğru. Ama bu insanlar, usta... büyük diye belletilir bize. Okullarda bunun böyle belletilmesi bir yana, kimi yazarlar "Ah Hüseyin Rahmi... ah Haşim" diye ikide bir över dururlar bunları.

Ya Yahya Kemal... "Artık demir almak günü gelmişse zamandan/Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan" diye başlayan o berbat şiiri, kırk yıldır övüp durdular.

Nusret Hızır "Hüseyin Rahmi edebiyat bile değildir" demişse, Hüseyin Rahmi'yi övenlerin, bir dakika... fazla değil... bir dakika düşünmeleri gerekir. Düşünmediler. N'oldu. İşte edebiyatımızın geldiği nokta...

Ciddi ölçülere vurulduğunda sapır sapır dökülen bu kişiler, Türkiye'de edebiyatçı... politikacı... kapitalist oldu. Hep birlikte Türkiye'yi çürüntüye soktular.

Beni, kimi kişiler "Sert eleştiriyorum" diye eleştirirler. Hep şöyle derim, Türkiye'de bir gün hakikatlar göründükte, beni, neden bunları sert eleştirmedin diye eleştirecekler.

Esenköy... akşamüstü... Eskiden... birkaç yıl önce nerde olursan ol güneşin batışını görebilirdin. Şimdi öyle değil, şimdi güneş, yapıların arkasında karara karara gidiyor.

Güneşi karartanlar aydınlıkta yaşayamaz. Söylediğim bu. Türkiye'de hep güneşi karartılar. Üstelik güzel olduğunu söylediler.

Çürüntünün oluşturucuları, sorumluluktan kaçmak için aradabir "utanılacak durum" diye gösterişli yazılar yazıyorlar. Ama bu onları sorumluluktan kurtulmayacak. Utanılacak durumun utanmaz oluşturucuları hakikatin ışığında görülecek.

Gece

Denizin kıyısında... set üstünde beş altı masalık bir yer var. Orda oturdum. Bira içtim yalnız... Özlemişim yal-

nızlığı... Öylece oturdum. Yıldızlara baktım... mehtaba baktım. Gelip geçen günleri düşündüm.

Büyük çoğunluk, şurdan burdan edindiği verilerle kurduğu.. üstelik dar... bir modele göre algılıyor her sözü... her davranışı. Bu dar modelli insanlardan ötürü çok sıkıntı çektim. Modeller geniş olsaydı... diyalektik olsaydı sıkıntı çekmezdim. Bunun düşündüm.

Hem kendine... hem dostlarına sıkıntı vermek istemiyorsa insan, modelini genişletmeli... modeli diyalektik olmalı.

Sözgelimi tatsız bir olay var? Türkiye'de büyük çoğunluk, insandan aynı davranışı bekler. Bu, dar... durağan bir modeldir. Bir başka insanın başka türlü... bize hiç uygun gelmese bile... davranabileceğini düşünmeliyiz... Türkiye'de bir kültür emekçisi ölünce... sanat dergileri... o yaşarken adını anmasa bile... ölen insanla ilgili yazılar yayımlar. Bir model bu. Nedensellik yasası var burda. A kişisi ölecek... yazılar yazılacak. "Çağdaş" olduğunu söyleyenler bu konuda bile "çağdaş" değil. Çünkü çağımız nedensellikler çağı değil, olasılıklar çağı...

Olasılıklar... Kavrayabilseydik olasılıkları beynimize çaktığımız nedensellikler yüzünden bizi seven insanları hurdahaş etmezdik. Söz gelimi, bize göre A'dan sonra B gelebilir. Ama bunun hayatta karşılığı yok. Nedensellik ilişkisinde A-B inadımızla cehenneme çevirdik birçok ilişkiyi.

Ya kuruntularımız... Kuruntularımıza dayalı akıl yürütmelerle insan yiyen karıncalara benzedik.

Beş-altı masalı yerde bunları düşündüm. Ben böyle düşünürken mehtap yavaş yavaş gitti. Yıldızlar kaldı. Bir zamanlar... annemle yıldızlara bakar, o senin, bu benim diye oynardık... Şimdi yıldız oynaycak kimse yok. Üstelik hepsi uzakta. Kalktım yürüdüm.

Rüzgar vardı.

26 Ağustos Perşembe

Bugün öğretmen geldi... köy öğretmeni. Felsefeden... edebiyattan söz etti... sıkıntılarını anlattı. Neleri okuması gerektiğini sordu... Ne gerek var bunlara dedim. Bir kitap al kitapçıdan... Marx-Engels-Lenin'den Seçmeler. Sonra git köye... Bol alıntılı yazılarla niye işçi sınıfı edebiyatı kurmuyorsun diye bana söv... say... Birinci sınıf sosyalist olursun...

Felsefe... edebiyat... yöntem... bunlar zor iş.

29 Ağustos Pazar

Gökyüzüne baktım. Yıldız aradım. Yok. Bulutlar gelmiş. Mehtap... sarı. Bir görünüyor, bir kayboluyor... Şimdi Esenköy'de olsam. Eski Esenköy'de. Yıldızlarla rakı içsem. Mehtap, dağla sevişse... Şimdi Ceviz Ağacı'nı seyretsem.

Esenköy'de n'olmuş biliyor musunuz. Nizam-ı Alem Derneği'nin temsilciliği açılmış. Böyle bir derneğin adını ilk kez duydum... Bir yerde merkezi var, belli Temsilciliği de Esenköy'de açılmış.

Bizler Sıvas'ı unuttuk. Faşizm çeşitli kuruluşlarla Türkiye'yi dört bir koldan sarıyor. Esenköy'de tanıdık birine rastladım geçen hafta. Genç kızken sarılıp öperdi beni. Evlenmiş. Kapanmış. Elimi sıkmadı. Günahmış.

1987'den beri örgütlenme... örgütleme dedim. Kimseye dinletemedim. İşte gelinen nokta. Türkiye'de insan köşeye sıkıştırıldı. Bütün insanî değerler yok edildi. Bütün değerler metalaştırıldı. Dört bir koldan saldırıya geçildi. İnsan bilinci dumura uğratıldı.

İnsancıl'da bu oluşuma karşı ciddi bir mücadele başlatıldı. Durumu göremeyen aymazlar meta sistemine karşı mücadele başlatacaklarına, bize saldırdılar. Bunun en yeni örneği **Eşik** dergisi.

Bunu gördükte şöyle düşünüyorum. Biz faşizmi hakediyoruz. Baksanıza bizle birlikte mücadele vermesi gereken... bizim eksiğimizi kapatması gereken insanlar bizim önümüzü kesmek istiyor. Üstelik bu adamlar Halim Şafak adıyla bizi övüyor... Işık Nardalı adıyla bize kurşun sıkıyor.

Baştan "Ben sizin hasmınızım" dese öp başına koy. Hayır. Böyle yapmıyor. Mektupla... telefonla övüyor... dost görünüyor. Sonra takma adla saldırıyor.

Dost kim... hasım kim... kime güvenilir... kime güvenilmez... bilemiyorum. Düşünün Halim Şafak beni övüyor... Işık Nardalı sövüyor. İkisi de aynı adam. Kime... nasıl güveneceksin bu ortamda.

Böyle adamların yaşadığı ülkede mücadele edilmez diyorum. Herkes bir oyunun içinde... herkesin keyfi yerinde. Anadolu uzun... kahırlı... karanlık bir döneme giriyor... umurunda değil kimsenin.

Çekip gitmeli en iyisi... Uzakta... olup bitenleri alaylı... hüzünlü bir gülüşle seyretmeli... Söyledim daha önce. Yine söylüyorum. Meta sistemi... piton yılanı... sessizce sardı bizi... Şimdi kıracak belimizi...

Çekip gitmeli...

Gökyüzüne baktım az önce. Yıldız aradım. Yoktu...

31 Ağustos Salı

Kendimi sıkı tutmalıyım. Yoksa beyin kanamasından başıma bir tatsızlık gelecek. Şundan ötürü... Pazar günü... ne var... ne yok... napıyorlar diye eni konu bir ciddiyetle televizyon seyrettim... çeşitli kanallar... Şimdi şunu söylüyorum. Televizyon programları... bütünüyle... Türkiye'de insanı rezilleştirmek için hazırlanıyor. Bilinçle... Bu rezillikle Türkiye'nin politik, edebi, kültür hayatı çiziliyor. Türkiye insanı her türlü rezilliğe televizyonla alıştırılıyor. Bu ortamda bir gazete İstanbul Şehir Tiyatroları genel sanat yönetmenine "tiyatro dünyamızın rakipsiz kraliçesi" diyor. Bu kraliçe sokak kedilerine pek düşkünmüş. Makamında sokak kedisi beslermiş. Çünkü bu kraliçe, tiyatroda gösterilecek oyunları seçerken sokak kedilerinden ilham alırmış.

Zavallı kediler...

Burjuvazi bütün dünyada... bütün alanlarda... rezilliği yaşıyor... İnsanları da bu rezil hayata esir ediyor. Burjuvazinin yöneticisi... yazarı... şusu busu yok... İşte Türkiye... Nerde Muhsin Ertuğrul... nerde Gencay Gürün. Nerde Yakup Kadri... nerde Selim İleri. Nerde Ataç... nerde Fethi Naci.

Burjuvazi, rezilleştirdiği dünyada, rezillik çukurunda insanı da yok etmek istiyor. Bu, kesinlikle bilinmeli. İnsan, ya bu çukurdan çıkar... ya da burjuvaziyle birlikte rezilleşe rezilleşe yok olur gider. Sanmayın evren bundan etkilenir. Dünyamız evrende bir mercimek tanesinden bile küçük.

Evrene göre saniyelik ömrümüzde rezilleşmeye değmezdi... Bunu anlatmaya çalıştım. Hep. Ama başarılı olamadım. Sonunda iş, oyun seçerken sokak kedilerinin ilhamına kadar geldi.

Kendimi sıkı tutmalıyım. Bir beyin kanamasından sonra yıkık yaşamak istemiyorum.

1 Eylül Çarşamba

Yasak olduğu için... hakimler yasakladı... yıllardır yapmadığım bir işi yaptım bugün. Bir köfteciye gittim. Bol tuzlu... bol acı biberli köfte yedim. Salata bol sirkeliydi. Sonra buzlu sular içtim. Tuz.. acı biber... buzlu su. Özlemişim hepsini.

Bugün dünya barış günü. Ama hem Türkiye, Hem dünya kan revan içinde.

2 Eylül Perşembe

Bugün **Cumhuriyet**'de okudum. Şükran Kurdakul şöyle demiş "Yazar örgütlerinin üye sayısının az olduğuna bakmayın. Aziz Nesin'in deyimiyle Türkiye de bir kitabın ortalama 3000 sattığını düşünürsek bizim en az üye sayımızı 3000'den çarpmak gerekir."

TYS, PEN Edebiyatçılar Derneği "Sivas olaylarının neden olduğu tepkiyi dile getirmek ve toplumu uyarmak" amacıyla ortak bir platform oluşturmuşlar. Şükran Kurdakul orda söylemiş üçbinli sözleri. Bu işlemin mantığını anlayamadım. Yine de üçbinle, üçbini çarptım. Dokuz milyon çıktı. Bu dokuz milyon bizim üyemiz. Hemen şu bilinsin. Şükran Kurdakul'un... Aziz Nesin'in çarpımlı tasarımı üstüne bir politika kurulursa... bu politika çöker. Çöktü bile. Sivas'ta çöktü. Torbalı'da çöktü. Bunlar yine de uyanmıyor.

İmza günlerinde sıraya dizilen okur, kimseyi yanıltmasın. Sivas'ta görüldü. İmza gününe gelen okurların bir teki bile ortalıkta görünmedi. Hepsi evine gitti.

Neden böyle oldu. Okur örgütsüz de ondan. Okur pısırık... okur edilgin de ondan. Peki napmalı. Önce etkin... direngen okur yaratmalı. Bunun için etkin... direngen okurlarla ciddi bir örgütlenmeye gidilmeli. Söz gelimi, bu örgüt yüz kişiyle kurulsa bile yeter. Sonra bu örgüt eliyle etkin.... direngen bin insan örgütlenmeli... Biz bu bin kişiyle çürüntüye gidişi durdururuz.

Ama dokuz milyonluk boşlukları doluymuşçasına göstermek kolay... Dahası var. Üçbini, üçbinle değil, onbinle bile çarpabilirsin. Canın isterse onbinle değil, yüzbinle çarp, üçbini. Çıkan sayının logaritmasını al. Ondan sonra konuş "Bizim burda az olduğumuza bakmayın. Üçbin kitap basılıyor Türkiye'de. Üçbinle çarpın. Çıkanı üçe bölün. Sonra üçbinle çarpın. Sonucun kare kökünü alın. Karekökü yüzmilyonla çarpın. Çarpım sonucunu, bir önceki rakamla toplayın... İşte bizim üyelerimizin sayısı".

Bu matematik bakın nasıl çöker. Bir tek çakal, dokuz milyon tavşanı darmaduman eder. Matematiğin hiçbir işlemi bu gerçekliği değiştirmez.

Daha kokusunu alır almaz çil yavrusu gibi kaçacak delik arayan çakallara karşı, arslanlar... kartallar gerekiyor bize.

Az ama... direngen... kartal... etkin... arslan...

NOT: Yazmadan önce Şükran Kurdakul'u aradım. Üçbinle üçbinin mantığını öğrenmek için. Şükran Kurdakul yokmuş. Daha sonra aradı. Sizi eleştireceğim. Üçbinle üçbini neden çarpıyorsunuz dedim. Şükran Kurdakul, "Üçbini, üçbinle değil, edebi örgütlerin üye sayısıyla çarpmak gerekir. Üye sayısı 600 ise, 600 x 3000 = 1.800.000" dedi.

MEMET FUAT'IN MEKTUBUNA BEZİRCİ'NİN CEVABI

Biriniz olsun duysun sesimi.
Mektubumu saklasın.
Tarihe bildirsin.
.....
Bugün değilse yarın
türküler söylenecek bir ağızdan.
Nasıl savaşıldı öğrensinler
türküleri söyleyenler...

Az önce okudum mektubunu.
Soğuktu... buz gibiydi sözcüklerin
üzüncünü anlatıyordu uzun uzun
üzülmüş gibiliğini.
Üşüdüm... tir tir titredim... çok... ama çok...
Bir defa daha
iğrendim senden
her zamankinden çok.

Olacak şey değil
"Sevgili Asım"
diye başlamışsın...
Yüzüm kızardı... utandım.
Utandım kendimden
ama en çok arkadaşlarımdan.

Doğacak olanlar öğrensin.
Ben sevgilin olmadım
hiçbir zaman.
Arkadaşlarımdı sevgilim benim.
Arkadaşlarımla ben
düşmanın olduk
her zaman.

Sermayenin ellerindeki isi
düşündün ki bu mektupla
temizlersin bi güzel.
Beceremedin... eline yüzüne bulaştı is.
Koş Memet Fuat... koş
düşmanlarından kaç
arkadaşlarına koş.
Arkadaşlarım peşinde.
Arkadaşlarım bağışlamaz
hepsi dogmatik.
Koş Memet Fuat... koş
sermayenin kollarına koş.
Arkadaşlarım söz verdi
türküler söylenecek bir ağızdan.

Müfit GÜRGÜN

İNSANCIL YAYINLARI

Şiir Dizisi:	
Seni Özledim / **Ayten Mutlu**	20.000 TL.
Pazar Resimleri / **Ali Ersin Günçe**	20.000 TL.
Cemreye Çağrı /**Cemile Çakır**	20.000 TL.
İnsana Gecikmeden / **Berrin Taş**	20.000 TL.
Ekmekarası Umut / **İdris Atmaca**	20.000 TL.
Bir Ardıç Kuşuyum Ben / **Zerrin Taşpınar Şahin**	20.000 TL.
Dinlenen Cadı / **Nihat Ateş**	20.000 TL.
Açık Gece / **Ömer Bilge**	20.000 TL.
ÖYKÜ Dizisi :	
Sengisemai Bir Ölüm / **Lütfiye Aydın**	25.000 TL.
Arka Balkon / **Kezban Özbay**	20.000 TL.
Roman Dizisi:	
Proxima Centauri / **Ömer Baytaş**	40.000 TL.
Çağrısız Hayalim / **Kaan Arslanoğlu**	35.000 TL.
Deneme Eleştiri Dizisi:	
Rüzgar / **Cengiz Gündoğdu**	30.000 TL.
Denemenin Kıyılarında / **Yusuf Çotuksöken**	30.000 TL.
Gerçekçi Düşünce Gerçekçi Sanat / **Afşar Timuçin**	30.000 TL.
İnsan Arayışı / **Sadık Albayrak**	35.000 TL.
Ekmek / **Cengiz Gündoğdu**	30.000 TL.
İnsancıl Dergisi 1. yıl Cildi	250.000 TL.
İnsancıl Dergisi 2. yıl Cildi	250.000 TL.

ADRES :
Mollafenari Sok. Nadir Han No: 40/42 Kat: 5 34410 Cağaloğlu / İst.
Tel: 511 79 94 - 513 93 99

Kayıp haberler...

Aydınlık'ta bulundu!

Dünyayı ve Türkiye'yi yorumlamak için

HER GÜN

Aydınlık

Okuyunuz